



Līvānu novada kultūrvēstures un ainavu plāns

Līvānu novada teritorijas plānojuma pielikums

Izstrādātājs: Grupa 93

Pasūtītājs: Līvānu novada pašvaldība

2024

SATURS

IEVADS	5
1. SAISTOŠIE NORMATĪVI, PLĀNOŠANAS DOKUMENTI UN ESOŠIE AINAVAS IZPĒTES DATI.....	7
1.1. Starptautiska un nacionāla mēroga dokumenti.....	8
1.2. Reģionāla mēroga dokumenti.....	11
1.3. Lokāla mēroga dokumenti	11
2. NOVADA AINAVU RAKSTUROJUMS.....	13
2.1. Dabas pamatne un areāli.....	13
2.2. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	14
2.3. Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi	16
3. AINAVAS SPECIFISKS NOVĒRTĒJUMS	19
3.1. Ekoloģiskās un dabas vērtības	19
3.2. Kultūrvēsturiskās vērtības.....	21
3.3. Vizuāli estētiskās vērtības	22
3.4. Galvenā inženiertehniskā infrastruktūra.....	24
4. KULTŪRVĒSTURISKĀ MANTOJUMA NOVĒRTĒJUMS	26
4.1. Kultūrvēsturiskā mantojuma struktūra.....	26
4.1.1. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti.....	26
4.1.2. Tradicionālā lauku apbūve	30
4.2. Kultūrvēsturiskā mantojuma vizuālā sasniedzamība	31
4.3. Līvānu pilsētas kultūrvēsturiskā apbūve	32
5. AINAVU AIZSARDZĪBA, PĀRVALDĪBA UN PLĀNOŠANA	39
5.1. Īpaši vērtīgās ainavu telpas.....	39
5.2. Ainaviski vērtīgo teritoriju ietekmējošās riska vietas.....	45
5.3. Ainaviski vērtīgās teritorijas – potenciālās TIN5	46
5.3.1. Ainaviski vērtīgās teritorijas - poligoni	48
5.3.2. Ainaviski vērtīgās teritorijas – lineārās struktūras	56
5.4. Kultūrvēsturiski vērtīgās teritorijas – potenciālās TIN4	61
5.4.1. Kultūras pieminekļu un objektu aizsardzība	61
5.4.2. Līvānu novada tradicionālā lauku apbūve.....	70
5.4.3. Līvānu pilsētas kultūrvēsturiskā apbūve	71
PIELIKUMI	73
Līvānu novada Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas.....	74
Pilsētvides fizisko sastāvdaļu (vēsturiskās apbūves) autentiskuma novērtējums.....	77
Līvānu novada vērtīgie skatu punkti	82

TERMINU SKAIDROJUMS

Termini lietoti Līvānu novada ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības tematiskā pētījuma ietvaros.

Ainava – teritorija tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā. Ainava ir gan fiziogēogrāfisks komplekss, gan vēsturiski pārmantotu tradīciju, paražu un estētisko īpašību kopums, kultūras mantojums, kam piemīt noteikta struktūra un funkcijas.

Ainavas kvalitātes mērķis – specifiskai ainavai nozīmē kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturozīmēm.

Ainavas struktūra – ainavu elementu un ainavas telpisko vienību savstarpējais izkārtojums.

Ainavu aizsardzība – darbības, lai saglabātu un uzturētu ainavas ievērojamās un raksturīgās īpašības, kuras ir pamatotas ar tās mantojuma vērtību, ko nosaka šīs ainavas dabiskais veidols un/vai cilvēku darbības.

Ainavu pārvaldība – no ilgtspējīgas attīstības perspektīvas nozīmē darbības, lai nodrošinātu regulāru ainavas kopšanu ar mērķi virzīt un harmonizēt pārmaiņas, kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi.

Ainavu plānošana – konsekventi uz tālāku nākotni vērstas darbības, lai uzlabotu, atjaunotu vai radītu jaunas ainavas.

Ainaviski vērtīgas teritorijas – teritorijas attīstības plānošanas procesā noteiktas teritorijas, kurās saskaņā ar sabiedrības un ekspertu vērtējumu rodas Latvijas, tās reģionu, novadu, cilvēku identitātei un vietu ilgtspējīgai attīstībai nozīmīgas ainavas.

Degradēta teritorija – teritorija ar izpostītu vai bojātu augšņu segu, pamestas apbūves, derīgo izrakteņu ieguves, saimnieciskās un militārās darbības teritorijas vai piesārņotas vietas, kuras ietekmē vai var ietekmēt augsnes spēju pildīt tās funkcijas, vidi, cilvēku veselību un drošību, kā arī ainavu, kultūras un dabas mantojumu.

Kultūrvēsturiska ainava – veidojusies mijiedarbojoties dažādiem cilvēku darbības un dabas faktoriem. Tā ilustrē cilvēces attīstību laikā un telpā, ir ieguvusi sabiedrībā atzītu vērtību un ar ainavā esošajām fiziskajām liecībām atspoguļo noteiktas tradīcijas, vēsturiskus notikumus vai to attēlojumu literatūras un mākslas darbos.

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

EAK – Eiropas Ainavu Konvencija

ES – Eiropas savienība

IAS – Ilgtspējīgas attīstības stratēģija

ĪADT – Īpaši aizsargājama dabas teritorija

LR – Latvijas Republika

LVM – Latvijas valsts meži

MK – Ministru kabinets

NATURA 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija

SES – Saules elektrostacijas

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

NKMP – Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

IEVADS

Līvānu novada kultūrvēsturiskais un ainavu plāns (turpmāk tekstā – Plāns) ir izstrādāts Līvānu novada teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros.

Ainavu aizsardzības un plānošanas nepieciešamību teritorijas plānojumā pamato un tā saturu nosaka Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 12. nodaļa. Saskaņā ar šiem noteikumiem ainavu plānā nosaka īpaši vērtīgās ainavu telpas, galvenās vērtības, ainavu struktūras raksturīgos elementus, publiski pieejamus skatu punktus un perspektīvas, ainaviskos ceļus, objektus ar kultūrvēsturisko vērtību un citu nozīmīgu informāciju, ainavas vai tās vienību kvalitātes mērķus kā arī ainavas kopšanas un uzturēšanas pasākumus, kas nepieciešami ainavas vai tās vienību kvalitātes mērķu sasniegšanai.

Kultūrvēsturiskais un ainavu plāns izstrādāts Līvānu novada teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros, atbilstoši iepirkuma Nr. LNP 2023/17 rezultātā 16.01.2024. noslēgtā pakalpojuma līguma Nr. LNP/2.13.1.3/24/9 1. pielikuma Darba uzdevuma 3.7. punktam.

Plāna izstrādes vadītāja – Līvānu novada pašvaldības Attīstības un plānošanas nodaļas vadītāja Jeļena Hnikina, plāna izstrādātājs – SIA “Grupa93”, projekta vadītāja Līga Ozoliņa, ainavu arhitektes – Kristīne Dreija, Anna Katlapa, Līva Ķeire.

Līvānu novada kultūrvēsturiskais un ainavu plāns sastāv no paskaidrojuma daļas, kurā apskatīta sasaiste ar plānošanas dokumentiem, sniegts ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma raksturojums, analizētas novada vērtības un dotas rekomendācijas to aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai. Papildus paskaidrojuma daļai sagatavoti grafiskie materiāli.

Latvijas ainava ir unikāla, un tā skatāma kā vienots dabas un kultūras mantojums, kas ir valsts identitātes pamats un viens no starptautiskās atpazīstamības elementiem, un tās vērtība nacionālā mērogā nostiprināta ar 2024. gada 26. martā MK apstiprināto Ainavu politikas ieviešanas plānu 2024. – 2027. gadam, kas balstīts uz 2000. gada 20. oktobra Eiropas ainavu konvenciju, Valsts Pētījumu Programmu “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana”, Latvijas ainavu atlantu un citām ieviestām Latvijas ainavu politikām. Ainavu daudzveidība pati par sevi ir liela vērtība, ar tās dabas apstākļu veidotajām līdzenumu un pauguraiņu formām, kā arī cilvēku saimnieciskās darbības radītām struktūrām. Ainava netiek vērtēta tikai kā vizuāli estētiska vienība, bet gan kā vienots telpiskais kopums, kuram nepieciešama visaptveroša un multidisciplināra izpēte, kas ir par pamatu ainavas kvalitātes celšanai.

Ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība ir būtiska, lai saglabātu dabas un cilvēka radītās vērtības nākamajām paaudzēm. Pašvaldību līmenī ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība īstenota ar teritorijas plānojumu palīdzību, kuros iekļauti noteikumi par zemes izmantošanu un apbūvi un izdalītas teritorijas ar īpašiem noteikumiem, uzsverot vietējās nozīmes kultūrvēsturiskos un dabas objektus, kā arī ainaviski vērtīgās teritorijas un īpaši vērtīgos skatu punktus.

Līvānu novada ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības tematiskais pētījuma mērķis ir aizsargāt un saglabāt novada raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski Latvijai raksturīgajai kultūrvidei un ainavas daudzveidībai. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, nepieciešams identificēt Līvānu novada ainaviski vērtīgās teritorijas un tajās ietilpstošās struktūras (ainaviskos ceļa posmus, publiski pieejamus skatu punktus un perspektīvas) un noteikt ainavas kopšanas un uzturēšanas pasākumus izvirzīto ainavas kvalitātes mērķu sasniegšanai.

Ainava tiek skatīta kā vienots vērtību kopums, taču, lai aizsargātu Latvijas nacionālās identitātes pamatvērtības, plānošanas procesā būtiska mērķtiecīga šo vērtību piesātinājuma vietu identifikācija un

ilgtermiņa aizsardzība, vienlaikus ļaujot teritorijai attīstīties atbilstoši politiskiem, globāliem un citiem procesiem.

Ainavas vērtību aizsargāšanas, saglabāšanas un attīstības pamatojums izstrādāts pēc metodikas, kam par pamatu kalpo esošās situācijas izpēte, ainavu ietekmējošo faktoru konstatēšana, kas rezultējas rekomendāciju sagatavošanā. Ainavas novērtējumu veic balstoties uz lauka apsekojumiem (novērojumiem) un saistošo izejas datu izpēti, kas tiek papildināta ar dažādiem institucionāli pieejamiem datiem un kartogrāfiskajiem materiāliem.

1. SAISTOŠIE NORMATĪVI, PLĀNOŠANAS DOKUMENTI UN ESOŠIE AINAVAS IZPĒTES DATI

Līvānu novada kultūrvēsturiskā un ainavu plāna pamatojums balstās uz saistošiem normatīviem aktiem, spēkā esošiem plānošanas dokumentiem un ainavu izpētes datiem. Papildus vērā ņemti normatīvi un valstiskā mērogā izstrādātas vadlīnijas nacionālo interešu jautājumos, kas ietekmē ainavas kvalitātes.

Plāna izstrādes gaitā ņemti vērā sekojoši normatīvie akti:

- Eiropas ainavu konvencija;
- Teritorijas attīstības plānošanas likums;
- Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likums;
- Zemes pārvaldības likums;
- Aizsargjoslu likums;
- Vides aizsardzības likums;
- Latvijas Republikas likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām";
- 2013. gada 30. aprīļa MK noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi";
- 2010. gada 16. marta MK noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi";
- Latvijas Republikas likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību";
- 2003. gada 15. jūlija MK noteikumi Nr. 392 "Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika";
- 2021. gada 26. oktobra MK noteikumi Nr. 720 "Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi".

Kultūrvēsturiskais un ainavu plāns balstās uz datiem, kas iegūti no šādiem plānošanas dokumentiem (t.sk. izstrādātām vadlīnijām):

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija "Latvija 2030" (apstiprināta LR Saeimā 2010. gada 10. jūnijā);
- Latgales stratēģija 2030;
- Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021 – 2027 gadam;
- Līvānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013 – 2030 gadam;
- Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2019 – 2025. gadam;
- Līvānu novada teritorijas plānojums 2012 – 2024. gadam;
- Valsts pētījumu programmas "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana" (īstenota, lai turpinātu Ainavu politikas pamatnostādnēs 2013 – 2019 gadam minēto uzdevumu izpildi) ietvaros izstrādātā rokasgrāmata "Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā" (2023) un Latvijas ainavu atlants;
- Ainavu politikas ieviešanas plāns 2024. – 2027. gadam;
- Vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos – teritorijas plānojumā un ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (31.10.2022.);
- Vadlīnijas ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanai vēja elektrostaciju būvniecības radīto ietekmi uz vidi izvērtēšanai (2022. gads);
- Vadlīnijas vēja ietekmes uz vidi novērtējumam un rekomendācijas prasībām vēja elektrostaciju būvniecībai, 1. pielikums.

1.1. Starptautiska un nacionāla mēroga dokumenti

Eiropas ainavu konvencija (Florences konvencija, 2000. gada 20. oktobris), ratificēta 2007. gadā, kā ietvaros Latvija ir apņēmusies konvencijā noteikto pasākumu ieviešanu, tai skaitā apstiprinot, ka ainavas ir svarīga cilvēku dzīves kvalitātes daļa jebkurā vietā: pilsētās un laukos, gan degradētos, gan augstvērtīgos apvidos, gan apvidos, kas atzīti par izcili skaistiem, un ikdienišķās teritorijās, kā arī vēloties sasniegt ilgtspējīgu ainavu attīstību, apzinoties ainavu nozīmīgumu kultūras, ekoloģijas, vides un sociālajā jomā.

Teritorijas attīstības plānošanas likums, ievērojot ilgtspējības, pēctecības, vienlīdzīgu iespēju, nepārtrauktības un daudzveidības plānošanas principus.

2013. gada 30. aprīļa MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei.

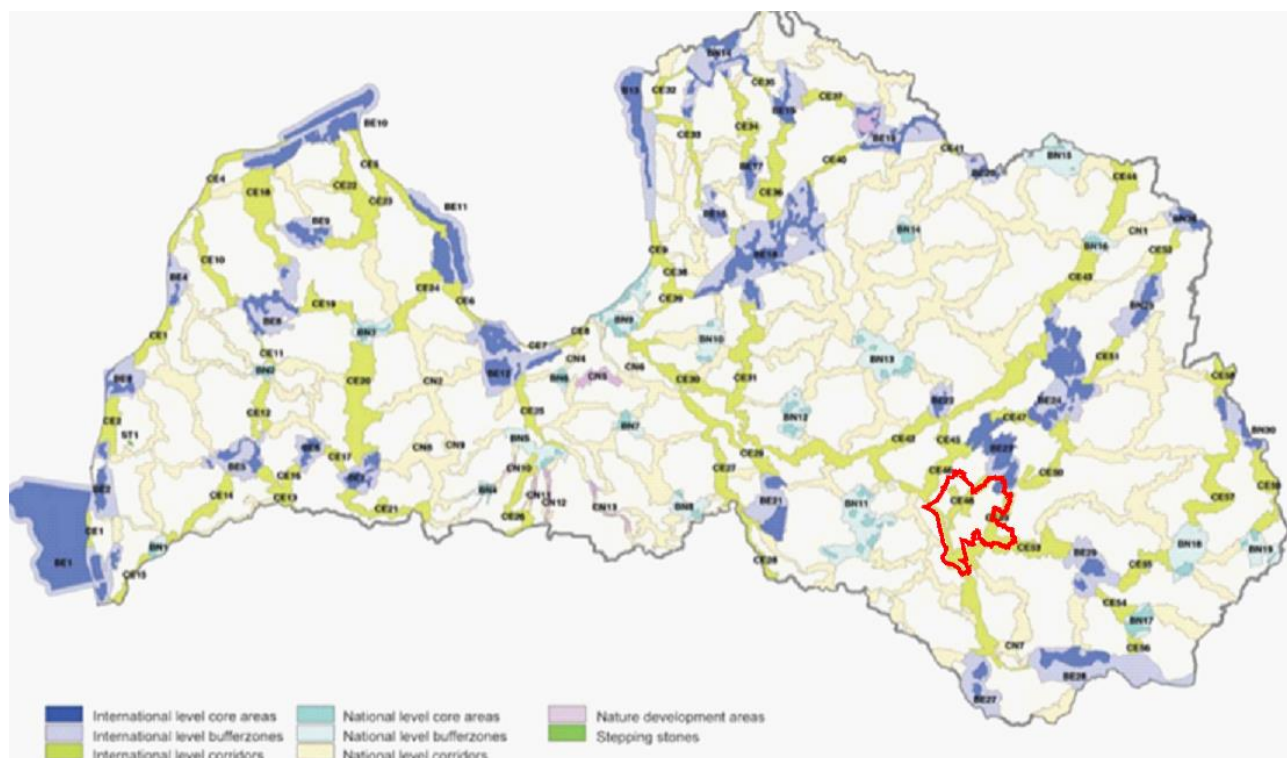
VARAM sagatavotais dokuments “Pārskats par ainavu plānošanas aspektiem pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos”, izvērtējot citu pašvaldību īstenotos ainavu pētījumus, tai skaitā Līvānu novada teritoriju robežozošo pašvaldību ainavu vērtības un to attīstības prioritātes, kas var ietekmēt Līvānu novada ainaviski vērtīgās teritorijas un novada ainavisko kvalitāti.

“Vadlīnijas lokālo ainavu plānošanai”, kas izstrādātas 2019. gadā un kurās noteikti ainavu plānojuma izstrādes pamatprincipi, izvirzot ainavas vispārējā un specifiskā raksturojuma, kā arī novērtējuma aspektus, ainavu telpu raksturojuma un novērtējuma aspektus, ainavas kvalitātes mērķa identificēšanu, un rekomendāciju izstrādi ainavu turpmākai plānošanai, apsaimniekošanai un pārvaldībai.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, kā ietvaros zem nacionālo interešu telpām definēti izcilie dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli. Izvirzītas Latvijas kultūrainavai raksturīgās struktūras un elementi, piemēram, muižu ansambļi, vēsturiskie pilsētu centri, un šo kultūrvēsturisko vērtību potenciāla izmantošana tūrisma attīstībā nacionālā, reģionālā un lokālā mērogā.

Ainavu izpētes dati

IUCN European Programme – Development of National Ecological Networks in the Baltic Countries in the framework of the Pan-European Ecological Network (2002), kā ietvaros identificētas starptautiska mēroga ekoloģiskās vērtības (skatīt 1. attēlu) – ekoloģiskie koridori, kodolzonas (*core areas*) un buferzonas (*bufferzones*).

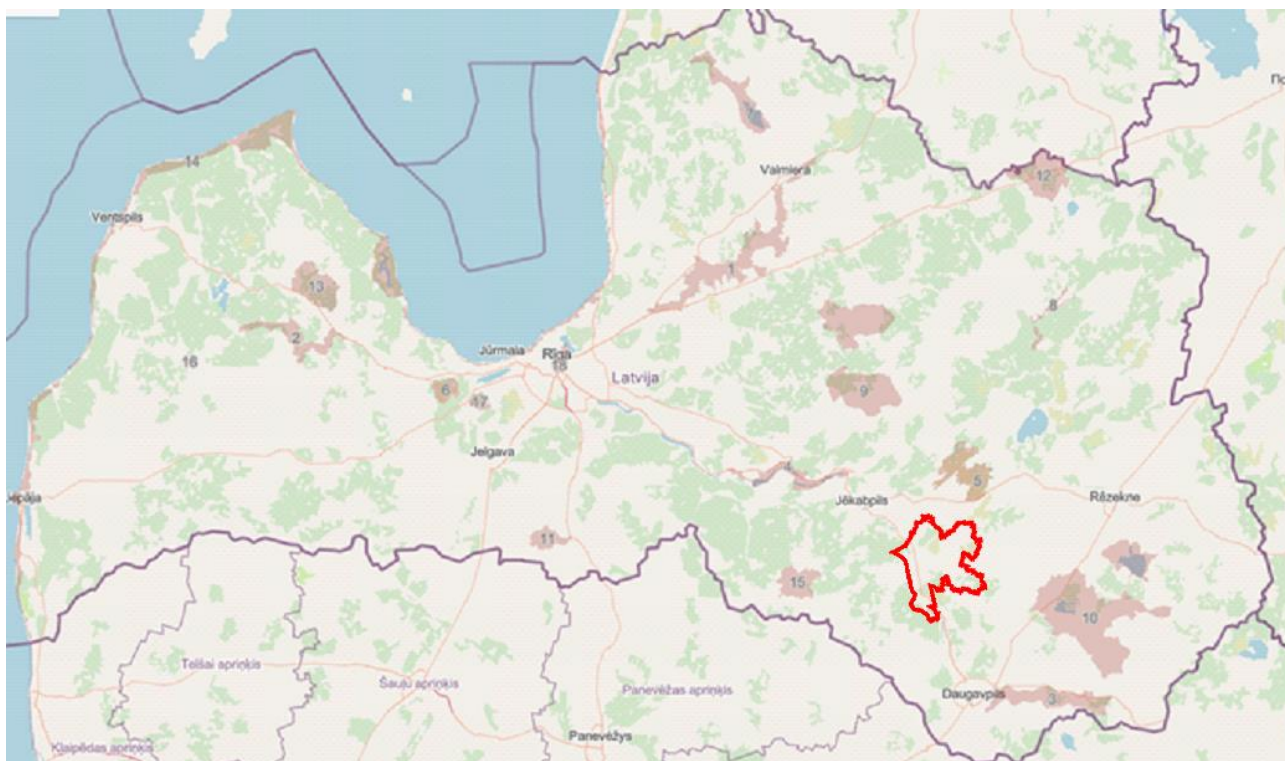


1. attēls. Latvijas ekoloģiskais tīklojums¹

Valsts pētījumu programmas “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” ietvaros izstrādātā rokasgrāmata “Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā” (2023), kas ir pieeja ainavu raksturošanai un novērtēšanai Latvijā.

Latvijas ainavu atlants, kurā sniegti priekšlikumi nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgām teritorijām, ar mērķi noteikt ainavas vērtības, kas saistītas gan ar savvaļas dabas pēcteci attīstību, gan īpašo kultūrainavu savdabību, reprezentējot kopīgā kultūras un dabas mantojuma daudzveidības izcilību. Pēc Latvijas ainavu atlanta datiem, Līvānu novadu neskar neviena nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgā teritorija (skatīt 2. attēlu).

¹ IUCN European Programme – Development of National Ecological Networks in the Baltic Countries in the framework of the Pan-European Ecological Network (2002). Pieejams: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/eep-032.pdf>



2. attēls. Latvijas ainavu atlants – nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgo teritoriju priekšlikums²

Ainavu politikas ieviešanas plāns 2024. – 2027. gadam, kā ietvaros ir radīti priekšnosacījumi daudzveidīgu, sabiedrībai pieejamu ainavu attīstībai, kas, nodrošinot labu vides stāvokli, tostarp bioloģisko daudzveidību, saglabājot un attīstot vienoto kultūras un dabas mantojumu, veicinot ekonomisko aktivitāti, kā arī, stiprinot iedzīvotāju vietas piederības sajūtu, patriotismu un vietu identitāti, visā Latvijā uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti.

Latvijas gaisa satiksmes dati, kurā atzīmēti nozīmīgākie putnu migrācijas ceļi, kurus nepieciešams ņemt vērā teritorijā izbūvējot augsta izmēra būves un iekārtas.

Trešais Latvijas ligzdojošo putnu atlants (2020. – 2024.), kurā ievākti un nodoti Dabas aizsardzības pārvaldei Latvijā ligzdojošo putnu dati, apsekojot visu Latvijas teritoriju un attēlojot to sastopamību.

Vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos – teritorijas plānojumā un ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (31.10.2022.), kuru ietvaros, kā potenciāli piemērotākās teritorijas norādītas degradētās teritorijas, elektrisko tīklu gaisvadu līnijas, rūpnieciskās, tehniskās apbūves, lauksaimniecības un mežu teritorijas, savukārt potenciālās VES attīstības vietas, kurās vēlams veikt papildus izvērtējumu ir aizsargājamās teritorijas, teritorijas ar kultūrvēsturisku nozīmi un nacionālas nozīmes vērtīgāko ainavu teritorijas, kas novērtētas un noteiktas pašvaldības izstrādātajā ainavu plānā un attiecīgi TP, LP vai DP grafiskajās daļās noteiktas kā TIN5.

Vadlīnijas ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanai vēja elektrostaciju būvniecības radīto ietekmi uz vidi izvērtēšanai (2022. gads), kā ietvaros norādīts, ka vēja elektrostacijas, kuru augstums pārsniedz 200m, skaidros laika apstākļos var būt saskatāms pat vairāk nekā 20km lielā attālumā, kas

² Latvijas digitālais ainavu atlants. Pieejams:

<https://experience.arcgis.com/experience/6c0b5c1cfaaa4bffb3c44b79158cd93c/page/Ainavaskart%C4%93s/?views=Nacion%C4%81%C4%81s-ainavas>

nozīmē, ka vairāku vienā reģionā izbūvētu vēja parku summārā ietekme var radīt daudz nozīmīgākas un nevēlamākas pārmaiņas, nekā viena atsevišķa vēja parka būvniecība, un, balstoties uz saskatāmības modeļa datiem, ir iespējams novērtēt to, vai potenciāli ietekmētajā teritorija atrodas ainaviski vērtīgi objekti, kā arī to, vai potenciāli ietekmētā teritorija neskar vietas ar saudzējamām vērtīgām ainavām nacionālā, reģionālā vai lokālā līmenī.

1. pielikums. Vadlīnijas vēja ietekmes uz vidi novērtējumam un rekomendācijas prasībām vēja elektrostaciju būvniecībai, kurā noteikts pamatojums saskatāmības jeb redzamības zonu karšu izstrādes nepieciešamībai un aprakstītas redzamības zonas, nosakot potenciāli ietekmētās ainavas, kuras vērtējamas kā pilnībā pārveidotas (līdz 2km rādiusā ap VES), ainavas, kurās VES ir svarīgi ainavas elementi, tomēr vizuāli nedominē (no 1 līdz 4,5km rādiusā), ainavas, kurās VES ir labi redzami, taču ainavas vizuālās uztveres traucējumi nav izteikti (līdz 8km rādiusā) un ainavas, kurās VES veido vienu no elementiem panorāmas skata ainavā (zona 8 un vairāk km rādiusā).

1.2. Reģionāla mēroga dokumenti

Latgales stratēģija 2030, kurā Līvānu novada virzība saistīta ar lauku saimniecības, latgaliskās kultūras un raksturīgo lauku ainavas attīstību un saglabāšanu.

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021 – 2027 gadam, kas, ņemot vērā reģiona ainaviski pievilcīgo dabas vidi ar lielu virszemes ūdeņu daudzveidību un ievērojamām valsts mežu platībām, kā dabas aizsardzības mērķi nosaka dabas ilgtspējīgu apsaimniekošanu, attīstot videi draudzīgu tūrisma un dabas infrastruktūru.

1.3. Lokāla mēroga dokumenti

Līvānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013 – 2030 gadam, kā ietvaros dabas ainavas – Jersikas līdzenumam raksturīgā ainava, un Latgalei raksturīgā apdzīvojuma un saimniekošanas veida saglabāšana ir vieni no telpiskās attīstības perspektīvas galvenajiem uzdevumiem. Kā Līvānu tēla raksturīgā sastāvdaļa minēti pilsētas ūdeņi (Daugava, Dubna un Līvānu ezers) un ar ainaviski augstu nozīmīgumu atzīmētas līdzenuma upes ar platām ielejām un zemiem krastiem, kas pavasaros pārplūst. Stratēģija nosaka arī nepieciešamību attīstīt Līvānu novada kultūrvēsturisko struktūru, ko veido izcilas kultūrvēstures vērtības: Jersikas pilskalns un senpilsēta, Līvānu pilsētas vēsturiskā apbūve, Latgales dievnamu mantojums, stikla mantojums kā arī vēsturiskās apdzīvotās vietas gar upēm un vecajiem ceļiem.

Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2019 – 2025. gadam, kurā izceltas īpaši vērtīgas ainaviskās teritorijas: ainavu apvidus “Līvānu viļņaine”, Ošas polderis, Dubnas upe, teritorija pie Feimankas un Dubnas satecēm, kā vietas, kas vairo novada pievilcību un nosaka gan augstu bioloģiskās daudzveidības vērtību, gan potenciālas lauku tūrisma iespējas.

Līvānu novada teritorijas plānojums 2012 – 2024. gadam, kurā kā ainavas nozīmīga sastāvdaļa un Latgales reģiona telpiskā vērtība, kas jāsaudzē, izcelti meži, un augsta ainaviskā vērtība piešķirta Rudzātu pagasta ziemeļu un rietumu daļas skuju koku mežiem. Papildus ainaviski vērtīga teritorija atzīmēta Steķu sils, kurā atrodas Otrā pasaules kara padomju karavīru brāļu kapi. Līvānu novada teritorijas plānojuma 2012. – 2024. gadam Vides pārskatā norādīts, ka unikāla ģeoloģiska un

kultūrvēsturiska vērtība ir Daugavas ielejas ainavai Jersikas pagastā, un visgleznainākās ainavas skatāmas Lauros un Kusiņos.



GALVENIE SECINĀJUMI

Saistošie normatīvie akti, spēkā esošie plānošanas dokumenti un esošie ainavu izpētes dati nacionālā, reģionālā un lokālā mērogā ir pamats efektīvai teritoriju pārvaldībai un ilgtspējīgai attīstībai. Lokālā līmenī tiek īstenotas praktiskās ainavas pārmaiņu un kvalitāšu uzlabošanas aktivitātes, caur kurām tiek stiprinātas augstākstāvošos plānošanas dokumentos noteiktās ainavas kvalitātes un vērtības.

Spēkā esošais normatīvais ietvars nenosaka konkrētas rīcības līdzsvarotai Līvānu novada ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma pārvaldībai, plānošanai un aizsardzībai. Kultūrvēsturiskā un ainavu plāna mērķis ir izvirzīt rekomendācijas, ar kuru palīdzību turpmākā procesā iespējams sasniegt EAK izvirzītos nosacījumus, nostiprinot tos normatīvā ietvarā.

2. NOVADA AINAVU RAKSTUROJUMS

Līvānu novads robežojas ar Jēkabpils, Varakļānu, Preiļu un Augšdaugavas novadiem un atrodas starp trijiem nacionālas nozīmes attīstības centriem – Rēzeknes, Jēkabpils un Daugavpils pilsētām. Novada kopējā platība ir 622 km², kuru veido vairāki pagasti – Sutru, Rožupes, Jersikas, Turku un Rudzātu pagasts, kā arī Līvānu pilsēta.

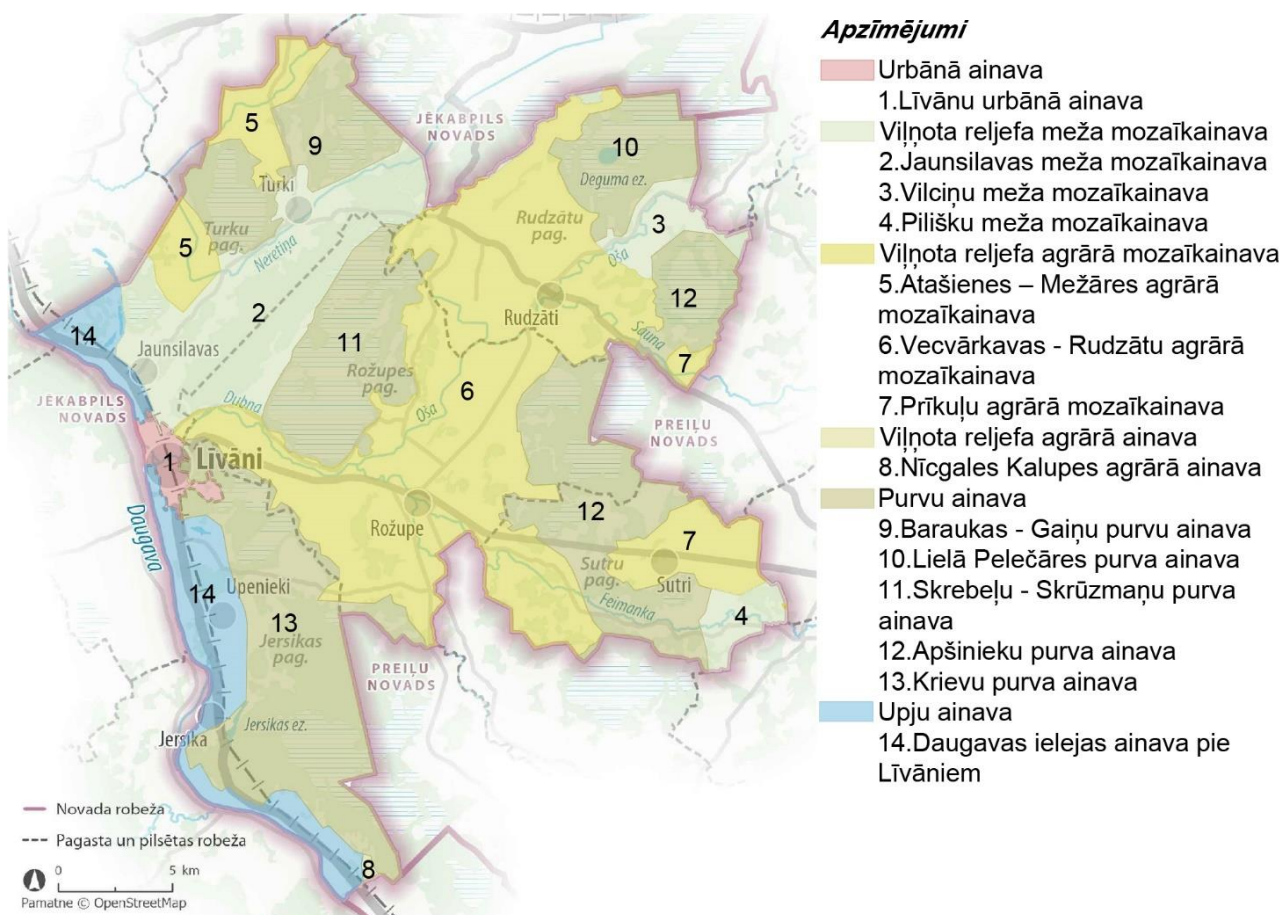
Ainavas kopējo struktūru veido dabas pamatne (zemes virsmas reljefs, hidroloģija un apaugums) un dažādi ainavas elementi, kuriem piešķirts valsts aizsardzības statuss – Latvijas Dabas aizsardzības pārvaldes pārziņā esošas īpaši aizsargājamās teritorijas un Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes pārziņā esoši kultūras pieminekļi.

2.1. Dabas pamatne un areāli

Mūsdienu zemes virsmas reljefa lielformas veido Latvijas dabas rajonus, kuri atspoguļo ģeogrāfiskās ainavas un dabas apstākļu nozīmīgākās reģionālās atšķirības. Līvānu novads pēc iedalījuma dabas rajonos atrodas Austrumlatvijas zemienes augstākajā daļā, Aronas paugurlīdzenumā³, ko raksturo paugurlīdzenumi un paugurgrēdas, kas ieplaku rajonos un gar upēm pāriet vilņotos un plakanos līdzenumos. Līdzenuma upēm raksturīgas platas ielejas un zemi krasti, kā rezultātā tās pavasaros pārplūst. Ainavas ģeomorfoloģiskās un ūdens tīklojuma struktūras raksturojums saistīts ar turpmāko ainavas vērtību identifikāciju un ainavas risku novērtēšanu.

Līvānu novada reljefa formas un teritorijas hidroloģiskais raksturs veido ainavas uztveres fonu, uz kura tālākās ainavu izpētes gaitā identificējamās lokālas atšķirības. Ainava klasificēta arī mērogā mazākās ainavu telpiskajās vienībās – ainavu areālos (skatīt 3. attēlu), kas saskaņā ar EAK akcentētajām atziņām, iedalīti atbilstoši ainavas uztveres aspektam. Ainavu areāli ir telpiskās vienības, kuras cilvēks spēj saprast un uztvert kā vizuāli atšķirīgas no blakus esošām.

³ Nacionālā enciklopēdija. Latvijas reljefs – Dabas rajonu un apvidu karte.

3. attēls. Latvijas ainavu atlants – ainavu areāli ⁴

Atbilstoši Latvijas ainavu atlanta datiem, novadā sastopami tādi ainavu areāli kā Krievu purva ainava, viļņota reljefa agrārā mozaīkainava, Apšinieku purva ainava, Lielā Pelečāres purva ainava, Baraukas – Gaiņu purvu ainava, Jaunsilavas meža mozaīkainava un Skrebeļu – Skrūzmaņu purva ainava. Būtiskākās raksturiezīmes, kas veido ainavas kvalitātes galvenokārt ir viļņota reljefa mozaīkveida struktūras, kas novērojamas novada centrālajā daļā, nelielās platībās arī ziemeļrietumos un dienvidaustrumos, un purvu ainavas, kuras izklidētas visā novada teritorijā. Novada dabisko robežu dienvidrietumos veido Daugavas upes ainava ar tās raksturīgo struktūru. Vismazākais īpatsvars Līvānu novadā ir urbānās ainavas struktūrām, kurās ietilpst Līvānu pilsēta. Novadam apkārt esošo teritoriju kontekstā, novērojams, ka Līvānu novadā purvu ainavas struktūras veido vienu no blīvākajiem pārklājumiem reģionā, savukārt atšķirībā no citiem Latgales novadiem, Līvānu teritorijā nav raksturīgas ezeraines ainavas.

2.2. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Līvānu novadā atrodas 4 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (skatīt 4. attēlu):

- dabas liegums “Lielais Pelečāres purvs”;

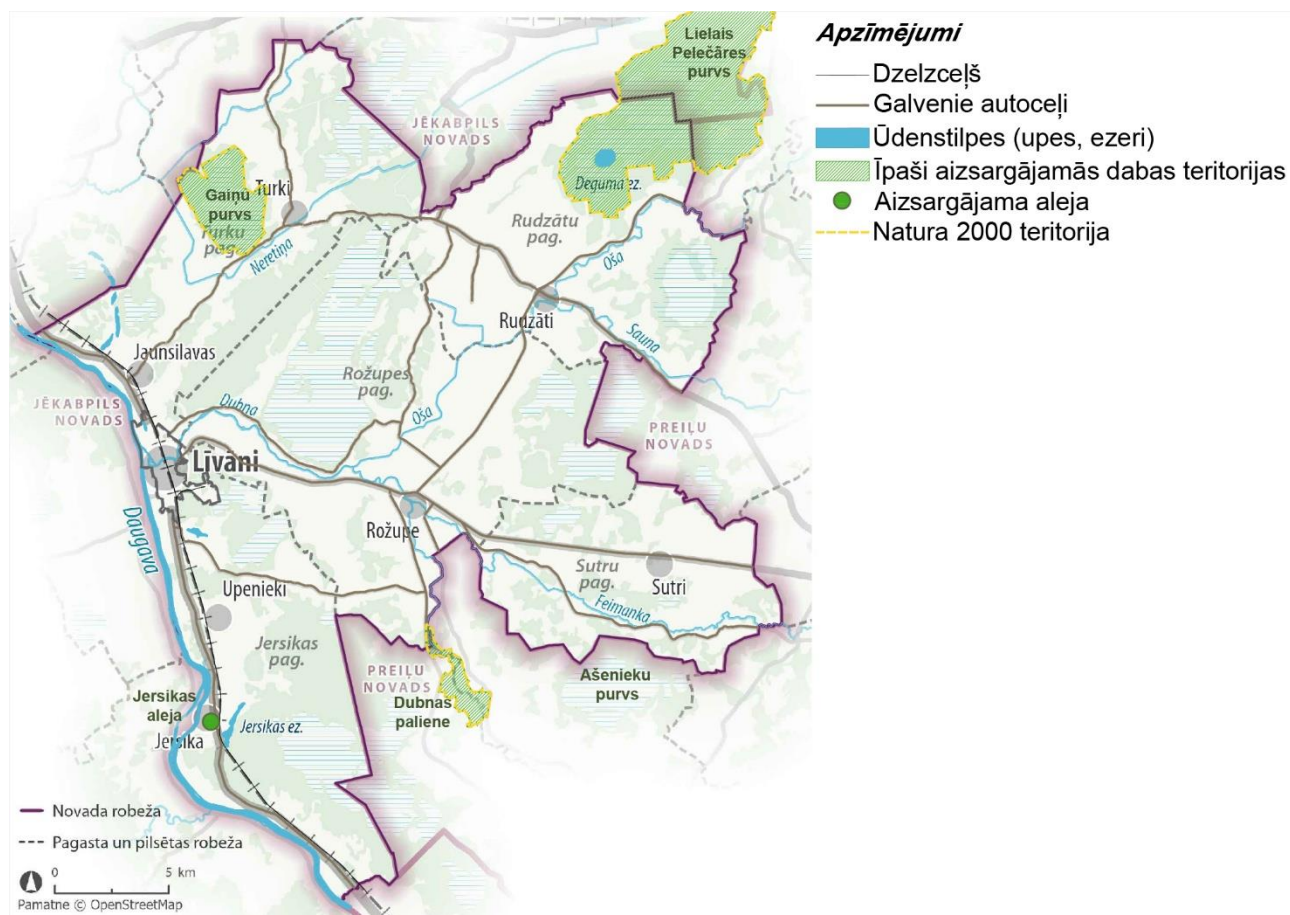
⁴ Par pamatu izmantoti Latvijas digitālā ainavu atlanta dati. Pieejams:

<https://experience.arcgis.com/experience/6c0b5c1cfaaa4bffb3c44b79158cd93c/page/Ainavas-kart%C4%93s/?views=Ainavu-are%C4%81li>

- dabas liegums “Gaiņu purvs”;
- dabas liegums “Dubnas paliene”;
- dabas piemineklis aizsargājamā aleja „Jersikas aleja”.

Visi trīs novadā sastopamie dabas liegumi ir Eiropas aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000).

Atbilstoši likumam “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, dabas liegumi ir teritorijas, kuras izceļas ar cilvēka maz pārveidotām struktūrām, īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnēm un aizsargājamiem biotopiem, savukārt, dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi, kuriem ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība.



4. attēls. Līvānu novada īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Līvānu novadā neveido blīvu pārklājumu, tās izvietojas galvenokārt teritorijas ziemeļrietumos, ziemeļaustrumos un dienvidos, savukārt novada centrālajā daļā nav sastopamas. Lielākā novada ĪADT ir dabas liegums “Lielais Pelecāres purvs” Rudzātu pagastā, un tā ietver Deguma ezeru un apkārt esošās purva teritorijas. Dabas liegums “Gaiņu purvs” ir teritorija Turku pagastā, uz rietumiem no Turkiem, savukārt dabas liegums “Dubnas paliene” ietver nelielu novada daļu dienvidos, Dubnas upes krastos. Novada dienvidrietumos sastopama aizsargājamā aleja “Jersikas aleja”, kas ir 200 metru gara liepu aleja ar augstu ekoloģisko vērtību Jersikas ciemā no Rīga – Daugavpils autoceļa līdz Jersikas pamatskolai.

Līvānu novada kultūrvēsturiskā un ainavu plāna ietvaros detalizēti apskatītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000), un informācija apkopota 1. pielikumā “Līvānu novada Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas”.

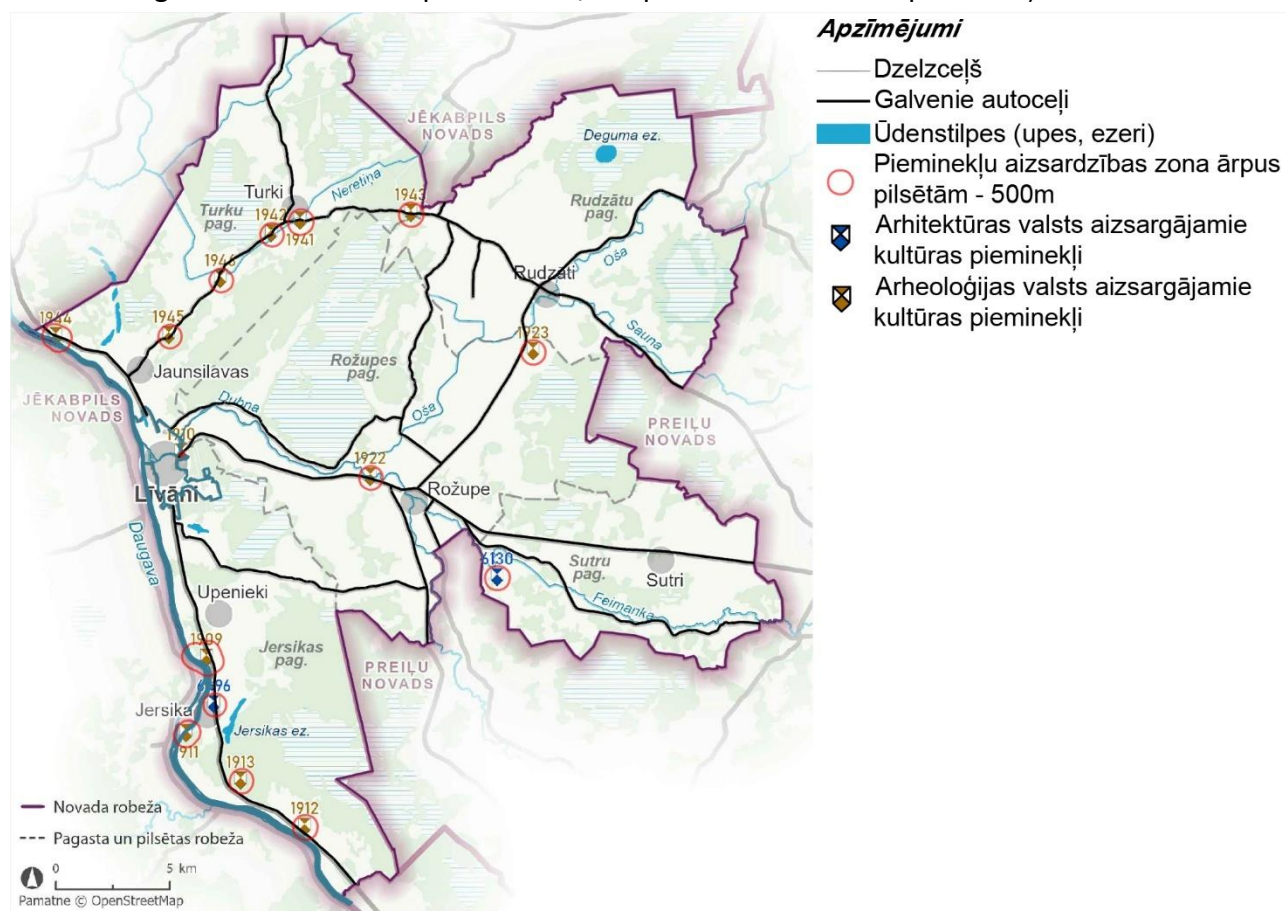
Īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām izstrādāti dabas aizsardzības plāni, individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, lai nodrošinātu šo teritoriju aizsardzību un tajās esošo dabas vērtību saglabāšanu un saskaņā ar tiem notiek šo teritoriju aizsardzība, apsaimniekošana un attīstība. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, t.sk. arī pašvaldības izveidotās teritorijas, kalpo sabiedrībai kā ekosistēmas pakalpojumu sniedzēji, tūrisma attīstības objekti un kā ilgtspējīgi labiekārtots publiskās ārtelpas elements.

2.3. Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi

Būtiska loma ainavas plānošanā ir kultūras mantojuma aizsardzībai, jeb pasākumu sistēmai, kas nodrošina materiālā kultūras mantojuma saglabāšanu. Tas ietver kultūras mantojuma vērtību apzināšanu, uzskaiti, izpēti praktisko saglabāšanu, izmantošanu un popularizēšanu.

Pētījumā, atbilstoši Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes datiem, apzināti valsts aizsardzībā esošie kultūras pieminekļi (skatīt 5. attēlu). Līvānu novadā atrodas 18 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, kuri iedalāmi šādās kategorijās:

- 13 arheoloģijas pieminekļi, no kuriem īpašu vērtību ainavā sniedz pilskalni;
- 2 arhitektūras pieminekļi – Zemnieku sēta “Šultes” un Jersikas pareizticīgo baznīca;
- 3 mākslas pieminekļi, kuri ainavas kontekstā netiek vērtēti, ņemot vērā to, ka tie galvenokārt ir iekštelpu elementi, kas pārsvarā ir kāda cita pieminekļa sastāvā.



5. attēls. Līvānu novada kultūras pieminekļi ar valsts aizsardzības statusu

Kultūras pieminekļu aizsardzības zonu teritorijās nav atļauta tāda saimnieciskā darbība, kas var iznīcināt kultūras pieminekli vai mazināt pieminekļa un kultūrvēsturiskās ainavas vērtību.

Līvānu novada valsts aizsargājamie pieminekļi un to aizsardzības zonas apraksti apkopoti tabulā Nr. 1. Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāts arī valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu individuālās aizsargjoslas (aizsardzības zonas) projekts, atbilstoši Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodikai.⁵

Tabula Nr. 1

Līvānu novada valsts aizsargājamie pieminekļi

Aizsardzības numurs	Nosaukums	Tipoloģiskā grupa	Aizsardzības zona
1909	Jersikas pilskalns ar senpilsētu	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1910	Līvānu viduslaiku kapsēta	Arheoloģija	Individuāla aizsardzības zona
1911	Jersikas senkapi un apmetne	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1912	Dzenes kalns - pilskalns	Arheoloģija	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
1913	Āpšu kalniņš - cepļa vieta	Arheoloģija	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
1922	Muktupāvelu senkapi	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1923	Oškalniešu senkapi	Arheoloģija	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
1941	Ģedušu (Gavartines) pilskalns	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1942	Lāču senkapi	Arheoloģija	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
1943	Steķu senkapi	Arheoloģija	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
1944	Veiguru senkapi (Vecie kapi)	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1945	Zepu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
1946	Zundānu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	Arheoloģija	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
6130	Zemnieku sēta "Šultes"	Arhitektūra	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
6496	Jersikas pareizticīgo baznīca	Arhitektūra	Teritorijas plānojuma ietvaros tiek izstrādāta individuāla aizsardzības zona
8892	Kauss un patēna	Māksla	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
8893	Monstrance	Māksla	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās
8894	Krucifikss	Māksla	Aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās

⁵ 2003. gada 15. jūlija MK noteikumi Nr. 392 "Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika"



GALVENIE SECINĀJUMI

Līvānu novada ainavas struktūru galvenokārt veido purvu un viļņainas mozaīkainas raksturs ar viensētu puduriem. Būtiska loma ainavas kontekstā ir īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kurām nodrošināta valstiska mēroga aizsardzība bioloģisko vērtību saudzēšanai. ĪADT Līvānu novados neveido augstu piesātinājumu, tomēr ekoloģiskā kontekstā nostiprina novada pamatvērtības, kā rezultātā viens no ainavu un kultūrvēsturiskā plāna apakšmērķiem ir aizsargātas un labi pārvaldītas dabas teritorijas. Ņemti vērā arī kultūras pieminekļi, kas ir vizuāli nozīmīgi ainavas elementi un bagātina novada kultūrainavu. Ainavas kontekstā atzīmējami tādi objekti kā baznīcas, pilskalni un muižas, kuru pārvaldībā būtiska ainavas kultūrvēsturiskā kompozīcija.

3. AINAVAS SPECIFISKS NOVĒRTĒJUMS

Ainaviski vērtīgās teritorijas noteiktas, pamatojoties uz nacionālā, reģionālā un lokālā līmeņa plānošanas dokumentos identificētām ainavas vērtībām, ņemot vērā novada ekoloģiskos, kultūrvēsturiskos un vizuāli estētiskos aspektus. Ainavas novērtējumā apskatītas ainavas vērtības ar mērķi aizsargāt gan novada raksturīgo ainavu, gan ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai, Latvijai raksturīgajai kultūrvidei un ainavas daudzveidībai.

Ekoloģiskās un dabas vērtības pamatā veido esošie biotopi un ekoloģiskais tīklojums. Vērtības galvenokārt saistītas ar novadā identificētajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, hidroloģisko struktūru, kas ietver gan upes, gan ezerus, mikroliegumiem, īpaši vērtīgiem kokiem un citām ainavas struktūrām un objektiem. Ekoloģiskās vērtības novadā veido vienotu ekoloģisko tīklu.

Kultūrvēsturiskās vērtības ir struktūras, kas veidojušās dažādu cilvēku darbības un dabas faktoru mijiedarbības rezultātā. Tās ietver gan kultūras pieminekļus ar valsts aizsardzības statusu, gan dažādus pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiskos objektus un teritorijas, gan vēsturiskās mājvietas – viensētas un vēsturiskos ciemus.

Vizuāli estētiskās vērtības, savukārt, ir ainavas struktūras, kam ir svarīga loma apkārtnes vizuālajā kompozīcijā, kas nosaka vietas identitāti un novada tēla atpazīstamību. Tās ir plānošanas dokumentos noteiktās ainaviski vērtīgās teritorijas, ainaviskie ceļi un citas vizuāli estētiskas struktūras.

Kultūrvēsturiskā un ainavu plāna ietvaros identificētās novada vērtības ir par pamatu vērtīgo ainavu telpu noteikšanai.

3.1. Ekoloģiskās un dabas vērtības

4% no novada kopējās teritorijas aizņem virszemes ūdeņi, Līvānu novada upes un ezeri, atbilstoši Latvijas teritorijas iedalījumam upju baseinu apgabalos⁶, atrodas Daugavas upju baseina apgabalā. Novadā raksturīgas līdzenumu upes ar platām, lēzenām ielejām un zemiem krastiem, kā dēļ tām raksturīga applūšana pavasara palos un lielu lietus gāžu periodos. Pie nozīmīgākajām upēm pieskaitāmas Daugava, Dubna, Oša un Feimanka. Turku pagasta daļā Daugavā ietek Nereta ar tās pieteku Atašu un Dabiņu. Citas mazākas upītes meliorācijas rezultātā ir pārveidotas – Sumanka, Borovka un Melnupīte Rožupes pagastā, Zīļupīte, Siļupīte un Taurupe.⁷

Līvānu novadā sastopami arī ezeri, piemēram, Silavas ezeru virkne, kura ietver Šūmaņu, Garo un Silavu ezeru. Tāpat novadā atrodas arī Degumu ezers. Novada teritorijā bijušajos karjeros izveidoti dīķi.⁸

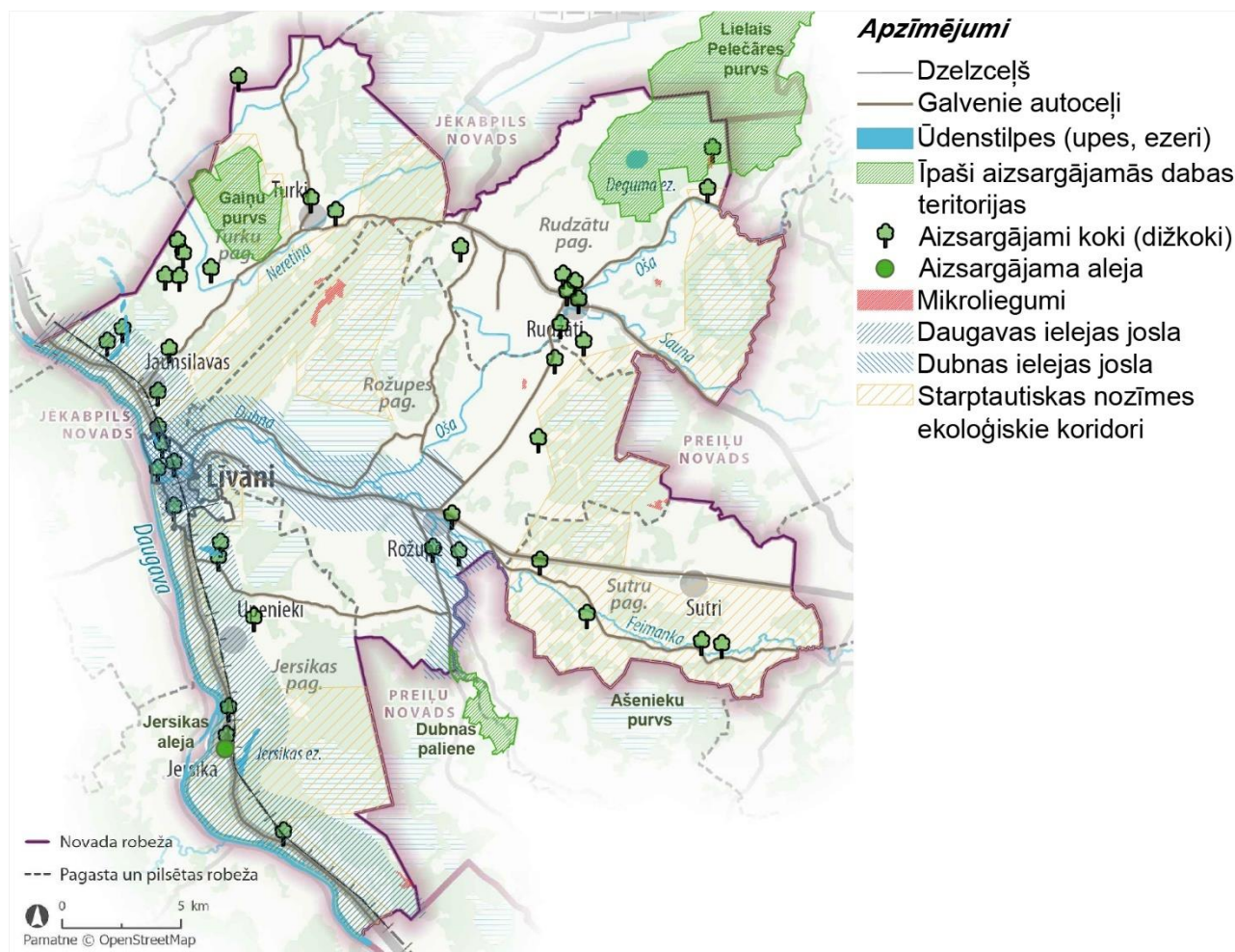
⁶ VZD statistika par zemes sadalījumu zemes lietošanas veidos 2024. gada 1. janvārī. Pieejams: <https://www.vzd.gov.lv/lv/media/7989/download?attachment>

⁷ Līvānu novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013. – 2030. gadam.

⁸ Līvānu novada teritorijas plānojums 2012. – 2024.

Novads atrodas mērenās joslas mežu zonas jaukto mežu apakšzonā, tādēļ tam ir raksturīga gan skujkoku, gan platlapju veģetācija un daudzu meža augšanas apstākļu tipu pārstāvniecība – gan sausie meži, gan meži slapjās minerālaugsnēs.⁹

Līvānu novada esošās ekoloģiskās un dabas vērtības apkopotas 6. attēlā.



6. attēls. Ekoloģiskās un dabas vērtības Līvānu novadā

Bez īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, būtiska ekoloģiskā un dabas vērtība ir mikroliegumiem, kuru mērķis ir aizsargāt īpaši aizsargājamās sugas un biotopus. Tāpat arī atzīmējami aizsargājamie koki, kas noteikti atbilstoši Ministru kabineta 2010.gada 16. marta noteikumu Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 22.2. apakšpunktam. Minētajos noteikumos noteikti arī teritorijas izmantošanas aprobežojumi.

Citas vērtīgas dabas teritorijas, kurām nav īpaši aizsargājamās dabas teritorijas vai dabas pieminekļa statusa, Līvānu novadā ir purvu teritorijas, kas ir nozīmīgi resursi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un kuri ir svarīgi biotopi kā putnu un dažādu sugu dzīvotnes. Nozīmīgi ir Māsānu, Peisenieku, Raganu, Laipu, Velna purvi un Skrebeļu-Skrūzmaņu kūdras purvs. Rudzātu Rožupes un Sutru pagastos esošais Steperu (Steporu) purvs ir ornitoloģiski nozīmīgs augstais purvs 3740 ha platībā, kurā saglabājušās mazskartas pļavas. Rudzātu pagastā esošais Medņu purvs ir augstais purvs

⁹ Līvānu novada teritorijas plānojums 2012. – 2024.

ar ģeoloģiskām īpatnībām un tam raksturīgām tipiskām putnu sugām. Purvi novadā aizņem 9198,4 hektārus, 27 no tiem ir iekļauti Latvijas kūdras fondā kā kūdras resursu atradnes.¹⁰

Pamatojoties uz ainavu izpētes datiem, Līvānu novadā atzīmēti arī starptautiska mēroga ekoloģiskie koridori, kodolzonas un buferzonas¹¹.

Vērtējot apzinātās ekoloģiskās un dabas vērtības, novērojams, ka tās izvietojas vienlaidus visā novada teritorijā un veido vienotu tīklojumu.

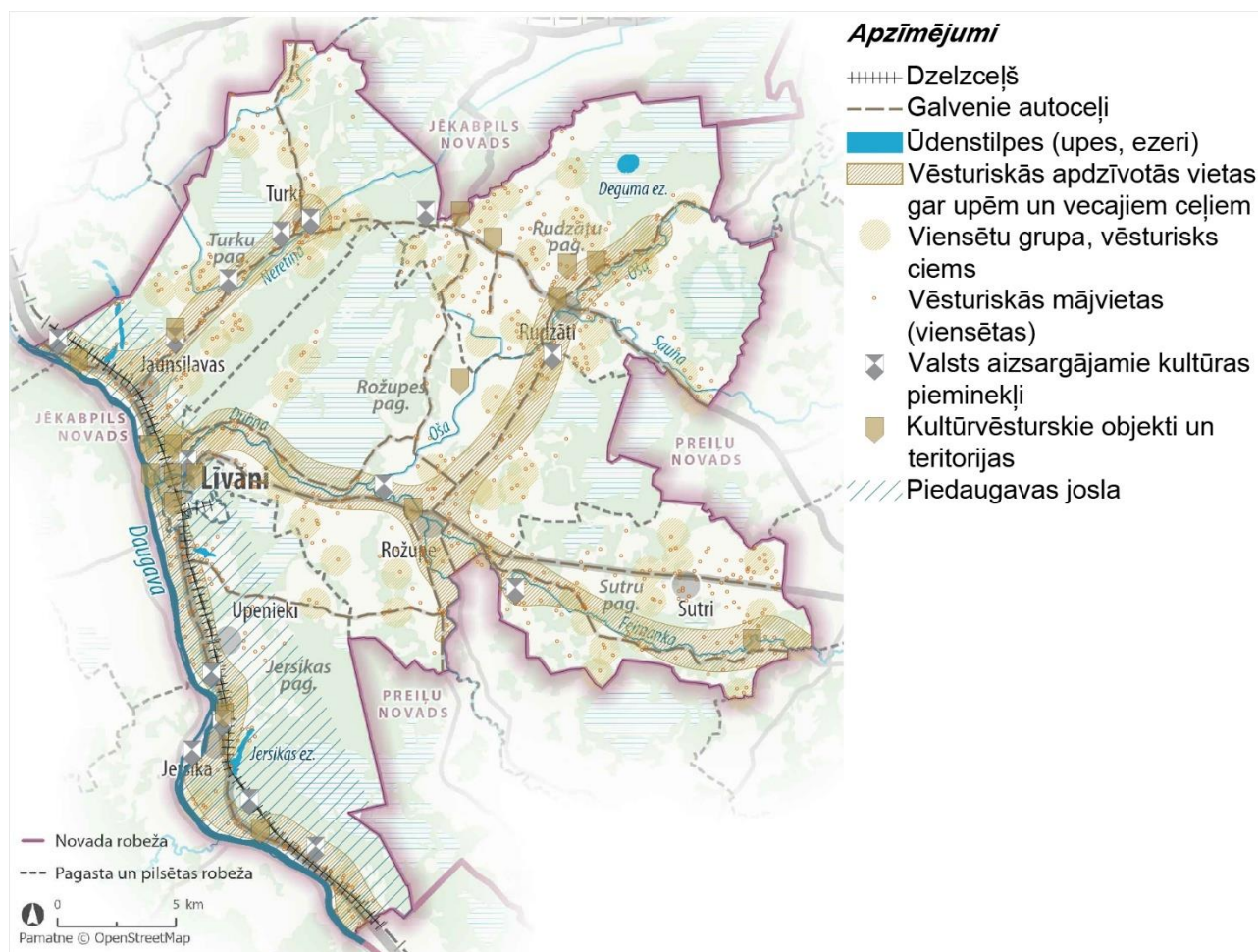
3.2. Kultūrvēsturiskās vērtības

Kultūrvēsturisko ainavu telpu iezīmēšana un izdalīšana novada teritorijā veicina Līvānu novada kultūrvēsturiskā mantojuma rakstura un daudzveidības apzināšanu un aizsardzību. Kultūrvēsturiskā un ainavu plāna ietvaros apzināta novada telpiskās struktūras attīstība, sastopamie kultūras pieminekļi, nozīmīgas kultūrvēsturiskās vietas un elementi, kas paaugstina ainavas vizuāli estētisko vērtību, ainavas ar augstu kultūras mantojuma kvalitāti, vēsturiskās mājvietas (t.sk. mozaīkveida ainavas un viensētas) un citas kultūrvēsturiskas vērtības (skatīt 7. attēlu).

¹⁰ Līvānu novada teritorijas plānojums 2012. – 2024.

¹¹ IUCN European Programme – Development of National Ecological Networks in the Baltic Countries in the framework of the Pan-European Ecological Network (2002).

Pieejams: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/eep-032.pdf>



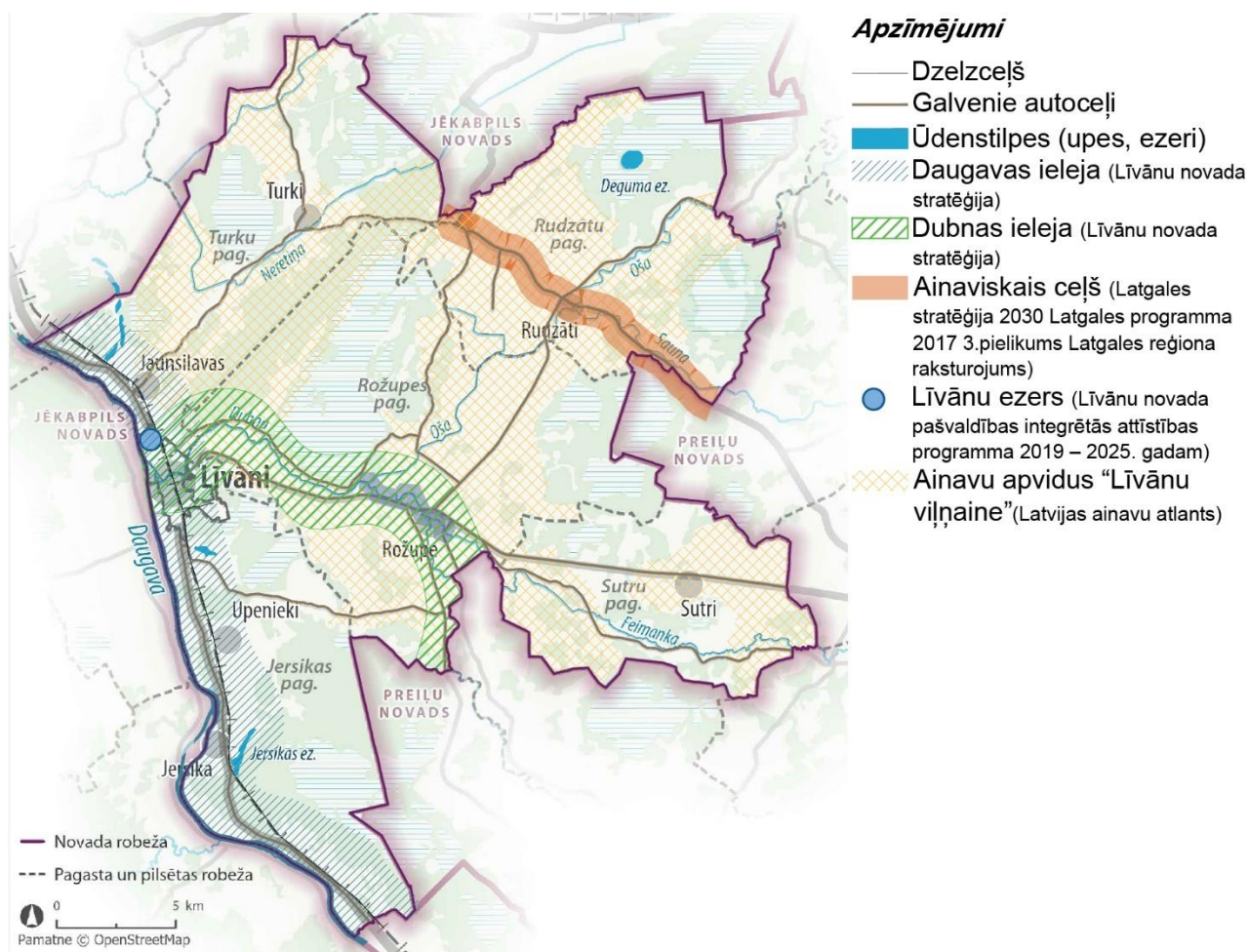
7. attēls. Kultūrvēsturiskās vērtības Līvānu novadā

Līvānu novadā atzīmētas kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, balstoties gan uz valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstiem, nosakot to telpiskās koncentrācijas vietas, gan uz lokāla mēroga nozīmīgiem kultūrvēsturiskiem objektiem. Plāna ietvaros apskatītas arī saglabājušās vēsturiskās mājvietas, kas ir nozīmīgi kultūrvēsturiskās ainavas elementi. Tās noteiktas salīdzinot 1921. – 1940. gada publiski pieejamos kartogrāfiskos materiālus ar mūsdienu situāciju.

Kultūrvēsturiskās vērtības Līvānu novadā galvenokārt sastopamas apkārt galvenajiem autoceļiem un lielākām novada apdzīvotām vietām.

3.3. Vizuāli estētiskās vērtības

Līvānu novada ainava ir bagāta ar daudzveidīgām vizuāli estētiskām vērtībām, kas ietver gan dabas, gan kultūrvēsturiskus elementus. Telpiskās struktūras pamatu veido dabas pamatiezīmes – senā ledāja rezultātā radušies garenī un vaļņveidīgi pacēlumi, kurus tagad sedz lauksaimniecības zemes, apdzīvotās vietas un meži, savukārt ieplakās starp vaļņiem atrodami purvi un papildu mežu masīvi. Šī struktūra ne tikai veido Līvānu novada identitāti, bet arī rada unikālu telpisko un estētisko vidi, kas veicina dabas un Latgales tradicionālā apdzīvojuma un saimniekošanas veida saglabāšanu. Līvānu novada esošās vizuāli estētiskās vērtības apkopotas 8. attēlā.



8. attēls. Vizuāli estētiskās vērtības Līvānu novadā

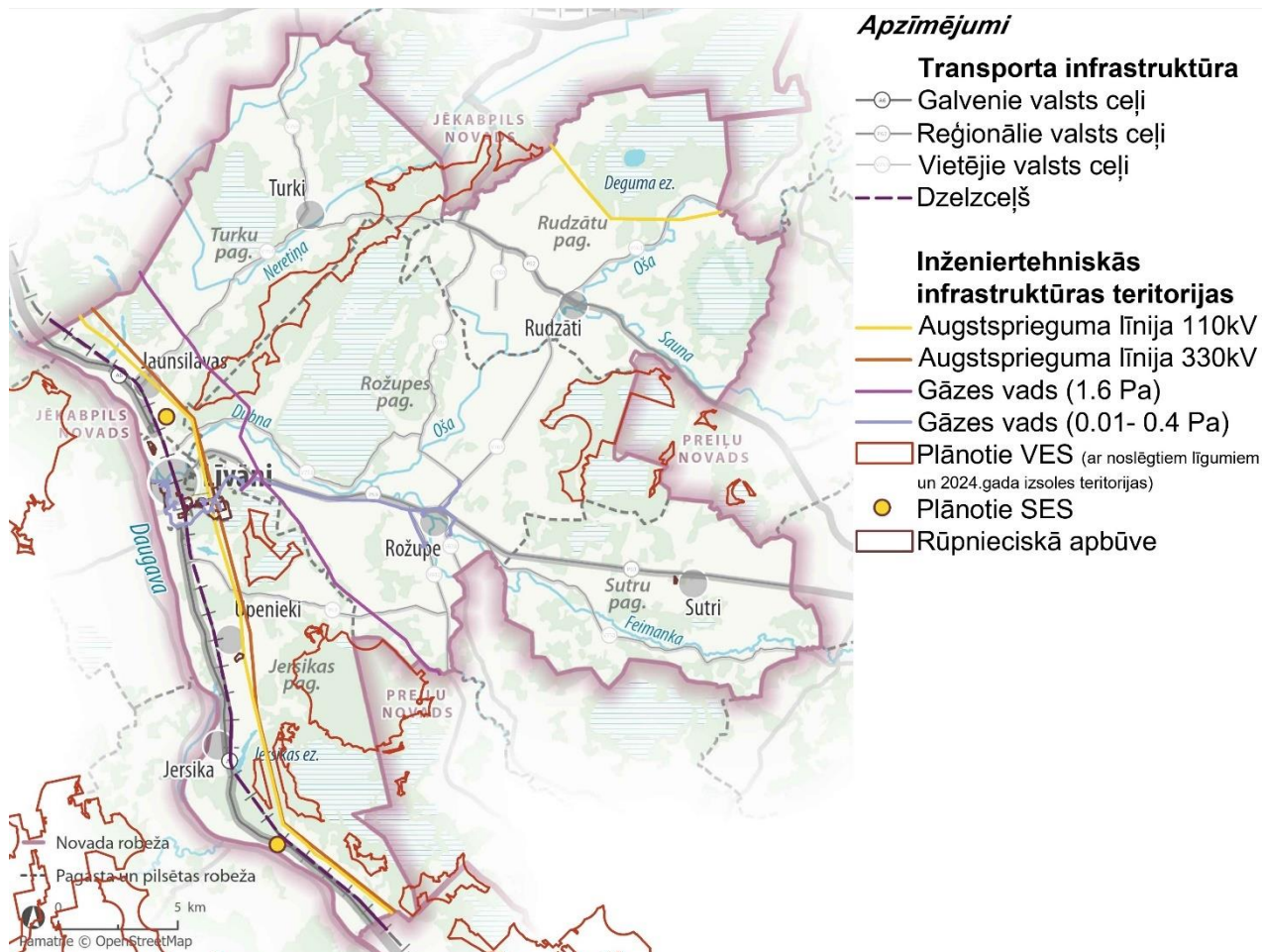
Līvānu novada dabas struktūra ir saglabāta nepārveidota un veido unikālu ekosistēmu, kas ietver vairākus nozīmīgus ainavas elementus. Novada teritorijā ir sastopama Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumam raksturīgā ainava, kas ietver Daugavas un Dubnas ielejas. Šīs ielejas izceļas ar līdzenuma upēm, kuru platās ielejas un zemie krasti rada labvēlīgus apstākļus pavasara plūdiem, īpaši izteiktus Dubnas palienē.

Papildus tam, Līvānu novadā ir apsaimniekoti lauki un plašas lauksaimniecības zemes, īpaši Rožupes un Rudzātu pagastos, kas veido nozīmīgu daļu no vietējās lauksaimniecības un kultūrainavas. Mežu daudzveidība novadā ir ievērojama, un tā ietver Lielo Pelečāres purvu un Gaiņu purvu. Augsta ainaviskā vērtība ir Rudzātu pagasta ziemeļu un rietumu daļas skuju koku mežiem. Steķu sils, kurā atrodas arī II Pasaules kara padomju karavīru brāļu kapi, Preiļu rajona plānojumā ir noteikts kā īpaši vērtīgu ainaviska teritorija. Valsts mežos ir noteiktas atpūtas un izziņas teritorijas – Jersikas biotopu taka, Ģeduša krasts, Titeni-Steķu sils.

Latgales stratēģijā 2030 ir uzsvērts ainaviskais ceļš – reģionālās nozīmes ceļš P62, kuru raksturo plaši, atvērti skati uz lauksaimniecības ainavu un atsevišķiem kokiem vai koku grupām. Īpašu raksturu veido saimnieciskās darbības struktūras – atsevišķas viensētu grupas. Posmā no Mālkalna virzienā uz Rudzātiem ceļa trase ir izteikti līkumota, un šajā posmā saskatāms Rudzātu Svētā Jēkaba Romas katoļu baznīcas tornis.

3.4. Galvenā inženiertehniskā infrastruktūra

Ainava ir dinamiska sistēma, kurai raksturīga pastāvīga pārveidošanās. Ainavas struktūras izmaiņas var būt cieši saistītas ar dažādiem sociālekonomiskiem un politiskiem procesiem valstī. Līvānu novada ainavas pārmaiņas galvenokārt izriet no esošajām un plānotajām lineārajām struktūrām, piemēram, transporta infrastruktūras un inženiertehniskās apgādes tīkliem, kā arī no rūpnieciskajām un tehniskās apgādes teritorijām (tostarp vēja elektroapgādes stacijas), degradētajām vietām un objektiem, kuriem ir potenciāls negatīvi ietekmēt Līvānu tradicionālo ainavu (skatīt 9. attēlu).



9. attēls. Galvenā esošā un plānotā inženiertehniskā infrastruktūra Līvānu novadā

Transporta infrastruktūra (dzelzceļš un autoceļi) veido lineāru struktūru ainavā, kas sadala zemes platības un ietekmē apkārtējās vides vizuālo izskatu. Taču autoceļu tīkls ir arī būtisks faktors pašvaldības teritorijas līdzsvarotai attīstībai, jo tas nodrošina gan novada apdzīvoto vietu sasniedzamību, gan veicina tūrisma nozares attīstību. Līvānu novada galvenā transporta ass izvietota gar Daugavu (valsts galvenais autoceļš A6 Rīga – Daugavpils – Krāslava un dzelzceļa līnijas iecirknis Krustpils – Daugavpils), kas kalpo gan kravu, gan pasažieru pārvadājumiem. Novada ceļu pamattīklu veido divi valsts reģionālie autoceļi (P62 Krāslava – Preiļi – Madona, P63 Līvāni – Preiļi) un 11 valsts vietējie autoceļi.

Inženiertehniskās infrastruktūru veido gāzes, elektroapgādes infrastruktūra un plānotā alternatīvās enerģijas ieguves staciju teritorijas (vēja elektrostacijas un brīvi stāvoši saules paneļu parki). Līvānu novadu Rīga – Daugavpils virzienā šķērso augsta spiediena (1.6 Pa) gāzesvads un starp Līvāniem un Rožupes ciemu gar reģionālās valsts ceļu P63 atrodas vidēja spiediena (0.01 – 0.4 Pa) gāzes vads.

Līvānu novadā Jersikas un Turku pagastu teritorijās paralēli transporta infrastruktūrai atrodas divas maģistrālās augstsprieguma elektrolīnijas (110kV un 330kV). Rudzātu pagasta ziemeļu daļā augstsprieguma līnija (110kV) robežojas ar dabas liegumu "Lielais Pelēčāres purvs".

Līvānu novadā plānots attīstīt alternatīvās enerģijas avotus, izbūvējot vēja elektrostacijas un brīvi stāvošus saules paneļu parkus. Atbilstoši AS "Latvijas valsts meži" (turpmāk tekstā – LVM) publiski pieejamiem datiem¹² vēja elektrostaciju attīstībai paredzētas divas teritorijas – "Līvāni ZA" un "Augšdaugava". Kā arī 2024. gada izsolei izvirzītas vairākas citas teritorijas Jersikas, Rožupes pagastos.

Pētījuma ietvaros iekļautas arī blakus esošo novadu plānoto vēja parku izvietojums, kas būtiski ietekmētu Līvānu novada vizuāli estētiskās vērtības – Jēkabpils novadā plānotais vēja parks "Viesīte – Līvāni", kā arī Preiļu novadā – "Nīcagale".

Vizuāli estētisko vērtību kontekstā atzīmējami arī plānotie brīvi stāvošie saules paneļu parki. Saules paneļu parka "Jaunie ozoli" izveide plānota zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 768600708438001 un zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 768600707898001, netālu no Jaunsilavām. Plānots saules paneļu parks arī netālu no Madaļenas katoļu baznīcas.

Ražošanas uzņēmumu teritorijas izvietojas pie galvenajiem transporta un inženiertehniskās infrastruktūras objektiem. Lielākās teritorijas atrodas pie Līvānu pilsētas.

Intensīvs transporta un inženiertehniskās infrastruktūras koridors Līvānu novadā stiepjas paralēli Daugavas krastam. Plānoto vēja parku infrastruktūra ievērojami ietekmēs novada ziemeļu daļas (īpaši Turku novada) un A6 ceļa ainavu. Savukārt Jēkabpils novadā plānotie vēja parki potenciāli ietekmēs Daugavas ainavas kvalitāti. Jāveicina noteikumu veidošana vēja ģeneratoru izvietojumam īpaši vērtīgo ainavu kontekstā, nodrošinot, ka jaunā infrastruktūra harmoniski iekļaujas apkārtējā vidē, saglabājot novada kultūrvēsturiskās un dabas vērtības.



GALVENIE SECINĀJUMI

Ainavas specifisks novērtējums balstīts uz vizuālām, ekoloģiskām un kultūrvēsturiskām vērtībām, kas tālākās izpētes gaitā ir par pamatu ainavu telpu dalījumam un ainavas kvalitātes mērķu identificēšanai. Analizētas arī ainavas pārmaiņas un to virzītājspēki, iezīmējot turpmākos pārmaiņu virzienus, ar mērķi sabalansēt un pārvaldīt potenciālās ainavas pārmaiņas nākotnē un nodrošināt līdzsvarotu Latvijas raksturīgo kultūrvides attīstību.

Apzinot visas sastopamās vērtības, novērojams, ka Līvānu novadā esošās ekoloģiskās un dabas vērtības veido vienotu ekoloģisko tīklojumu, kultūrvēsturiskās vērtības ir blīvi koncentrētas apkārt galvenajiem autoceļiem, kas nodrošina to pieejamību un vizuālās vērtības galvenokārt saistītas ar dabas pamatni. Vietas, kurās novērojama vērtību koncentrācija ir uzskatāmas par novada tēla veidotājiem – tās ir struktūras, kuras kalpo kā pieturas punkti ainavā. Vērtību saskares punkti galvenokārt konstatēti Daugavas krasta joslā, apkārt Dubnas upei un netālu no dažādām novada apdzīvotām vietām.

¹² Vēja parku attīstības teritorijas valsts meža zemēs. Pieejams: <https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/zemes-pirksana-un-noma/veja-parki>

4. KULTŪRVĒSTURISKĀ MANTOJUMA NOVĒRTĒJUMS

Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana ir būtiska novada identitātes un vēsturiskās atmiņas uzturēšanai, veidojot skaidru priekšstatu par reģiona attīstību, tradīcijām un dzīvesveidu dažādos laikposmos.

Kultūrvēsturiskā mantojuma kontekstā vērtētas struktūras, kuras ir nozīmīgas kopējā ainavas kompozīcijā. Tās ietver gan kultūras pieminekļus, gan kultūrvēsturiski nozīmīgus objektus, kā arī viensētas kā tradicionālās lauku apbūves raksturīgās struktūras.

Ainavā var iedalīt tādas nozīmīgās vizuālās kultūrvēsturiskās struktūras kā:

- baznīcas, kas ainavas kompozīcijā veido izteiktas dominantes. Baznīcas ainavas kompozīciju veido ģeometriskā apbūves struktūra un tai apkārt esošās teritorijas – laukumi un parki, savukārt mijiedarbību ar to veicina plašākā mērogā esošā apbūve, dabas pamatne un apaugums;
- vēsturiskā apbūve, kurā nolasāma tradicionālās apbūves raksturlielumi un saimnieciskā darbība;
- pilsētībūvniecības objekti, kas galvenokārt saistīti ar Līvānu pilsētas vēsturisko apbūvi un raksturo novada unikālo vēsturisko telpu urbānajā ainavā;
- industriālie objekti, kuru struktūra saistīta ar novada ražošanas darbības attīstību;
- muižas, ar tām raksturīgiem telpiskajiem parametriem un vēsturiskajiem parkiem;
- krucifiksi, kas ainavā saistīti ar reliģijas apliecinājumu. Agrāk krucifiksu ainavu raksturoja liels krusts ar necilu jumtiņu, apkārt stādītām mežrozēm un 20.gs. sākumā tie tika būvēti kā mazi draudzes baznīcas atdarinājumi.¹³

Balstoties uz spēkā esošajiem novadu teritorijas plānošanas dokumentiem, pieejamajiem datiem no Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes reģistra, vēsturiskajiem kartogrāfiskajiem avotiem, pētīta arī kultūras objektu vizuālā sasniedzamība, kas sniedz iespēju precīzāk izprast kultūrvēsturiskā mantojuma nozīmi reģiona telpiskajā un vizuālajā struktūrā.

Detalizēti apskatīta arī Līvānu pilsētas vēsturiskā apbūve, kas raksturo Līvānu unikālo kultūrvēsturisko mantojumu un pilsētas tēlu.

4.1. Kultūrvēsturiskā mantojuma struktūra

Līvānu novada kultūrvēsturiskā mantojuma struktūru veido ne tikai valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, bet arī dažādi vietējas nozīmes kultūrvēsturiski objekti. Savukārt novada telpisko un vēsturisko identitāti veido tradicionālā lauku apbūve, kas saistīta ar vēsturiskajām mājvietām (viensētām).

4.1.1. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti

Līvānu novada kultūrvēsturiskā mantojuma struktūru veido ne tikai kultūras pieminekļi, kas iekļauti Nacionālā kultūras pieminekļu pārvaldes reģistros, bet arī pašvaldības izvirzītās vietējās nozīmes kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti. Funkcionāli šie objekti iedalās baznīcās, pilsētībūvniecības objektos, atsevišķās ēkās, industriālajos objektos, muižu apbūvē un krucifiksos.

¹³ M. Kuplais "Latvijas mazā enciklopēdija – Latvieša sēta"

Balstoties uz dažādiem novada plānošanas dokumentiem, atzīmēti 46 vietējās nozīmes kultūrvēsturiskie objekti (skatīt tabulu Nr. 2):

- astoņas baznīcas (ieskaitot lūgšanas namus);
- divas vēsturiskās apbūves teritorijas – Jersikas koka apbūve, Lauku mājas apbūve Turkos;
- trīs pilsētībūvnieciskie objekti (atsevišķas ēkas) – Gaiņu skola, Vējdzirnavas, Jersikas dzelzceļa stacijas ēka;
- trīs industriālie objekti – Līvānu pārceltuve, Pienotavas ēka, Kūdras fabrikas ēka;
- viena muižas klēts;
- 29 krucifiksi, kas atrodas gar ceļa malām.

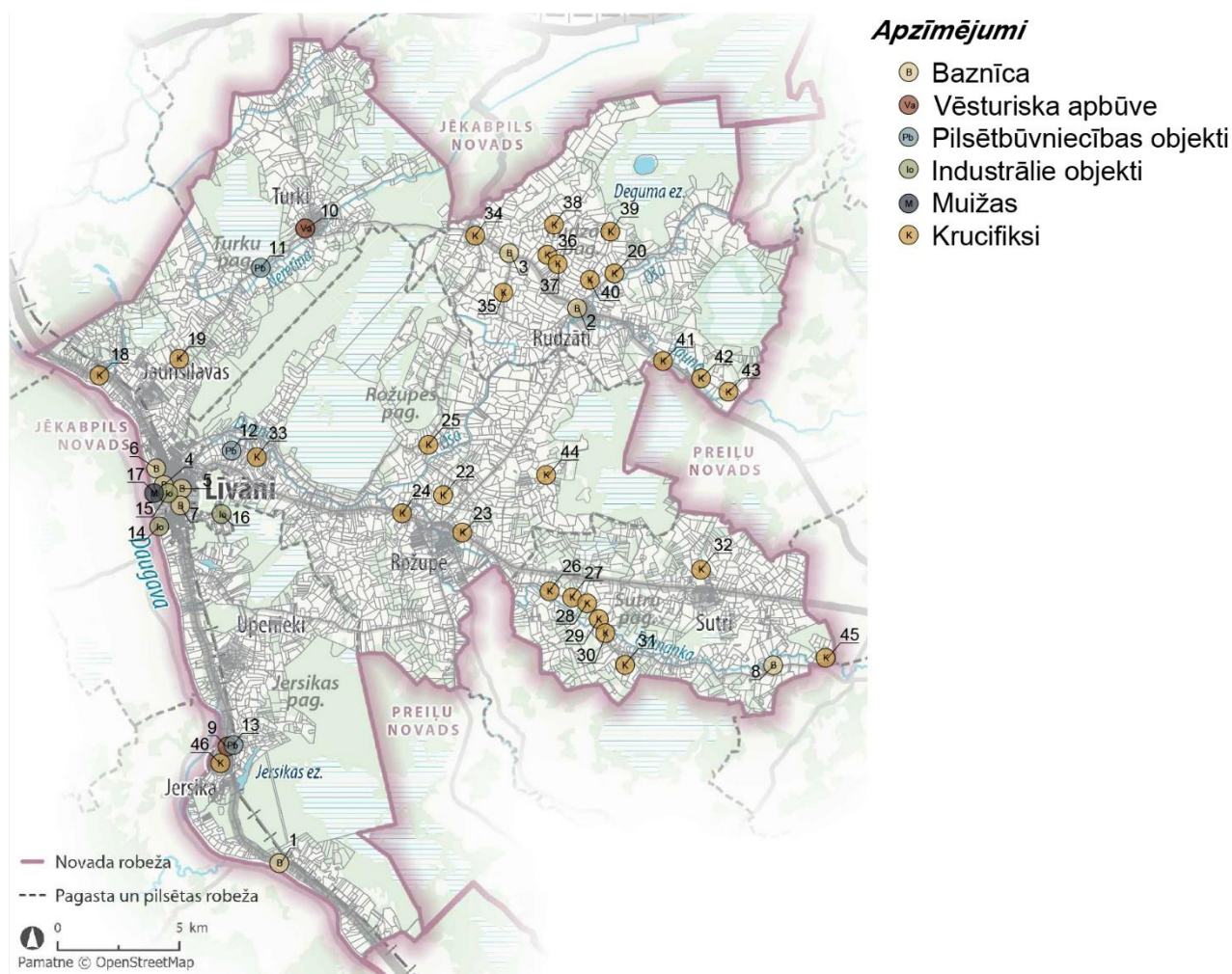
Tabula Nr. 2*

Vietējās nozīmes kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti

Nr.	Objekta nosaukums
Baznīcas	
1	Jersikas Madalīenas Sv. Marijas Magdalēnas Romas katoļu baznīca
2	Rudzātu Romas katoļu baznīca
3	Mālkalna vecticībnieku lūgšanu nams
4	Līvānu vecticībnieku lūgšanu nams
5	Līvānu pareizticīgo Visu Svēto baznīca
6	Līvānu Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca
7	Līvānu luterāņu baznīca
8	Znotiņu katoļu baznīca
Vēsturiskā apbūve	
9	Jersikas ciemata koka apbūve
10	Lauku mājas apbūve Turkos (56.451069, 26.268657)
Pilsētībūvniecības objekti	
11	Gaiņu skolas ēka (Turku pag.)
12	Veco dzirnavu drupas (Cīruļa dzirnavas)
13	Jersikas dzelzceļa stacijas ēka
Industriālie objekti	
14	Līvānu pārceltuve
15	Līvānu pienotavas ēka
16	Kūdras fabrikas ēkas Rūpniecības ielā
Muižas	
17	Korfa muižas klēts (Stikla un Amatniecības centrs)
Krucifiksi	
18	Veiguru krucifikss
19	Zepu krucifikss
20	Lācupu krucifikss
21	Būmaņu ciema krucifikss
22	Babru krucifikss
23	Rožupes ciemata krucifikss
24	Muktupāvelu krucifikss
25	Švirkstu krucifikss
26	Krucifikss Promos
27	Krucifikss Izcilniekos

28	Krucifikss Kārļos
29	Krucifikss Ceļa onkuļi
30	Krucifikss Ušackos
31	Čipānu krucifikss
32	Krucifikss Krivokos
33	Kalvānu krucifikss
34	Krucifikss Steķos
35	Krucifikss Lūzeniekos
36	Krucifikss Rudzētiņās
37	Krucifikss Rudzētiņās
38	Krucifikss Vidos
39	Krucifikss Pelšos
40	Krucifikss Būmaņos
41	Krucifikss Elenorvilē
42	Krucifikss Aleksniešos
43	Krucifikss Brūveros
44	Krucifikss Kazimirovkās
45	Krucifikss Bernānos
46	Krucifikss Jersikā

*Tabulu skatīt kopā ar 10. attēlu.



10. att. Vietējās nozīmes kultūras objekti Līvānu novadā

Līvānu novada ainavā nozīmīgu lomu ieņem reliģiskā rakstura kultūrvēsturiskie objekti – baznīcas (ieskaitot lūgšanu namus), un krucifiksi, kas piešķir vietām specifisku identitāti un īpašu auru. Rudzātu Romas katoļu baznīcas tornis ir ievērojama reģionālās nozīmes ceļa P62 ainavas dominante. Jersikas Madalienas Sv. Marijas Magdalēnas Romas katoļu baznīca kopā ar liepu aleju un ainavisko skatu uz Daugavu veido izteismīgu un vienotu ansambli.

Krucifiksi – koka celtniecības objekti, liela krusta veidolā ar necilu jumtiņu vai arī pasargāts zem stabu balstīta četrslīpju, ar kokgriezumiem un piekariņiem rotāta, dažreiz koši krāsota jumta.¹⁴ Līvānu novada pagastos identificēti 29 krucifiksi un lielākais īpatsvars atrodas Sutru pagastā gar vietējās nozīmes ceļu V752, Rudzātu pagastā pie pašvaldības nozīmes ceļiem. Būmaņu ciema krucifikss ir atzīts mākslas piemineklis (valsts kultūras piemineklis Nr. 8894).

Industriālie objekti koncentrējas ap Daugavu un Līvānu pilsētu. Daugava, kā vēsturiski nozīmīgs ūdensceļš, veicinājusi dažādu rūpniecisko nozaru attīstību. Pārceltuves pār Daugavu Līvānos (Līvāni – Dignāja) vēsturiski veicinājusi reģionālo mobilitāti, būtiski atvieglojot piekļuvi kultūrvēsturiski nozīmīgām vietām, piemēram, plostnieku piemineklim Dunavā, kā arī sekmējot tālāku piekļuvi vietām ar augstu kultūrvēsturisko vērtību, tostarp Tadenavai, Rubeņiem un Sēlijai. Līvānu pilsētā saglabājusies Līvānu pienotavas ēka un kūdras fabrikas ēka.

¹⁴ M. Kuplais "Latvijas mazā enciklopēdija – Latvieša sēta"

Lielākā Līvānu novada muižas apbūves paraugs bija Līvānu muiža, no kuras līdz mūsdienām saglabājusies vien klēts ēka, kas celta 19. gadsimtā. Līvānu muižas klētī un tās piebūvē šobrīd atrodas Līvānu stikla muzejs.

Jersikas un Turku ciemi izceļas ar īpašu kultūrvēsturisko vērtību, jo tajos saglabājusies autentiska vēsturiskā koka un tradicionālā lauku apbūve. Šī unikālā arhitektūra atspoguļo vietējo amatniecības prasmju un vēsturisko dzīvesveidu mantojumu.

Turpmākā plānošanas procesā šie objekti būtu savstarpēji saistāmi vienotā tīklā – maršrutos, lai veicinātu to atpazīstamību un aizsardzību.

4.1.2. Tradicionālā lauku apbūve

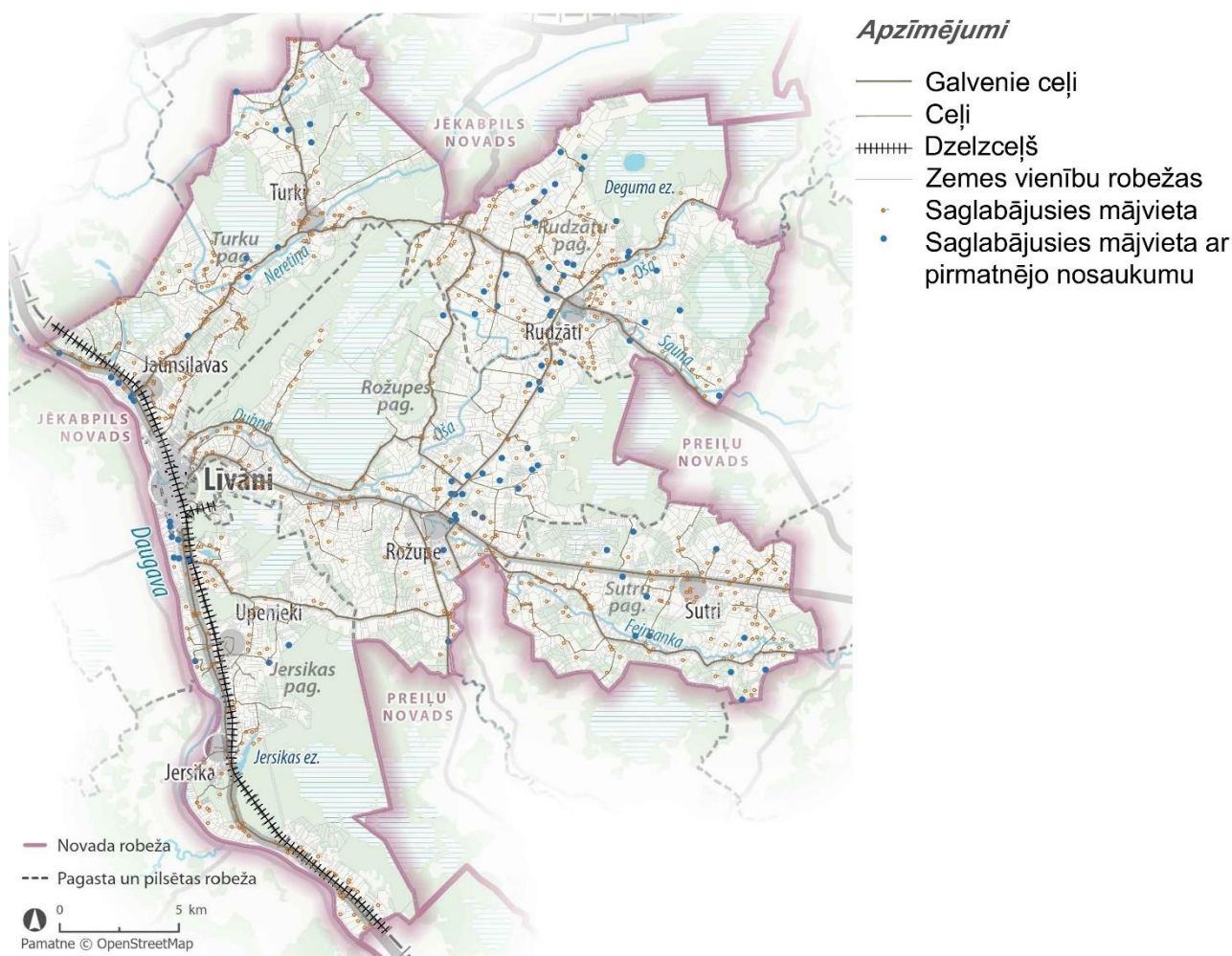
Līvānu novadā viens no dominējošiem ainavu tipiem ir lauku ainavas, sevišķi gar galvenajiem valsts un reģionālajiem autoceļiem, kurām raksturīga viensētu apbūve. Tradicionālo lauku apbūvi veido viensētu kompozīcija ar dzīvojamajām mājām, saimniecības ēkām, lauksaimniecības zemēm un mozaīkveida struktūrām.

Tradicionālai Latgales lauku ainavai raksturīgs sādžu viensētu apbūves raksturs, kur ar augstu žogu un dekoratīviem vārtiem no ielas norobežoti nelieli un šauri pagalmi. Mājas gali novietoti pret ielu un citas saimniecības ēkas attālāk pagalmā.¹⁵

Lai izprastu reģiona kultūrvēsturisko identitāti kā arī saglabātu un dokumentētu tradicionālo lauku apbūves ainavu, kas ir būtiska novada vēstures un kultūras daļa, Līvānu novadā veikta viensētu struktūras izpēte. Viensētas ir izveidojušās kā ilgstošas dzīves un saimniecības vienības, kas sniedz ieskatu vietējās kopienas dzīvesveidā, tradicionālajā apbūvē un saimnieciskajās praksēs.

Salīdzinot 1921. – 1940. gada kartogrāfiskos materiālus ar mūsdienu situāciju Līvānu novadā, apskatītas viensētu telpiskā izvietojuma izmaiņas un identificētas vēsturiskās mājvietas, kas saglabājušas savu sākotnējo novietojumu. Papildus arī atzīmētas viensētas, kuras joprojām nes vēsturiskos māju nosaukumus (skatīt 11. attēlu), iezīmējot īpašu nozīmību vietējās identitātes stiprināšanā.

¹⁵ Laiva., D. *Latviskas lauku sētas saglabāšana un atjaunošana*



11. attēls. Viensētu struktūra Līvānu novadā

Labi saglabājusies lauku ainavas struktūra, jaunā viensētu apbūve veidota iepriekšējo māju vietā. Rudzātu apkaime izceļas ar īpaši augstu viensētu blīvumu, veidojot nozīmīgu reģiona kultūrvēsturiskās identitātes daļu.

Lai aizsargātu Līvānu lauku ainavas struktūras vērtības, būtiski ir saglabāt tradicionālās arhitektūras elementus, tostarp ēku izvietojumu pagalmos un raksturīgās arhitektoniskās detaļas, piemēram, divslīpņu jumtus, guļbaļķu konstrukcijas un pagalmu norobežojošos žogus. Šo elementu pastāvēšana ir nozīmīga, lai saglabātu Līvānu lauku kultūrvēsturisko ainavu un identitāti.

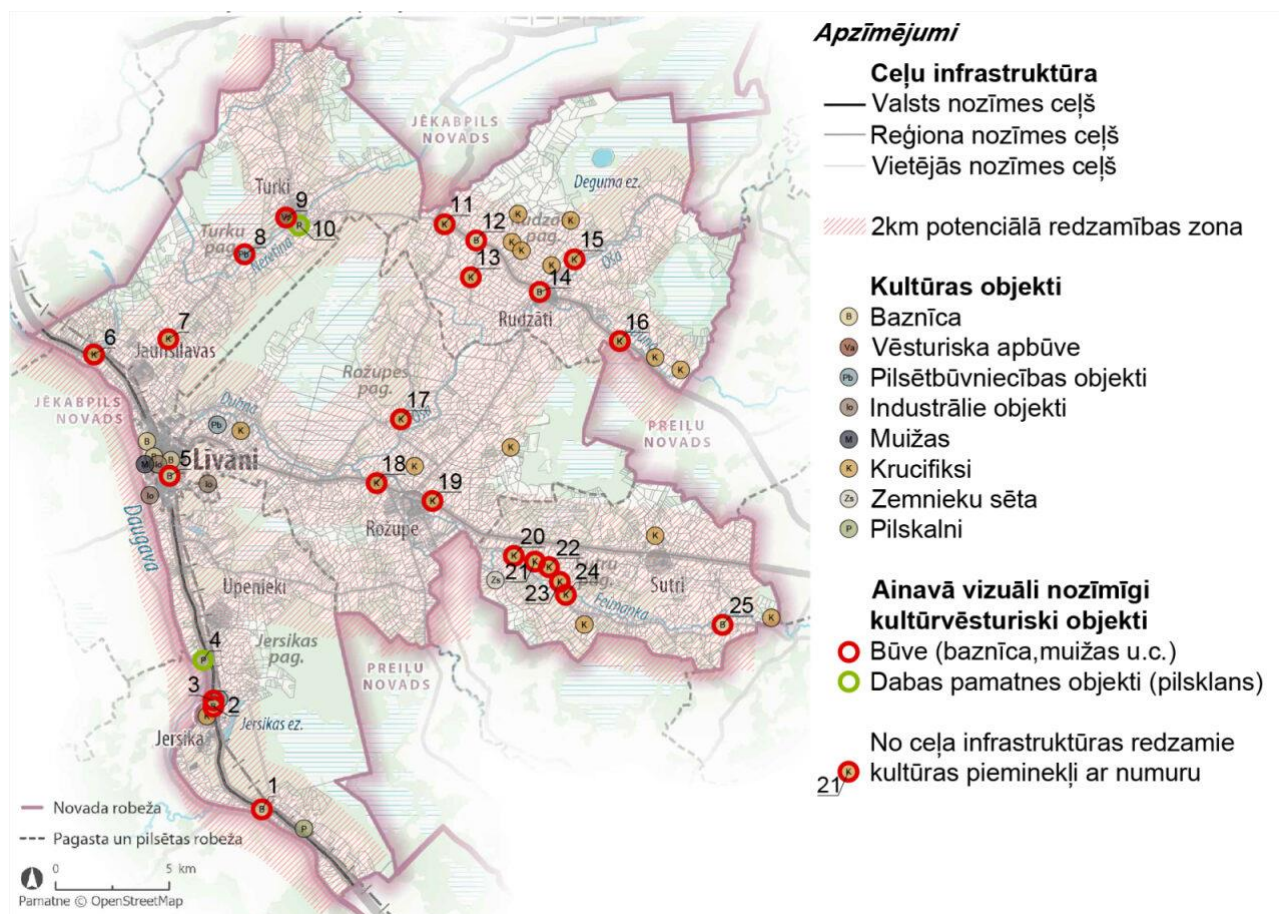
4.2. Kultūrvēsturiskā mantojuma vizuālā sasniedzamība

Kultūras objektu vizuālā sasniedzamība ir būtiska gan kultūrvēsturiskās identitātes saglabāšanai, gan ainavas estētikai. Objektu redzamība no dažādiem skatu punktiem nodrošina kultūras mantojuma pieejamību sabiedrībai un veicina vietējās kopienas identitātes veidošanu. Tas palīdz saglabāt kultūras vērtības nākamajām paaudzēm.

Līvānu novadā atlasīti ainavā vizuāli nozīmīgi objekti, piemēram, baznīcas, muižas un pilskalni, kuru redzamība novērtēta 2 km plašā potenciālās redzamības zonā¹⁶ gar valsts, reģionālajiem un vietējiem ceļiem (skatīt 12. attēlu). Ceļu infrastruktūra šajā kontekstā veido galveno publiski pieejamo

¹⁶ Avots: Rokasgrāmata „Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā”, 2023.

struktūru, kuru ikdienā izmanto gan vietējie iedzīvotāji, gan viesi, tādējādi radot pirmo iespaidu par novada ainavas vērtībām.



12. attēls. Kultūrvēsturiskā mantojuma vizuālā sasniedzamība Līvānu novadā

Līvānu novadā lielākajai daļai kultūrvēsturisko objektu ir nodrošināta vizuālā sasniedzamība no ceļa infrastruktūras, kas norāda uz to ievērojamo nozīmi reģiona un vietējā telpiskajā un vizuālajā struktūrā. Raksturīgie skati uz kultūrvēsturiskajiem objektiem norādīti un aprakstīti 5.4.1. nodaļā, sniedzot rekomendācijas to raksturīgās kultūrvēsturiskās ainavas kompozīcijas saglabāšanai.

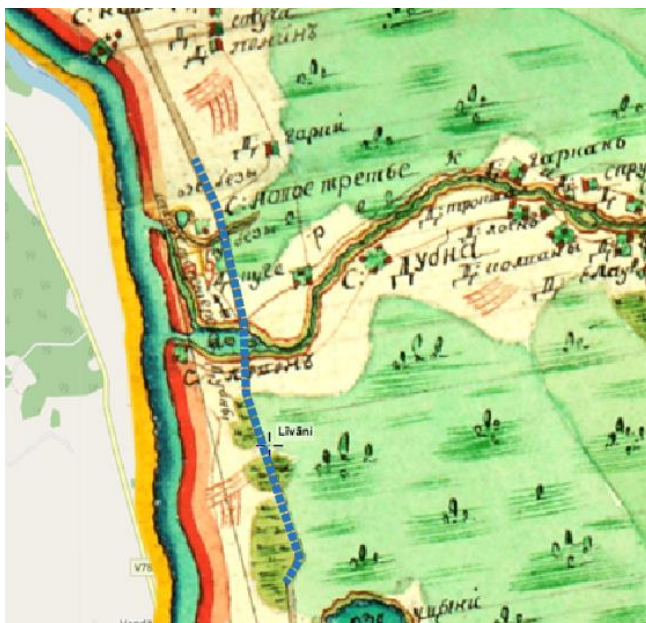
Līvānu novada kultūrvēsturiskā mantojuma objektiem ir laba vizuālā pieejamība, kas norāda uz to ievērojamo nozīmi reģiona telpiskajā un vizuālajā struktūrā.

4.3. Līvānu pilsētas kultūrvēsturiskā apbūve

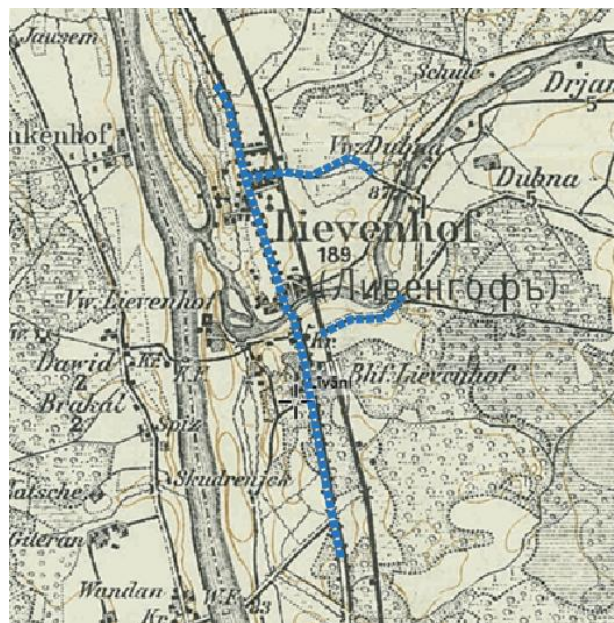
Līvānu pilsētas attīstību pamatā ir ietekmējis tās ģeogrāfiskais novietojums – maģistrālais tirdzniecības ceļš gar Daugavu starp Rīgu un Daugavpili un Daugavas upe, kas mūsdienās atspoguļojas dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma, kā arī pilsētbūvniecības struktūras raksturā.

Līvānu pilsētas aizsākumi meklējami jau 10. – 11. gs. Pilsētas tagadējā teritorijā 13. gs. atradās apmetne, kas saukta par Dubnavu. 1289. gadā pie tirdzniecības ceļa pa Daugavu, netālu no senās latgaļu valsts centra Jersikas, atradās Dubnas pils. 18. gs. apbūve veidojusies un attīstījusies Dubnas upes krastos (skatīt 13. attēlu). Apdzīvotās vietas statuss vairākkārt mainījies – 1784. gadā Līvāni (*Lievenhof*) bija ciems, vēlāk, 1824. gadā – miests, savukārt pilsēta strauji attīstījās 19. gs. otrajā

pusē, pēc Krustpils – Daugavpils dzelzceļa izbūves, kas noteica tās izteikti lineāro pilsētībūvniecības raksturu (skatīt 14. attēlu). Pilsētas vēsturisko veidolu spēcīgi ietekmējusi ražošanas industrijas attīstība, kas saistīta ar līdz 20.gs. sākumam izbūvētajām fabrikām, no kurām ievērojamākās bija celulozes fabrika (1872. gadā), divas stikla fabrikas (vecākā – 1887. gadā), kā arī dzelzceļa stacija un ūdensdzirnavas. Pirmā pasaules kara laikā pār Līvāniem gāja frontes līnija, kā rezultātā visi rūpniecības uzņēmumi un trešdaļa dzīvojamās ēkas tika nopostītas.¹⁷



13. attēls. Līvānu teritorija 18. gadsimtā



14. attēls. Līvāni 1914. – 1919. gadā

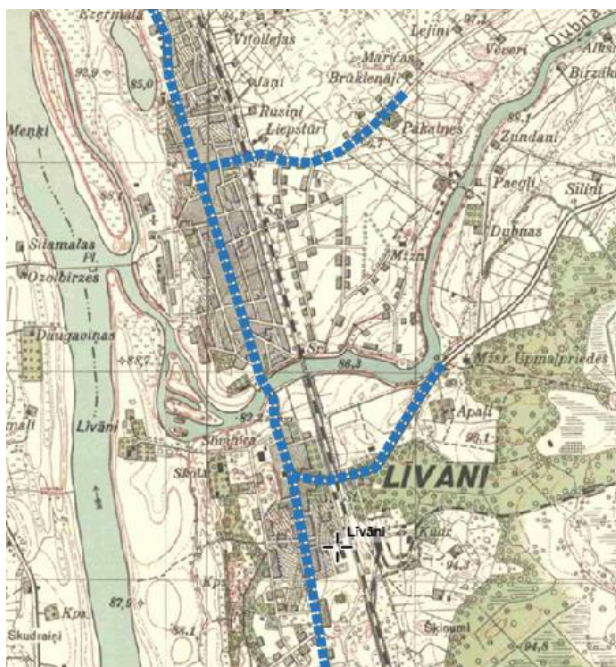
Pēc kara tika atjaunota stikla fabrika, bijušajā celulozes fabrikā ierīkoja spēkstaciju ar dzirnavām un uzcēla kaļķu cepli un spirta dedzinātavu. Blīva apbūve izteikti koncentrējās starp dzelzceļu un tagadējo Rīgas ielu, savukārt otrpus dzelzceļam veidojas jaunas apdzīvotas vietas (skatīt 15. attēlu).

Otrā pasaules kara laikā tika nodedzināta un sagrauta puse pilsētas ēku un padomju varas gados vēsturiskās ēkas un ainaviskās vērtības Daugavas un Dubnas krastos netika saudzētas. Pēc Otrā pasaules kara Līvānos galvenokārt cēla lielos rūpniecības uzņēmumus, tāpēc pilsēta kļuva par trešo lielāko rūpniecības centru Latgales ekonomiskajā rajonā.

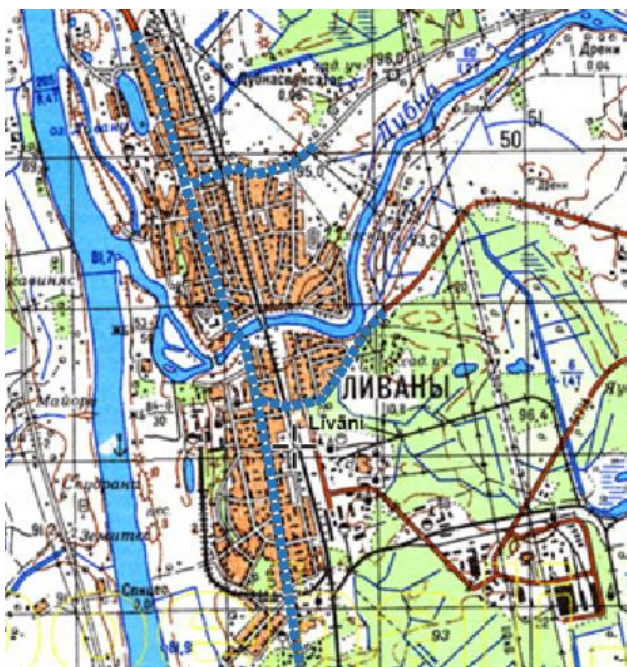
20.gs. 20. – 30. gadu apbūvi raksturoja mazstāvu koka apbūve un “Latvijas stikla” pirmais atjaunotais ražošanas korpuss (1922. gads), pamatskola un slimnīca, 1929. gadā celtā baznīca, pilsētas valdes nams un citas saglabājušās rūpnieciska rakstura ēkas. Nojaukto namu vietā 20.gs. 60 – 80. gados Līvānu struktūrā pilsētas dienvidu daļā tika ieviestas daudzstāvu tipveida dzīvojamās mājas un jaunas sabiedriskās ēkas.¹⁸ 20. gs. 80. gados izteikts apdzīvotības blīvums novērojams gar tagadējo Rīgas ielu un abās pusēs Dubnas upei starp Dzirnavu un Stacijas ielām (skatīt 16. attēlu).

¹⁷ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija: Līvānu vēsturiskais centrs. 2004.

¹⁸ Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija: Līvānu vēsturiskais centrs. 2004.



15. attēls. Līvānu pilsēta 1928. – 1936. gadā



16. attēls. Līvānu pilsēta 1986. gadā

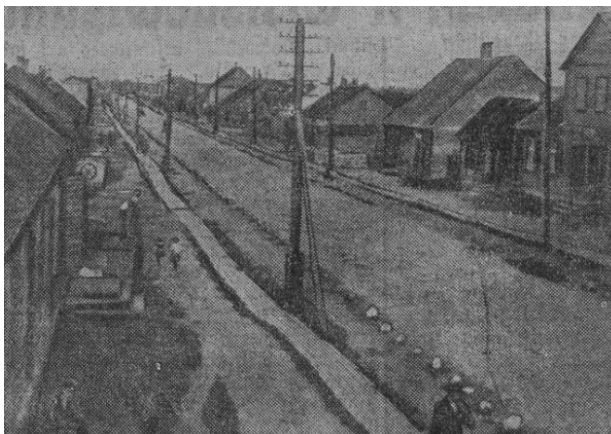
Pilsētas vēsturiskā centra apbūves arhitektūras raksturu, galvenos akcentus, siluetu un ēku būvapjomu kompozīciju atspoguļo vēsturisko ainavu fotoattēli, kuros ir redzama pilsēta 20. gs. pirmajā pusē (skatīt 17., 18., 19. un 20. attēlu).



17. attēls. Līvānu pilsētas panorāma 1920. gados



18. attēls. Līvāni 1930. gados



19. attēls. Līvāni – Rīgas iela



20. attēls. Skats uz Stacijas ielu 20.gs. 30-tajos gados

Mūsdienās pilsēta saglabājusi savu vēsturisko telpisko plānojuma lineāro struktūru, ko veido maģistrālā Rīgas iela, ap kuru vēsturiski tika izbūvētas blīvi izvietotas dzīvojamās ēkas (galvenokārt vienkārtas ar koka apbūvi), un mazākas nozīmes Stacijas un Dzirnavu iela, kā arī tām piegulošā apbūve, publiskās un privātās ārtelpas (skatīt 21. attēlu). To var uzskatīt par pilsētas sabiedrisko centru.¹⁹

¹⁹ Sabiedriskā centra robeža nostiprināta Līvānu novada teritorijas plānojumā 2012.-2024. gadam un 2019. gadā izstrādātajā pilsētas centra lokālplānojumā.

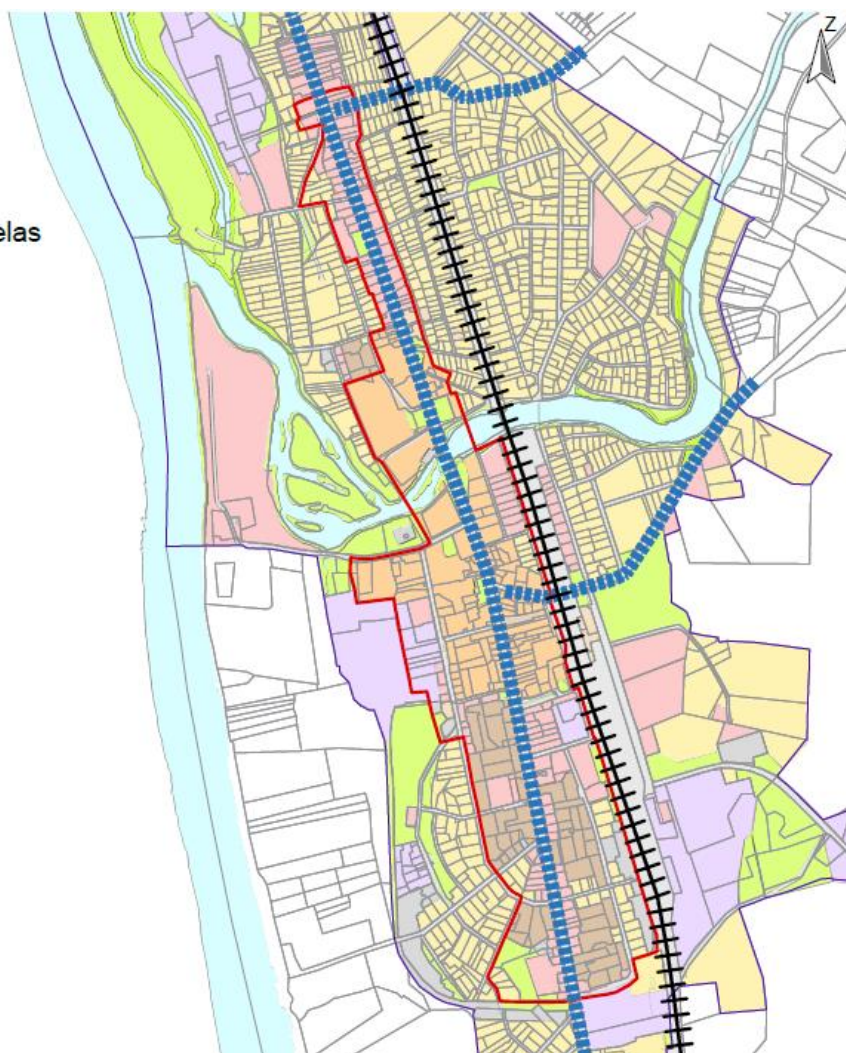
Apzīmējumi

▭ Sabiedriskā centra teritorija

+++ Dzelzceļš

Pilsētas vēsturiskā apbūve

▬▬▬▬ Vēsturiskā centra galvenās ielas



21. attēls. Līvānu pilsētas vēsturiskā centra ielu struktūra

Līvānu pilsētas vēsturiskajā centrā neatrodas neviens valsts nozīmes kultūras piemineklis, taču Līvānu novada teritorijas plānojumā 2012. – 2024. gadam atzīmēti kultūrvēsturiski objekti un teritorijas – vēsturiskās ēkas (skatīt 22. attēlu).

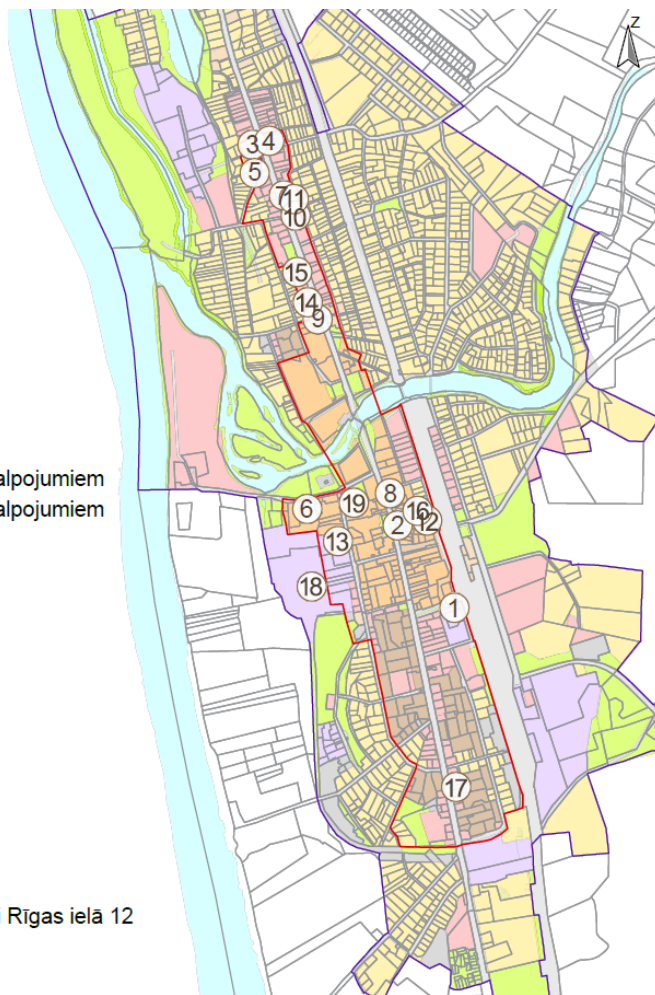
Apzīmējumi

- Savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorija
- Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija
- Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija
- Publiskās apbūves teritorijas
- Līvānu pilsētas centra apbūves teritorija
- Transporta infrastruktūra
- Rūpniecības apbūves teritorija
- Tehniskās apbūves teritorija
- Apstādījumu teritorija
- Ūdens teritorija

Sabiedriskā centra teritorija

Pilsētas vēsturiskā apbūve

- ① Līvānu evaņģēliski luteriskā baznīca
- ② Bijusī Līvānu komercskola
- ③ Latvijas pirmās brīvvalsts laika apbūve ar veikaliem un pakalpojumiem
- ④ Latvijas pirmās brīvvalsts laika apbūve ar veikaliem un pakalpojumiem
- ⑤ Dzīvojamā māja un desu žāvētava
- ⑥ Vecā vidusskolas ēka
- ⑦ Sarkana ķieģeļa veikala ēka
- ⑧ Bijusī pasta ēka
- ⑨ Vecā izpildkomitejas ēka
- ⑩ Mūra ēka pagalma iekšpusē
- ⑪ Bijusī sinagogas ēka
- ⑫ Vecā skolas ēka
- ⑬ Kultūrvēsturiska ēka Zaļā ielā 39
- ⑭ Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 135
- ⑮ Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 155
- ⑯ Dzīvojamās ēkas ar kultūrvēsturisku nozīmi Stacijas ielā 3
- ⑰ Publiskā (kādreiz dzīvojamā) ēka ar kultūrvēsturisku nozīmi Rīgas ielā 12
- ⑱ Bijušās Līvānu stikla fabrikas apbūve
- ⑲ Slimnīca



22. attēls. Kultūrvēsturiski objekti un teritorijas Līvānu pilsētā

Līvānu pilsētas vēsturiskā apbūve ietver šādas ēkas:

1. Līvānu evaņģēliski luteriskā baznīca Dzelzceļa ielā 17;
2. Bijusī Līvānu komercskola Rīgas ielā 104;
3. Latvijas pirmās brīvvalsts laika apbūve ar veikaliem un pakalpojumiem gar Rīgas ielu – vismazāk izmainītajos Rīgas ielas posmos – ēka Rīgas ielā 213a, ēkas Rīgas ielā 248 līdz 250a;
4. Ēkas ar vietēju kultūrvēsturisku nozīmi Vecbaznīcas ielā 8 (dzīvojamā māja un desu žāvētava), Domes ielā 3 (vecā vidusskolas ēka), Rīgas ielā 226 (sarkana ķieģeļa veikala ēka), Rīgas ielā 112 (bijusī pasta ēka), Rīgas ielā 125 (vecā izpildkomitejas ēka), Rīgas ielā 216 (mūra ēka pagalma iekšpusē), Krustpils ielā 19 (bijusī sinagogas ēka), Stacijas ielā 5 (vecā skolas ēka), Zaļā ielā 39, Rīgas ielā 135, 155, Stacijas ielā 3 (dzīvojamās ēkas) un Rīgas ielā 12 (kādreiz dzīvojamā, tagad publiskā ēka);
5. Bijušās Līvānu stikla fabrikas apbūve kvartālā starp Domes un Zaļo ielu;
6. Slimnīca Zaļā ielā 44 (1929.g., arhitekts P. Pavlovs).

Līvānu pilsētas centra kultūrvēsturiskās vides kopējās vērtības būtiskāko apjomu veido pilsētvides elementi ar saglabājušos autentiskumu, kas ietver dažādus uzslāņojumus, kam nav degradējošas ietekmes uz kultūrvēsturisko vidi.



GALVENIE SECINĀJUMI

Daudzveidīgā kultūrvēsturiskā vide Līvānu novadā atspoguļo dažādus Latvijas teritorijas apdzīvojuma, saimnieciskās darbības un attīstības posmus. Līvānu novadā, salīdzinot to ar citiem Latvijas novadiem, nav sastopams liels daudzums valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu, taču ir identificējams salīdzinoši liels blīvums ar vietējas nozīmes kultūrvēsturiskiem objektiem un teritorijām.

Kultūrvēsturiskās vides elementi blīvi izvietojas ap apdzīvotām vietām un gar galvenajiem autoceļiem, kas tiem nodrošina augstu vizuālo un fizisko pieejamību. Vizuāli nozīmīgi un Līvānu novada kultūrvēsturiskai videi ir raksturīgi krucifiksi, kas ir ne tikai būtiskas reliģiskās pulcēšanās vietas, bet atspoguļo arī Latgales reģiona identitāti.

5. AINAVU AIZSARDZĪBA, PĀRVALDĪBA UN PLĀNOŠANA

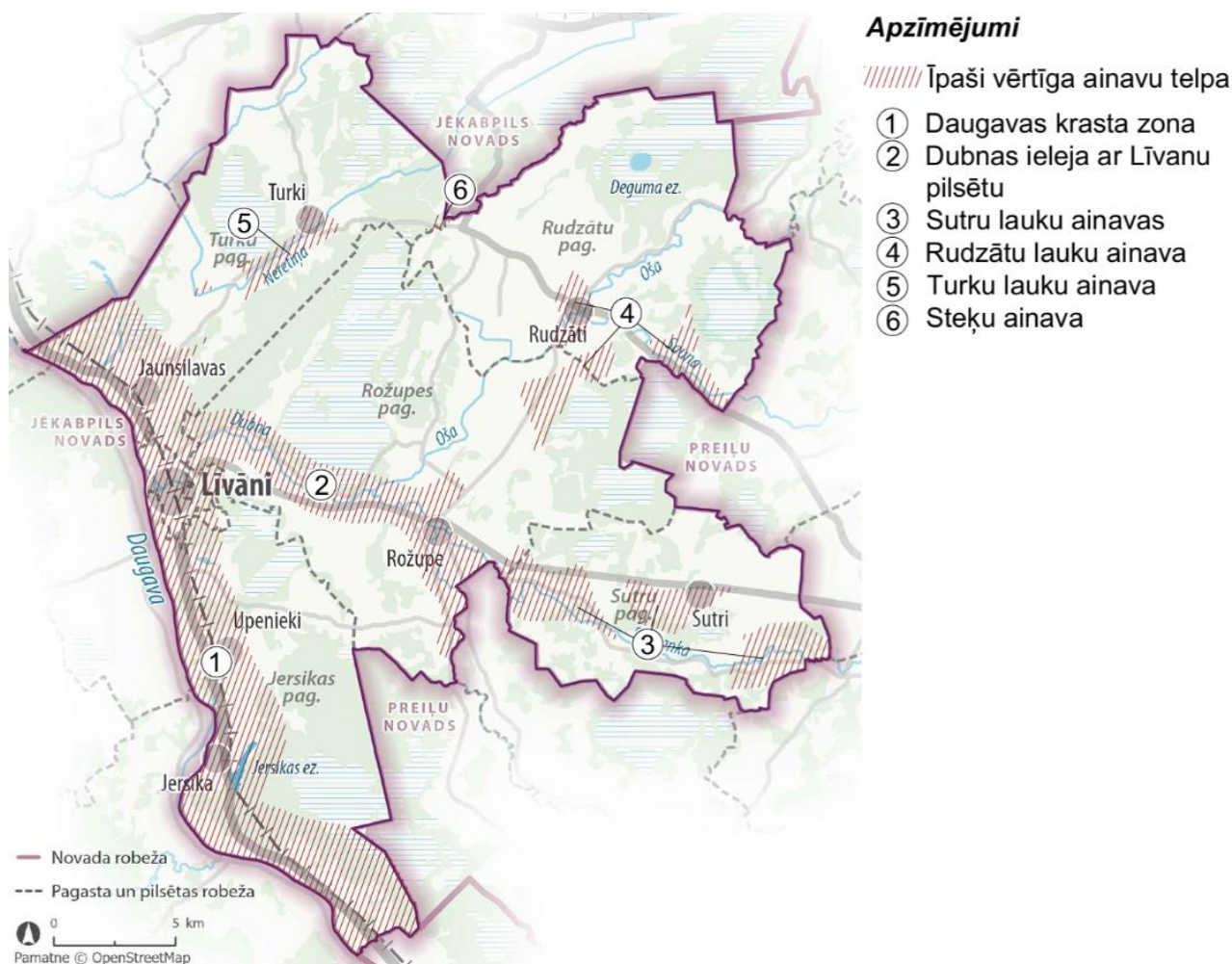
Ainaviski vērtīgo teritoriju saglabāšana ir būtiska pašvaldības ainavu plānošanas politikā, jo tā nodrošina ne tikai novada ainavas estētisko un ekoloģisko vērtību saglabāšanu, bet arī veicina reģiona ilgtspējīgu attīstību un pievilcību. Šo teritoriju aizsardzība ir svarīga, lai nākamajām paaudzēm nodotu daudzveidīgas un harmoniskas dabas un kultūras ainavas, kas veido novada identitāti. Turklāt labi saglabātas un plānotas ainavas veicina tūrisma attīstību, piesaistot apmeklētājus ar unikāliem dabas un kultūrvēsturiskajiem objektiem. Ainavu plānošanas politika, kas balstīta uz vērtību saglabāšanu, stiprina vietējās kopienas iesaisti un piederības sajūtu, radot ilgtermiņa ieguvumus gan ekonomiskajā, gan kultūras mantojumā.

Līvānu novada kultūrvēsturiskajā un ainavu plānā rekomendācijas izvirzītas gan ainavas, gan kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai, līdz ar to, tās ir par pamatu TIN5 – ainaviski vērtīgo teritoriju un TIN4 – vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas, statusu piešķiršanai teritorijas plānojuma ietvaros.

Papildus, balstoties uz identificētām ainaviskajām kvalitātēm, izvirzīti skatu punkti, kas var ietilpt gan TIN5 teritorijās un būt nozīmīgi šo teritoriju kompozicionālo vērtību identificēšanai, gan atrasties atsevišķi, kas ir nozīmīgi teritorijās ārpus TIN5, bet ir cieši saistīti ar kultūrvēsturiskajiem objektiem. Skatu punkti noteikti ar mērķi saglabāt konkrētās ainavas vērtības ar prasību – veicot jebkādas ainavas struktūras izmaiņas, kas ietekmē definētās ainaviski vērtīgās kompozīcijas parametrus un kvalitātes izstrādāt ainavu izvērtējumu no konkrētā skatu punkta. Skatu punkti attēloti 3. pielikumā.

5.1. Īpaši vērtīgās ainavu telpas

Balstoties uz veikto novada mēroga dabas, kultūrvēsturisko un vizuālo estētisko vērtību izpēti, saistošajiem plānošanas dokumentiem, pētījuma ietvaros atzīmētas īpaši vērtīgas ainavu telpas (skatīt 23. attēlu). Tās ir pamatojums turpmāko rekomendāciju izstrādei, t.sk. iekļaušanai Līvānu novada teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, veicinot ilgtermiņa ainavisko vērtību aizsardzību, saglabāšanu un plānošanu, tādā veidā nodrošinot funkcionālu un vizuāli uztveramu vidi arī nākamajām paaudzēm.



23. attēls. Īpaši vērtīgās ainavu telpas Līvānu novadā

Īpaši vērtīgās ainavu telpas sagrupētas 6 apgabalos – Daugavas krasta zona, Dubnas ieleja ar Līvānu pilsētu, Sutru lauku ainava, Rudzātu lauku ainava, Turku lauku ainava un Steķu ainava – kuros novērtētas, ņemot vērā ainavas struktūru, estētiskās, kultūrvēsturiskās un dabas vērtības, fizisko pieejamību, vizuālo sasniedzamību, kā arī ainavas degradējošos faktoros.

Nr. 1. Daugavas krasta zonas ainavu telpa

Īpaši vērtīgā ainavu telpa aptver Daugavas krastu, Līvānu pilsētu, ciemus un vairākus apkārtējos ezerus – Silvas ezeru virkni, Līvānu, Iesalnieku un Jersikas (Dimantu) ezerus. Šiem ezeriem raksturīga iegarena forma un tos apjož savrupmāju apbūve. Daugavas upes ielejai ir raksturīgs lēzens reljefs ar mozaikainavu, kur lauksaimniecības zemes mijās ar jaukta meža masīviem. Daugavas upei ir ierobežota pieejamība. Upes ainava nav saskatāma krastos esošā apauguma dēļ, taču atsevišķās vietās, kur vizuālā pieejamība ir nodrošināta, paveras izcilas skatu līnijas gan uz upi, gan tajā esošām salām (skatīt 24. un 25. attēlu). Apdzīvojuma struktūra ainavā ir blīva, tajā sastopamas daudz viensētas un atsevišķi ciemi, kas izteiksmīgi vizualizējas līdzenajā ainavā.

Ainavas estētiskā vērtība izpaužas atsevišķos skatu punktos, galvenokārt no A6 šosejas. Ainavas kultūrvēsturisko vērtību rada vairāki valsts un vietējās nozīmes objekti, tostarp baznīcas, pilsēt būvniecības un industriālie objekti. Šie elementi kopumā veido unikālu un vērtīgu ainavas

kompozīciju, saglabājot vēsturiskas un dabas liecības. Ainavas ekoloģisko nozīmību nosaka Daugavas ekoloģiskais koridors, kas nodrošina bioloģisko daudzveidību un dabas procesus reģionā.



24. attēls. Daugavas ainava no Jersikas pilskalna



25. attēls. Daugavas ainava pie Madaleņas baznīcas

Potenciālie un esošie ainavas riski ir jaunas infrastruktūras ieviešana, krastu apbūve un jaunas, vizuāli neiederīgas apbūves veicināšana. Viens no lielākajiem draudiem ainavā ir jaunu alternatīvās enerģijas objekti izbūve

Nr. 2. Dubnas ielejas ar Līvānu pilsētu ainavu telpa

Dubnas upes ielejai raksturīgs lēzens reljefs, un tā veido izteikti līkumotu tecējumu, kas, ieplūstot Daugavā, izveido plašu deltveida ieteci ar salām. Šīs ainaviskās īpatnības iespējams novērot no vairākiem skatu punktiem, galvenokārt vietās, kur to šķērso autoceļi vai tilti (skatīt 26. attēlu).



26. attēls. Dubnas ielejas skats no reģionālas nozīmes autoceļa P63

Dubnas ieleja un Līvānu pilsētas teritorija ir bagāta ar nozīmīgām dabas un kultūras vērtībām, kas veido unikālu un daudzveidīgu vidi. Dubnas upe un krastu apaugums ir nozīmīgs ekoloģiskais koridors.

Ainavas riski saistīti ar upes krastu nepietiekamu apsaimniekošanu un aizsardzību.

Nr. 3. Sutru lauku ainavu telpa

Sutru lauku ainava atrodas novada dienvidaustrumos, Sutru pagastā un tajā ietilpst Feimankas upe un tās apkārtnē ainava. Feimankas upes apkārtnes lauku ainava izceļas ar harmonisku dabas un cilvēku darbības mijiedarbību. Viļņotajā reljefā dominē lauksaimniecības zemes, kuras pārtrauc nelieli meža puduri un koku grupās ieskaucas viensētas. Šāda ainava nodrošina plašas skatu līnijas, kurās dabiskie un cilvēka radītie elementi savstarpēji papildina viens otru. Pateicoties reģionālo un vietējo ceļu tīklam, ainavu telpa ir viegli pieejama un labi pārskatāma, savukārt Feimankas upes ieleja nav vizuāli pieejama krastu apauguma dēļ.

Ainavas estētiskās vērtības uzsver līdzsvaru starp atklātajām lauksaimniecības platībām un dabiskajiem meža elementiem. Gar autoceļiem izvietotie krucifiksi ainavā ienes kulturāli nozīmīgus akcentus, kas to padara unikālu.

Ainava ir pakļauta noteiktiem degradācijas riskiem, ko rada viensētu nesakārtotība un lauksaimniecības zemju aizaugšana ar krūmiem. Šie faktori apdraud gan ainavas estētisko vērtību, gan tās strukturālo integritāti.

Nr. 4. Rudzātu lauku ainavu telpa

Rudzātu lauku ainava raksturīga novada ziemeļaustrumos Rudzātu pagastā. Tai raksturīgs viļņots reljefs, kur lauksaimniecības zemes — tīrumi, pļavas un ganības — organiski mijas ar nelielām, izkaisītām meža teritorijām. Lielākā apdzīvotā vieta ir Rudzātu ciems.

Ainavas estētisko vērtību veido tradicionālās viensētu struktūras un mozaīkveida ainavas, kā arī Rudzātu ciema kultūrvēsturiskais mantojums. No reģionālā ceļa P62 paveras augstvērtīgs skats uz Rudzātu baznīcas torni (skatīt 27. attēlu).

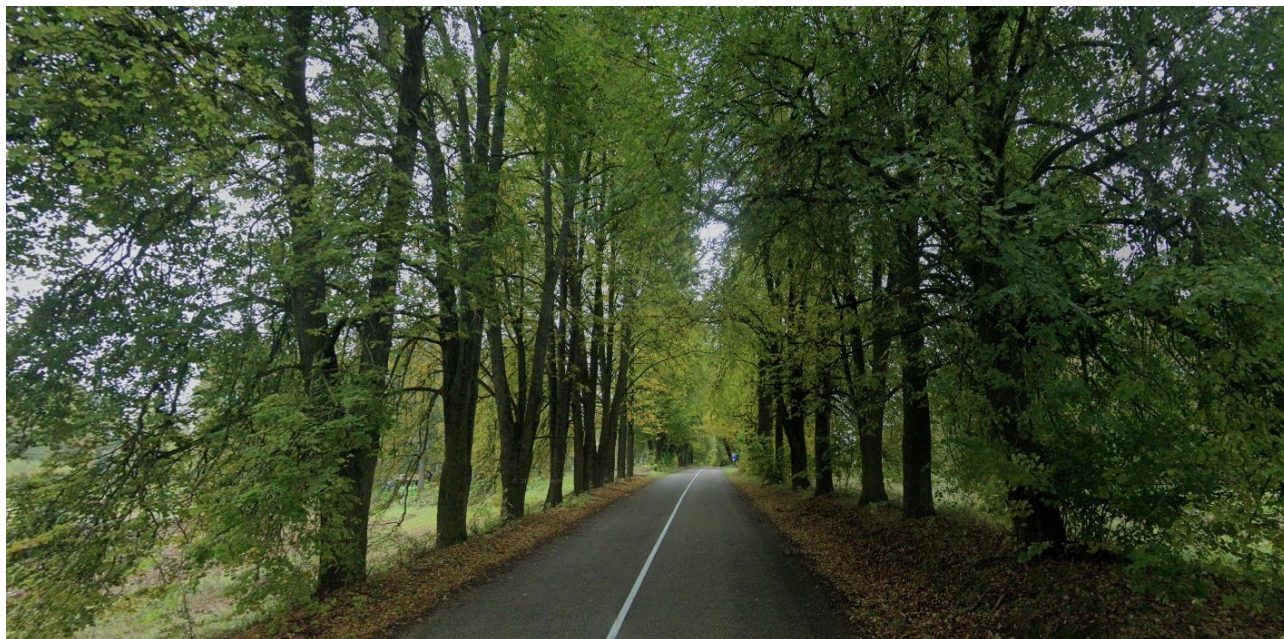


27. attēls. Skats uz Rudzātu ainavu, kurā paveras skats uz baznīcas torni no reģionālas nozīmes autoceļa P62

Nr. 5. Turku lauku ainavu telpa

Ainavu telpa atrodas netālu no apdzīvotās vietas – Turki. Ainavu veido viļņots reljefs ar mozaīkveida apauguma struktūru, kur lauksaimniecības zemes ar koku puduros ieskautām viensētām harmoniski mijas ar lielākiem meža apgabaliem. Lielākā apdzīvotā vieta ir Turki, kur ir labi saglabājusies reģionam raksturīgās apbūves detaļas. Ainavu telpai blakus atrodas ievērojama augstā purva platība. Mozaīkainava ar kultūrvēsturiskajiem objektiem ir pieejama un saskatāma no vietējā ceļu tīkla, savukārt purva ainava nav nolasāma. No autoceļa redzams tikai mežs, kas aizsedz skatus uz Gaiņu purvu.

Ainavas estētiskā vērtība ir dinamiska ceļa ainava ar skatiem uz mozaīkainavu un kultūrvēsturiskiem objektiem. Īpašs ainavas elements ir liepu aleja pie Gaiņu skolas, kas rada atšķirīgu ainavas pieredzi (skatīt 28. attēlu)



28. attēls. Liepu aleja gar autoceļu V754 pie Gaiņu skolas

Ainavas struktūras izmaiņas negatīvi ietekmē aizaugošās lauksaimniecības zemes un pamestas vai nekoptas viensētas, kas potenciāli nākotnē var samazināt vietas ainavisko pievilcību.

Nr. 6. Steķu ainavu telpa

Steķu ainava sastopama teritorijā starp Rudzātu un Turku pagastiem, tai raksturīgs izteikti viļņains reljefs, dominē meža ainava. Ainavas raksturs izteikti nolasāms no autoceļa V754 “Līvāni – Gavartniene – Steķi”, kur saskatāmi izteiksmīgi ceļa līkumi un apkārt saskatāmā viļņaine (skatīt 29. attēlu).



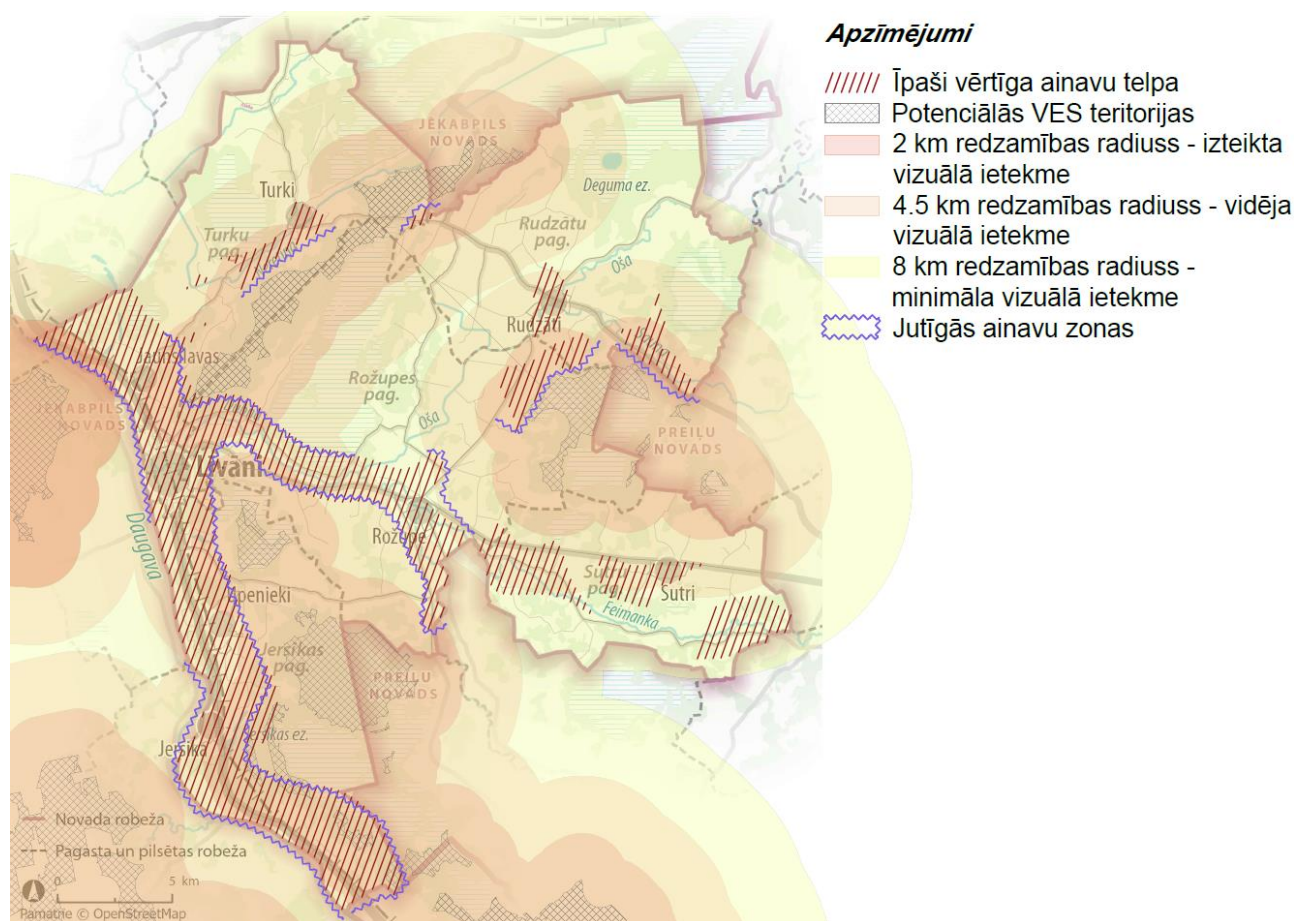
29. attēls. Skats no autoceļa V754 “Līvāni – Gavartniene – Steķi”

Ainaviskās vērtības koncentrējas gar vietējās nozīmes ceļu V754 un reģionālās nozīmes ceļu P62, kas savstarpēji savieno vairākus apgabalus – Turku, Steķu un Rudzātu pagastus, kuriem piemīt izteikta nozīme, ko nosaka tradicionālo viensētu struktūras, kas ir cieši saistītas ar vietējās ainavas raksturu, kur ceļu infrastruktūra ne tikai nodrošina ģeogrāfisko savienojamību, bet arī izceļ katra apgabala kultūrvēsturisko un bioloģisko mantojumu, radot daudzveidīgu un vērtīgu ainavu kompleksu.

5.2. Ainaviski vērtīgo teritoriju ietekmējošās riska vietas

Katra ainava var būt jutīga uz atšķirīgām apkārtējās vides izmaiņām, kas apdraud ainavas dabas, kultūrvēsturiskās un vizuāli estētiskās vērtības. Izmaiņu spektrs ir plašs – tās ietver gan antropogēnās darbības, piemēram, jaunas apbūves un ceļu infrastruktūras attīstība, lauksaimniecība, mežizstrāde, ražošanas objektu attīstība, gan arī dabiskos procesus – klimata pārmaiņas, krastu erozija. Tās potenciāli rada neatgriezenisku ietekmi uz ainavas struktūru un identitāti, tādējādi radot draudus tās ilgtermiņa saglabāšanai. Ainaviski vērtīgo teritoriju noteikšana un īpašu noteikumu radīšana veicinās konkrēto ainavu rakstura aizsardzību.

Būtiskākais infrastruktūras attīstības izaicinājums Līvānu novada teritorijai ir plānotā vēja elektrostaciju (turpmāk tekstā – VES) būvniecība, kas plānota mežu teritorijās (skatīt 30. attēlu).



30. Ainavu jutība uz jaunu VES izbūvi

Līvānu novada jutīgie ainavu areāli jeb potenciālās konflikta situāciju vietas galvenokārt atzīmētas apvidos, kur savstarpēji pārklājas šī pētījuma ietvaros identificētās ainavu vērtības un iespējamie

ainavu mainības riski, kas lielākajā mērā saistīti ar būtiskām ainavu vizuālām izmaiņām. Šajos areālos īpaša uzmanība pievēršama esošo vērtību aizsardzībai un saglabāšanai, nodrošinot pēc iespējas mazāku ietekmi uz to kvalitāti gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

Novada teritorijā identificētie jutīgo ainavu areāli uzskatāmi par vizuālā konflikta teritorijām, kurām nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību turpmākā teritorijas plānošanas kontekstā, mazinot esošo struktūru veidotās negatīvās sekas un nosakot nepieciešamību veikt padziļinātu teritorijas izpēti, lai efektīvi saglabātu tās ainaviskās vērtības.

5.3. Ainaviski vērtīgās teritorijas – potenciālās TIN5

Ainaviski vērtīgas teritorijas rekomendējams veidot, pamatojoties uz teritoriju kadastrālajām robežām un/vai citiem ainaviski nozīmīgiem parametriem kopējā funkcionāla zonējuma kontekstā. Līvānu novada ainaviski vērtīgo teritoriju izvirzīšanas mērķis ir saglabāt novada identitāti veidojošas ainavas raksturu un elementus.

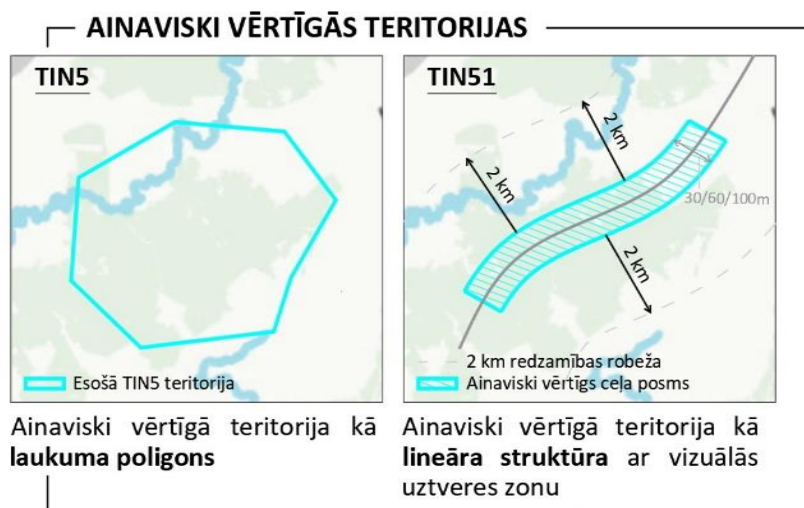
Ainaviski nozīmīgas teritorijas Līvānu novadā potenciāli iedalāmas 2 kategorijās (skatīt 31. attēlu):

- Ainaviski vērtīgās teritorijas (TIN5), kuras ir reprezentētas kā laukuma poligoni ar noteiktām robežām, pamatojoties uz teritoriju kadastrālajām robežām un/vai citiem nozīmīgiem parametriem (novada robeža, ceļa ass u.c.) un konstatētas vērtības un kuras pie jebkāda veida attīstības nepieciešams aizsargāt;
- Ainaviskie ceļa posmi (TIN51), kuri ir attēloti kā lineāra struktūra, iezīmējot poligonu no ceļa ass uz katru pusi 100 m (valsts galvenajiem autoceļiem), 60 m (valsts reģionālajiem autoceļiem) un 30 m (valsts vietējiem un pašvaldību autoceļiem)²⁰. Tās ir saistītas ar ceļa trasi un to tehnisko risinājumu. Papildus ceļa ainavai ir noteikta vizuālās uztveres zona. Tā ietver no ceļa redzamo apkārtni, jeb vizuāli saskatāmo joslu, kas ir telpa 2 km attālumā uz katru pusi no ceļa ass. Ceļa ainavas platums ir atkarīgs no reljefa apstākļiem, mežu masīvu izvietojuma un attāluma no ceļa²¹. Lai saglabātu novadā identificēto ainavisko ceļu raksturojošās vērtības, rekomendācijas pētījumā sniegtas ainaviskā ceļa koridora ietvaros (2 km attālumā uz katru pusi no ceļa ass).

²⁰ Avots: Aizsargjoslu likums, 13. pants.

²¹ Avots: Ainavu izpētes un novērtēšanas pieejas Latvijā. 2023. Ceļa ainavas novērtēšanas metodes un ieteikumi ceļa ainavas plānošanai. Pieejams:

https://lbtufb.lbtu.lv/metod-mater/VPP_Vadlinijas_2023.pdf



31. attēls Ainaviski vērtīgo teritoriju noteikšanas principi

Līvānu novada īpaša vērtība ir **upju ainavas**, kurām piemērojamas vispārējās rekomendācijas:

- Saglabāt upēm raksturīgo ainavu, atsevišķās vietās (ceļu tuvumā), atsedzot skatus uz upēm ainavas dažādošanai;
- Apdzīvotu vietu posmos, upju ainavas, t.sk. krastmalas, integrēt publiskās ārtelpas rekreācijas infrastruktūrā;
- Pilnveidot un ierīkot jaunus gājēju un velo maršrutus ietverot labiekārtotas vietas pie upēm, veidojot vienotu tūrisma maršruta tīklu novada un reģionā līmenī;
- Nodrošināt publisko piekļuvi ūdens teritorijām, upju un ezeru krastiem), dažādojot rekreācijas infrastruktūras klāstu.

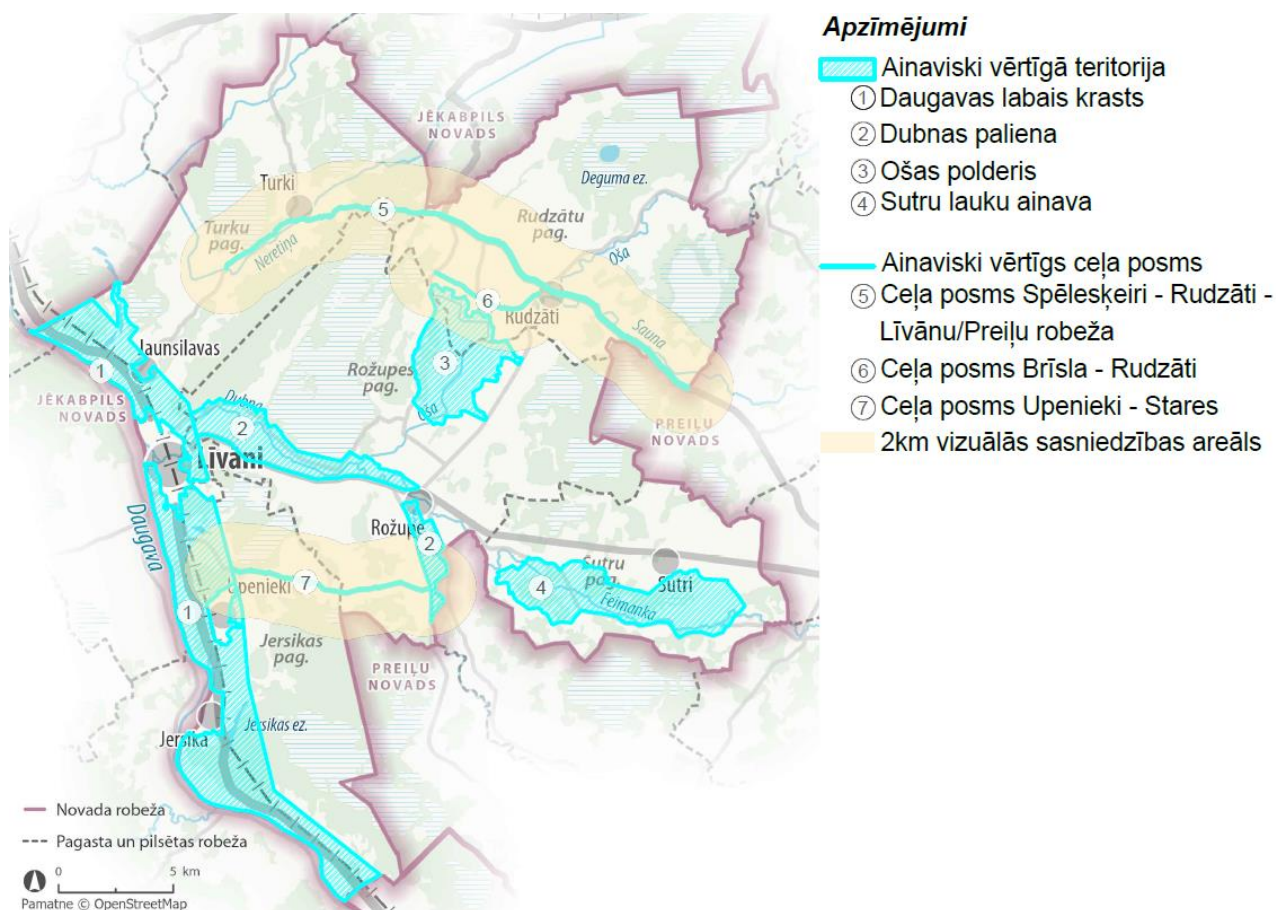
Ainaviski vērtīgo teritoriju vispārējās saglabāšanas, attīstības un aizsardzības rekomendācijas:

- Aizliegta jebkura darbība, kas mazina kultūrvides, ainavas daudzveidību, ekoloģiskās un estētiskās vērtības.
- Atbalstāma tūrisma attīstība, nodrošinot publisku ūdensobjektu pieejamību un nepieciešamo labiekārtojumu.
- Tūrisma infrastruktūru (informācijas stendi, atpūtas vietas u.c.) drīkst izvietot tikai ar valsts un pašvaldības atļauju.
- Nav pieļaujama blīva apbūve vai liela izmēra (virs 30 m) objektu uzstādīšana.
- Jaunām būvēm jāņem vērā ainaviskās vērtības, nedrīkst aizsegt skatus.
- Pašvaldība var pieprasīt vizuālās ietekmes novērtējumu, lai aizsargātu ainavas harmoniju.
- Jā saglabā atvērti skati uz ezeriem un upēm, novēršot aizaugšanu ar krūmiem.

Papildu rekomendācijas derīgo izraktenu ieguvei un inženiertehniskās apgādes attīstībai TIN5 teritorijās:

- Jaunas izraktenu ieguves vietas nav atļautas.
- Pēc ieguves vietu ekspluatācijas beigām jāveic rekultivācija.
- Nav atļauta jaunu vēja elektrostaciju vai brīvi stāvošu saules paneļu parku izbūve.

Līvānu novadā izvirzītas vairākas ainaviski vērtīgās teritorijas, kurām potenciāli piešķirams TIN5 statuss, ainaviski vērtīgie ceļa posmi, kuriem potenciāli piešķirams TIN51 statuss un atsevišķi ainaviski vērtīgi skatu punkti (skatīt 32. attēlu).



32. attēls. Ainaviski vērtīgās teritorijas Līvānu novadā

Teritoriju izpētē izvērtēta teritorijas struktūra, novietojums, pieejamība, ainavas jutīgums, kā arī izvirzīti ainavas mērķi un rekomendācijas.

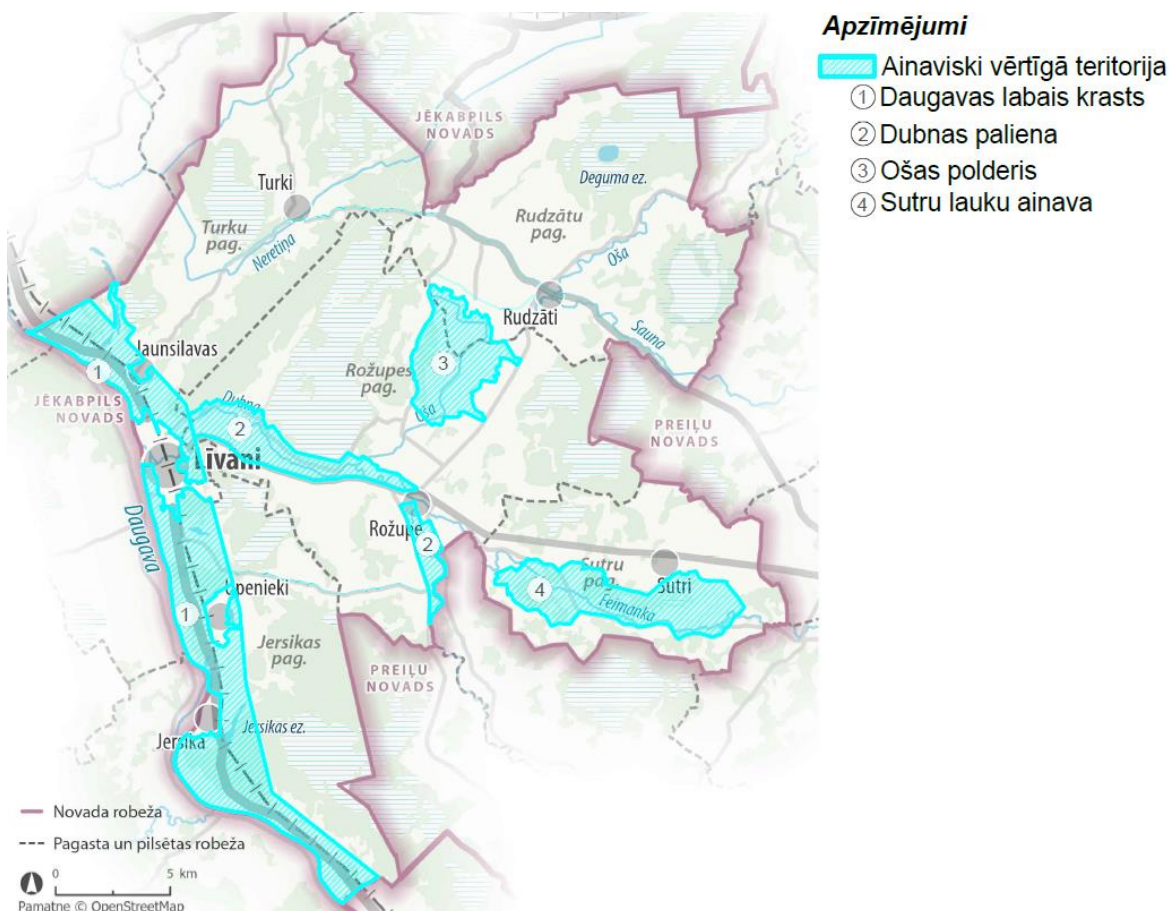
5.3.1. Ainaviski vērtīgās teritorijas - poligoni

Ainaviski vērtīgās teritorijas ir balstītas uz novada ainavas identitātes atspoguļošanu, ņemot vērā saistošas nacionāla, reģionāla un lokāla mēroga vērtības, ar mērķi nodrošināt Līvānu novadam un Latgales reģionam raksturīgo ainaviski vērtīgo teritorija pārvaldību, kura ietver ekoloģisko, kultūrvēsturisko un vizuāli estētisko ainavas vērtību aizsardzību, uzturēšanu un attīstību.

Ainaviski vērtīgo teritoriju nosacījumiem nozīmīgi saglabāt dabas pamatnes būtiskās iezīmes, tādēļ ainavu plāna ietvarā ietvertas atziņas, kas iegūtas pētot novadā sastopamos areālus, īpašu uzsvaru liekot uz dabas pamatnes iezīmēm, kas ir nozīmīgas Līvānu novadam, piemēram purvu ainavas struktūras, kas veido vienu no blīvākajiem pārklājumiem reģionā, kā arī Daugavas upes ainavas struktūras. Tādēļ novadā izdalītas 4 ainaviski vērtīgās teritorijas, kuras pārsvarā saistītas ar ūdens struktūrām (skatīt 33. attēlu):

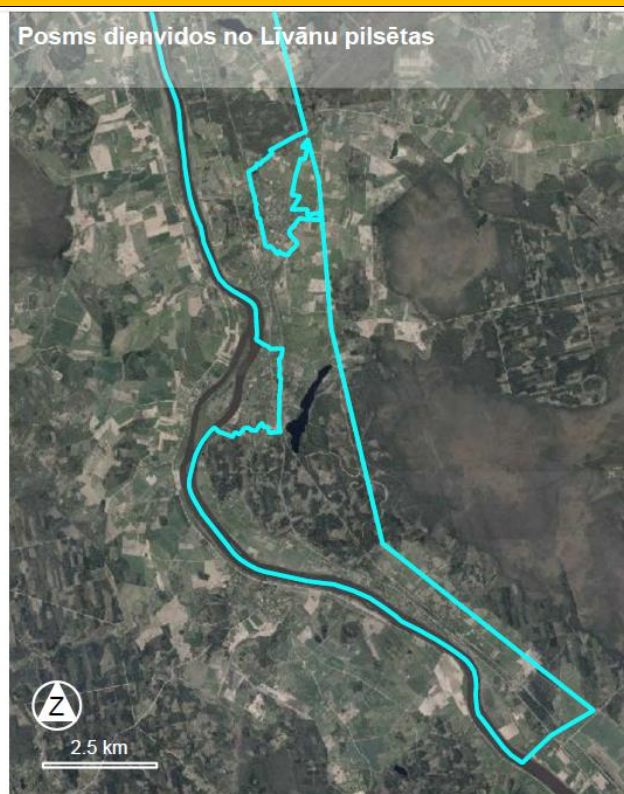
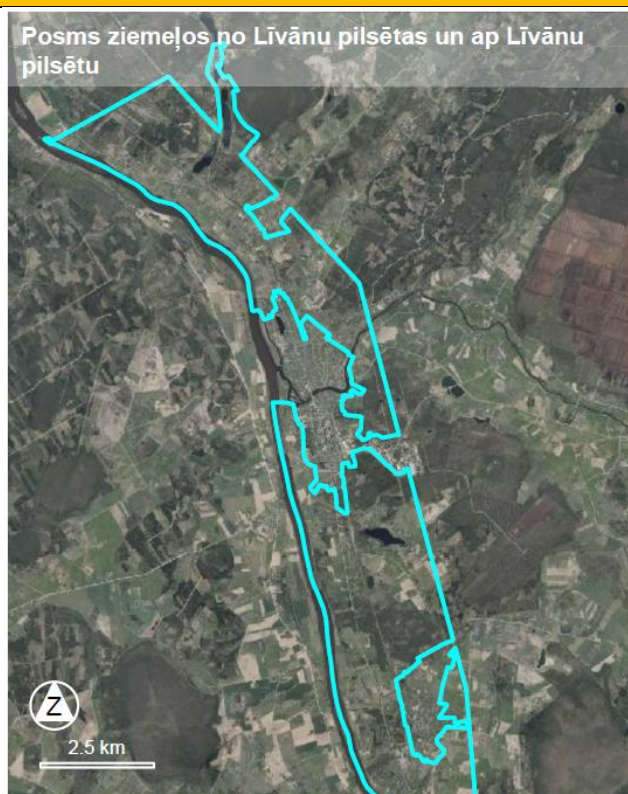
1. Daugavas labais krasts – ietver Daugavas upi visā novada garumā, kā arī ezerus – Silavas ezeru grupa, Iesalnieku ezers un Jersikas ezers.
2. Dubnas ieleja – ietver Dubnas upi un tās ainavu starp Līvāniem un Rožupi un starp Rožupi un dabas lieguma “Dubnas paliene”.

3. Ošas polderis – atrodas Līvānu novadā, apmēram 12 kilometrus uz austrumiem no Līvānu pilsētas, ap Ošas upi un ietver Ošas upes iztaisnoto posmu.
4. Sutru lauku ainava – atrodas Sutru pagastā, Līvānu austrumu daļā, iekļaujot vietējās nozīmes ceļu V752 un Feimankas upes ieleju.



33. attēls. Ainaviski vērtīgās teritorijas – poligoni

Plānā detalizēti identificētas konkrētās ainavas vērtības un definēts ainavu kvalitātes mērķis kā arī izvirzītas rekomendācijas, kas turpmākā plānošanas procesā integrējamas teritorijas plānojumā.

1. DAUGAVAS LABAIS KRASTS**Novietojums, pieejamība, vērtības**

Daugavas ielejas ainava atrodas Līvānu novada gar visu rietumu daļu. Teritorijā ietilpst Daugavas upe un tās ieleja pie Līvāniem, un to Daugavas labajā krastā šķērso valsts nozīmes autoceļš A6 (Rīga–Daugavpils–Krāslava–Baltkrievijas robeža, Patarnieki). Ainava ir grūti uztverama krastu apauguma un atvērtu skatu trūkuma dēļ. Vietām paveras slēgti skati uz Daugavas upes spoguļi.

Ceļa trajektorija virzās paralēli Daugavas līkumiem. Reljefs ir līdzens, taču vietām nolasāms lēzenais Daugavas upes reljefs. Dominē mozaīkainava, kur meža masīvi mijas ar lauksaimniecības zemēm.

Vietām no ceļa paveras skati uz Daugavu, baznīcu torņiem otrpus Daugavai (Dunavas Svētā Jāzepa Romas katoļu baznīca).

Daugavas ielejas ainavas teritorijā Līvānu novada ziemeļrietumu daļā netālu no A2 šosejas atrodas arī Silavu ezeru grupa, kas sastāv no trīs udenstilpēm - Silavu, Garā jeb Ilzas un Šaumaņu ezera. Tie izvietojas paralēli esošajam grants ceļam. Šo ezeru ainavu raksturo lēzens Daugavas upes reljefs ar mozaīkainavu, kur lauksaimniecības zemes mijas ar

Ainavas kvalitātes mērķi

Izcelta un saglabāta upes ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, kuras pārvaldība un plānošana veicināta nekaitējot tās ekoloģiskajām funkcijām.

Izcelta un saglabāta Silavu ezeru grupas ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, kuras pārvaldība un plānošana veicināta nekaitējot tās ekoloģiskām funkcijām.

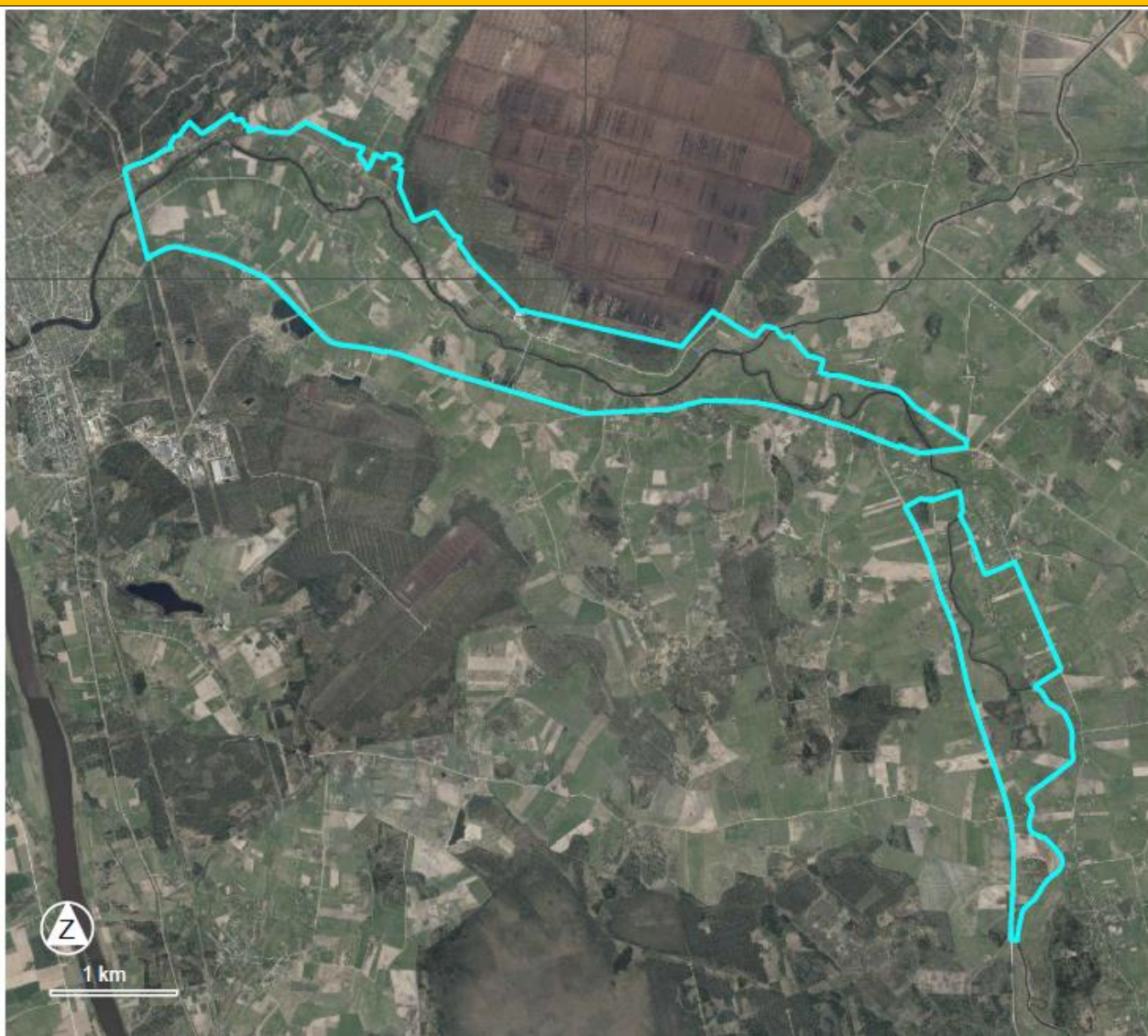
Ainavā ir nolasāmas gan vizuālas vērtības, gan ekoloģiskas, gan arī kultūrvēsturiskas vērtības, kuras veido identificētu, īpaši vērtīgu ainavu telpu.

Iesalnieku ezera ainava tiek efektīvi apsaimniekota, saglabājot mozaīkveida struktūru, kur

jaukta meža masīviem. Silavu ezeru grupu ieskauj kokaugu puduri un apaugumi. Silavu ezeru grupa atrodas upju ainavas areālā. Reljefs lielākoties ir līdzens, ap ezeriem dominē izkliedētas viensētas, kā arī tuvi un ierobežoti skati uz ezeru. Lauksaimniecības zemju atvērumos parādās elektrolīnijas, kas šķērsojot ainavu, ved uz viensētām un meža masīvos rada atvērtus, taisnus un tālus skatus. Daugavas ielejas ainavas teritorijā Līvānu novada rietumu daļā, tieši zem Līvānu pilsētas pie A6 šosejas atrodas Iesalnieku ezers. Ezeru ainavas kreisajā pusē dominē meža masīvi, kuri veido tuvus un aizvērtus skatus, kur ainavas dominante ir dzelzceļa sliedes. Ainavas dienvidu, ziemeļu un austrumu daļā dominē viensētas ar lauksaimniecības zemēm, veidojot mozaīkainavu. Ainavas struktūru veido līkumoti grants ceļi, skatu atvērumi uz ezeru un kokaugu puduri, kā arī ir sastopamas egļu rindas. Ezeru ainavas dienvidu daļā atrodas Iesalnieku kapsēta, kurai apkārt atrodas retināta tūju apstādījumu rinda. Kopumā ainava ir mainīga ar aizvērtiem un plašiem skatiem un ezeru var saskatīt no atsevišķiem skatu punktiem, kur nav izveidojušies krastu apaugumi. Iesalnieku ezers atrodas upju ainavas areālā. Reljefs pārsvarā ir līdzens, apkārt ezeriem dominē izteikta mozaīkainava un izkliedētas viensētas. Kopumā ainava ir antropogēna un cilvēku pārveidota, tādēļ ainavas dabiskās vērtības ir salīdzinoši nelielā skaitā vai fragmentētas. Teritorijā iekļaujas arī Jersikas ezers, kas nav redzams no A6 šosejas. Jersikas ezera ainavas struktūru veido mežu masīvi, ainavā atrodas arī viensētu apbūve un lauksaimniecību zemes. Dominē mežs un dabiska ainava. Jersikas ezera ainava atrodas Krievu purva ainavu areāla tipā. Ainavā dominē šauri ierobežoti skati. Teritorijā ir kluss, dzirdamas putnu skaņas. Ainava ir statiska un mierīga. Skatus ierobežo mežu joslas ezera un purvu malās. Kultūras vērtības – kultūras vērtības ietver Jersikas pareizticīgo baznīcu (Nr. 6496), Jersikas pilskalnu ar senpilsētu (Nr. 1909), Jersikas senkapus un apmetni (Nr. 1911), Dzenes kalnu – pilskalnu (Nr. 1912) un Āpšu kalniņu – cepļa vietu (Nr. 1913).	lauksaimniecības zemes un meži veicina jauno būvju un infrastruktūras integrāciju. Apmežotas teritorijas, kas nav piemērotas lauksaimnieciskai izmantošanai, neaizskar dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Izcelta un saglabāta Jersikas ezera ainava kā īpašs vietas atpazīstamības elements un ekoloģiski nozīmīga teritorija, kuras pārvaldība un plānošana veicināta nekaitējot tās ekoloģiskām funkcijām. Rekomendācijas Saglabāt tālus un plašus skatus no ceļiem, esošās skatu līnijas uz Daugavu, saglabāt skatus uz citiem estētiski pievilcīgiem ainavas elementiem – pilskalniem, atsevišķiem kokiem, koku puduriem, alejām, izteismīgām viensētām u.c.; Daugavas un kultūras pieminekļu tiešā tuvumā neveidot vienlaidus apbūvi vai ainavā dominējošus apbūves elementus; Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotnes, solārie paneļi u.c.) izvietojumu; Izvairīties no dominējošiem apbūves elementiem un vienlaidus apbūves veidošanas gar ceļiem, kas aizsegtu skatus uz apkārtējo ainavu; Attīstot tūrismu, izvērtēt potenciālās tūrisma noslodzes; Izvērtēt jaunas pieeju veidošanu pie upes, ainavas pieejamības uzlabošanai.
--	---

Pie Silavu ezera, Iesalnieku ezera un Jersikas ezeriem atrodas vēsturiski saglabājušās viensētu vietas. Dabas vērtības – Daugava un tās karsti, valsts nozīmes dabas pieminekļi – dižkoki, īpaši aizsargājami biotopi. Ap Silavu ezeru grupu atrodas dabas pieminekļi – dižkoki (parastā goba, Silavu vītols, melnalksnis un divas parastās priedes), kā arī īpaši aizsargājamās teritorijas. Lielākā īpaši aizsargājamā teritorija ir Mosānu purvs un purvainais apvidus, kurš atrodas labajā pusē no Ilzas un Šaumaņu ezeriem. Iesalnieku ezers ir īpaši aizsargājams biotops, kā arī ezera dienvidu daļā ir īpaši aizsargājami mežu biotopi. Jersikas ezers ir īpaši aizsargājams biotops. Vizuāli estētiskās vērtības – skatu līnijas uz Daugavu un tās salām. Ap Silavu ezeru grupu atsevišķās ainavas vietās veidojas ievērojamas skatu perspektīvas, kas piešķir izcilu estētisku vērtību. Iesalnieku ezera austrumu daļā paveras skati uz ezera ūdens spoguļi. Jersikas ezera ainavā paveras augstvērtīgs skatu punkts no ezera dienvidu daļas pie dzelzceļa.	Tiek nodrošinātas buferzonas ap apdzīvotajām vietām, lai saglabātu ainavas mozaīkas raksturu un aizsargātu skatu līnijas uz atvērtajām ainavas daļām un izceltu dabas un kultūrvēsturiskos objektus.
--	---

2. DUBNAS IELEJA



Novietojums, pieejamība, vērtības

Dubnas ielejas ainava sastāv no diviem posmiem – ieleja ap Dubnas upi sākot no dabas lieguma “Dubnas paliene” līdz P63 šosejas tiltam pār upi pie Rožupes un no Rožupes līdz Dubnas ietecei Daugavā.

Lielākā daļa teritorijas ietilpst Vecvārkavas - Rudzātu agrārā mozaīktipa ainavā. Pārsvārā sastopams viegli viļņots reljefs, kurā lauksaimniecības zemes – tīrumi, pļavas un ganības, mijas ar nelieliem, izkaisītiem mežu masīviem. Dominē upe, lauki un tāli, atvērti skati.

Kultūras vērtības – Līvānu viduslaiku kapsēta (Nr. 1910) un Muktupāvelu senkapi (Nr. 1922).

Ainavas kvalitātes mērķi

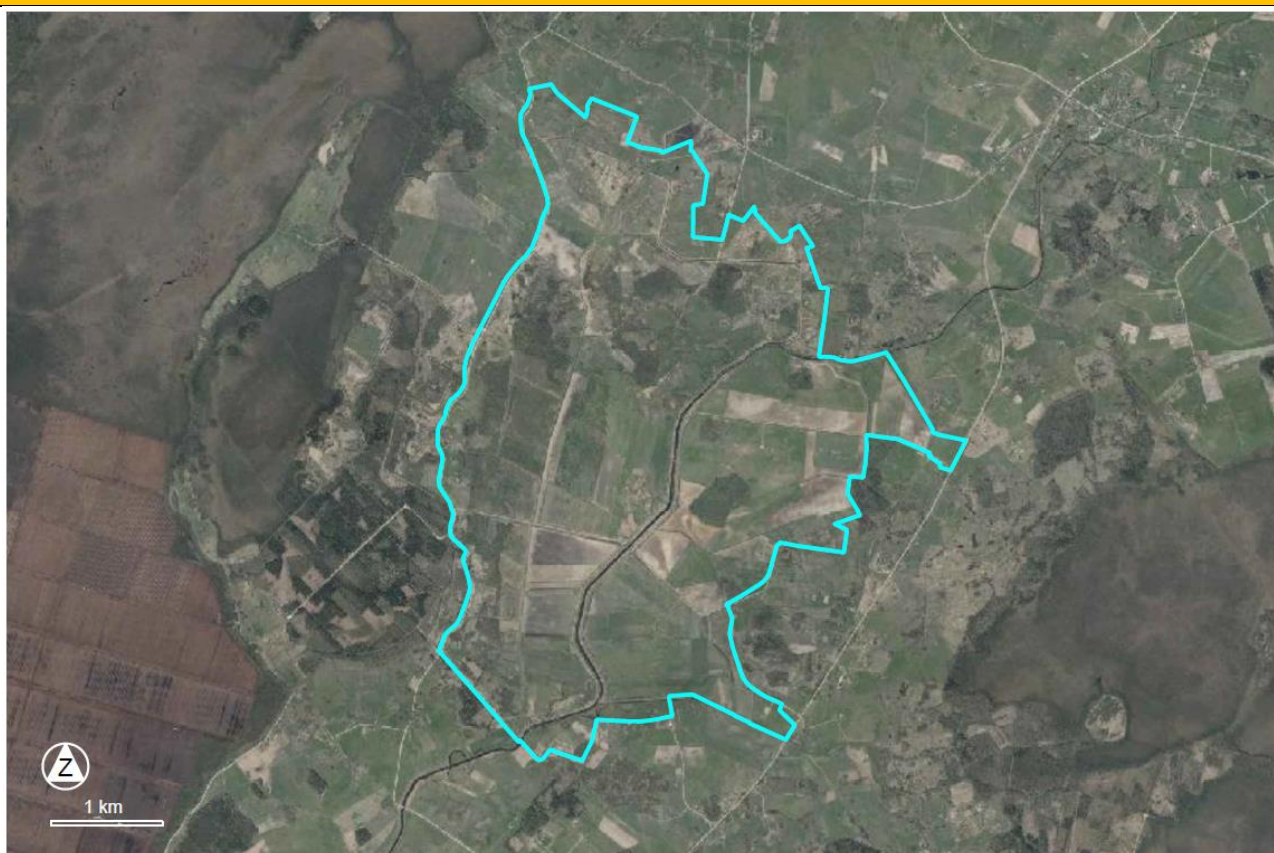
Ainava tiek efektīvi apsaimniekota, saglabājot mozaīkveida struktūru, kur lauksaimniecības zemes un meži veicina jauno būvju un infrastruktūras integrāciju. Apmežotas teritorijas, kas nav piemērotas lauksaimnieciskai izmantošanai, neaizskar dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.

Rekomendācijas

Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratori, biogāzes lielmēroga ražotnes, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā;

Dabas vērtības – gar upi atrodas vairākas mazākas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, kā arī īpaši aizsargājami dabas pieminekļi – dižkoki. Vizuāli estētiskās vērtības – ainavtelpu raksturo augstvērtīgas skatu līnijas uz lauksaimniecības teritorijām, kuru horizontu ieskauj meža masīvi, tādējādi veidojot strukturēti apsaimniekotu un vizuāli harmonisku ainavu.	Infrastruktūra attīstās, optimizējot esošās teritorijas, un tiek integrēti lieli ražošanas objekti, ņemot vērā ainavas un skatu līnijas; Tūrisma infrastruktūra ir koncentrēta piemērotās vietās, savukārt aizsargājamās dabas teritorijas tiek pārvaldītas, mazinot fragmentācijas riskus un veicinot sabiedrības informēšanu.
---	---

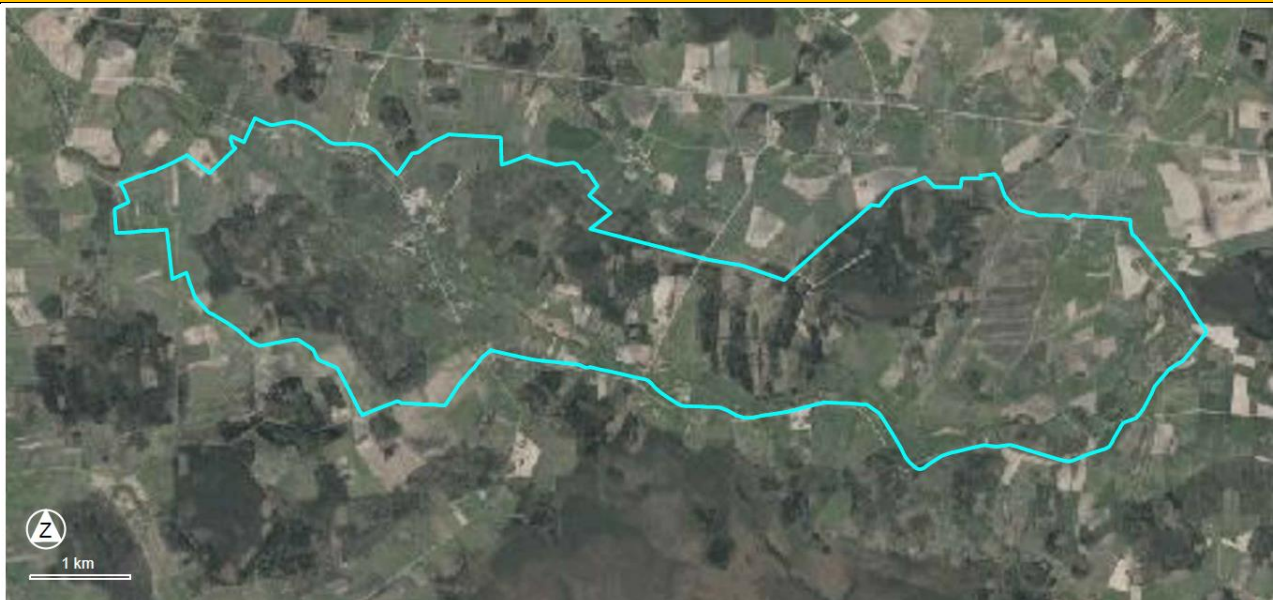
3. OŠAS POLDERIS



Novietojums, pieejamība, vērtības Ošas polderis ir lauksaimniecības vajadzībām izveidota meliorācijas sistēma, lai pasargātu teritoriju no applūšanas. Izbūves rezultātā upes gultne ir iztaisnota un izveidotas regulāra slīpuma nogāzes. Ošas polderis atrodas Līvānu novadā, apmēram 12 kilometrus uz austrumiem no Līvānu pilsētas, ap Ošas upi un paralēli V753 ceļam.	Ainavas kvalitātes mērķi Saglabāta un labi apsaimniekota agrārā ainava, kas nepieļauj jaunu liela apjoma būvju, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras ienākšanu ainavas telpā. Rekomendācijas
--	--

Ainavā dominē viegli viļņots reljefs, lauksaimniecības zemes, kā arī tāli, atvērti skati. Kultūras vērtības – netālu no kājinieku tiltiņa un sūkņu stacijas 2021. gadā atjaunota un labiekārtota Nacionālo partizānu piemiņas vieta, notīrot piemiņas akmeni un atjaunojot krucifiksu. Dabas vērtības – Vizuāli estētiskās vērtības – ainavas estētiskās vērtības veido dabiski izveidojies upes krasta apaugums, kā arī ainavas plašie skati pār lauksaimniecības zemēm.	Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotnes, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā; Saglabāt esošo apaugumu, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Nepieļaut Ošas upes un meliorācijas noteku krastu aizaugšanu. Teritorijā veicināma tūrisma attīstība.
--	---

4. SUTRU LAUKU AINAVA



Novietojums, pieejamība, vērtības Sutru lauku ainava atrodas novada dienvidaustrumos, Sutru pagastā un tajā ietilpst Feimankas upe un apkārtesošā ainava. Feimankas upes apkārtnes lauku ainava izceļas ar harmonisku dabas un cilvēku darbības simbiozi. Viļņotajā reljefā dominē lauksaimniecības zemes, kurās iekļaujas nelieli meža puduri un koku grupās ieskautas viensētas. Ceļa ainavai šajā posmā ir sastopami Latgales reģionam raksturīgi krucifiksi. Labi attīstīts reģionālo un vietējo ceļu tīkls, ainavu telpa ir viegli pieejama un labi pārskatāma, savukārt Feimankas upes ieleja nav vizuāli pieejama krastu apauguma dēļ.	Ainavas kvalitātes mērķi Saglabāta un labi apsaimniekota agro un mežsaimniecības ainava, kas uztur mozaīkveida ainavas raksturu un tradicionālās lauku apbūves apjomus, kā arī paredz jaunu būvju piemērotu integrāciju konkrētajā vietā. Rekomendācijas Noteikt kā teritoriju ar īpašiem noteikumiem – Ainaviski vērtīgo teritoriju (TIN5); Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes
---	--

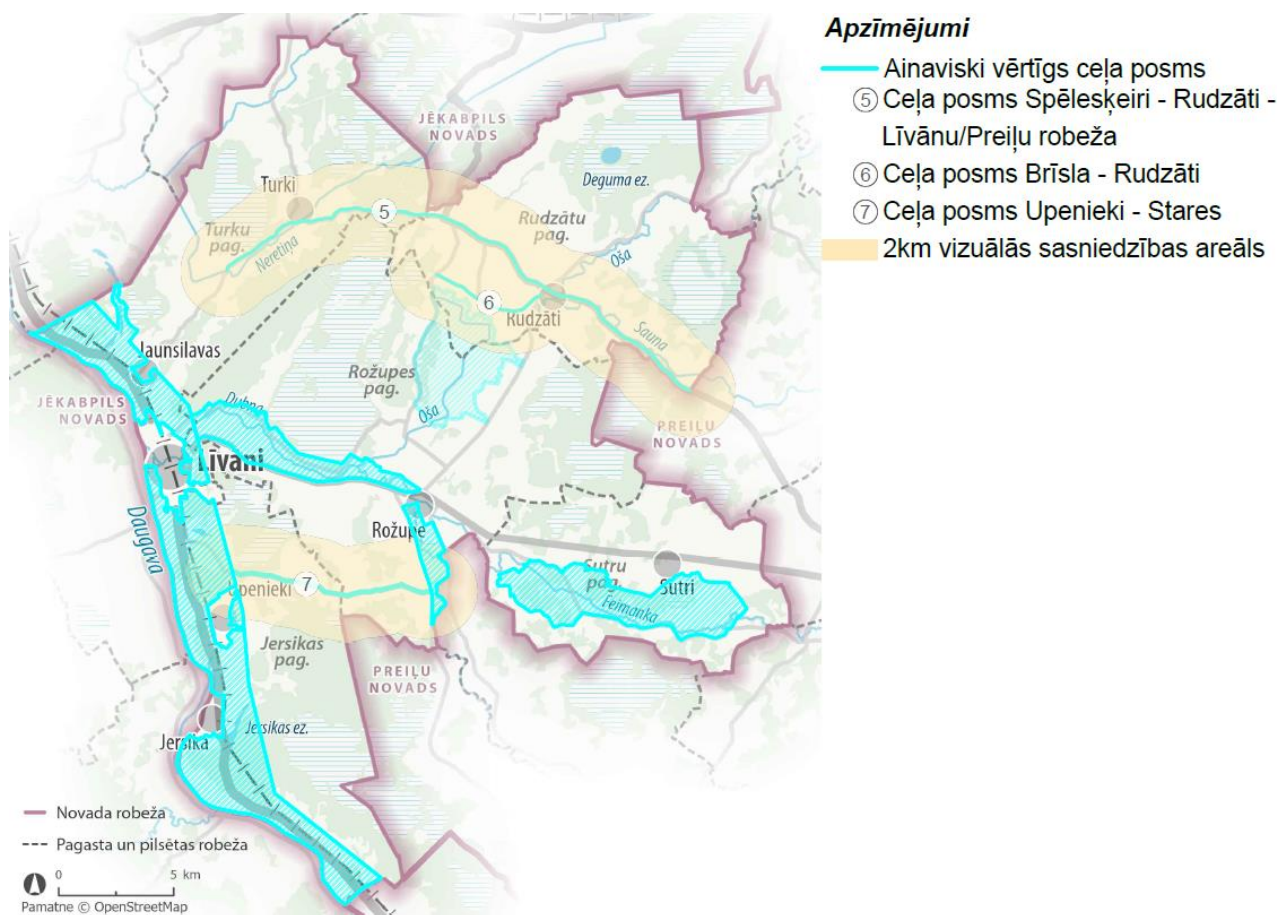
Kultūras vērtības – Teritorija ietver Latgales lauku ainavai raksturīgos kultūras elementus – tradicionālo guļbaļķu apbūvi, krucifiksus. Ainaviski vērtīgā teritorija ietver vietējās nozīmes ceļu, valsts aizsargājamu kultūras pieminekli Zemnieku sētas “Šultes” (VKNP Nr. 6130) Dabas vērtības – Feimankas upes ieleja ir nozīmīgs bioloģiskais koridors. Vizuāli estētiskās vērtības – Skati uz mozaīkveida lauku ainavu ar Latgales raksturu (krucifiksi).	lielmēroga ražotne, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā; Saglabāt esošo apaugumu, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Saglabāt tradicionālai lauku apbūvei raksturīgos apjomus, materiālus.
--	--

5.3.2. Ainaviski vērtīgās teritorijas – lineārās struktūras

Ainaviski vērtīgo teritoriju plānā identificētas ainaviski vērtīgās teritorijas – ainavisko ceļu posmi, kuriem Teritorijas plānojuma ietvaros piešķirams TIN51 statuss. Ainaviskie ceļu posmi ir lineāras struktūras teritorijas, kas nodrošina novadam raksturīgās ainavas vizuālās uztveres perspektīvu. Līdz ar to, ainaviskie ceļu posmi ir nozīmīgi ne tikai kā infrastruktūras būve noteiktā ainavas kompozīcijā, bet arī kā apkārtējās ainavas vizuālās uztveres platforma plašākā mērogā, kur ainavas kompozīcijas veidotājelementi ir mūžam mainīgas struktūras un to galvenās vērtības ir saistāmas ar līdzsvarotas cilvēka saimnieciskās darbības un dabas pamatnes īpatnību kopumu.

Līvānu novada kultūrvēsturiskā un ainavu plāna ietvaros izvirzītas 3 ainavisko ceļu posmu teritorijas (skatīt 34. attēlu):

- Ceļa posms Spēlesķeiri – Rudzāti – Līvānu/Preiļu robeža, kas ietver vietējās nozīmes autoceļu V754 un reģionālas nozīmes autoceļu P62 un šķērso Līvānu novadu no Rudzātiem virzienā uz Turkiem.
- Ceļa posms Brīsla – Rudzāti, kas atrodas starp autoceļu V753 (Līvāni – Streķi) Brīslas ciemā un Rudzātu ciemu.
- Ceļa posms Upenieki – Stares, kas atrodas uz V757 (Grīva- Stari) ceļa starp Iesalnieku ezeru un V687 ceļu.

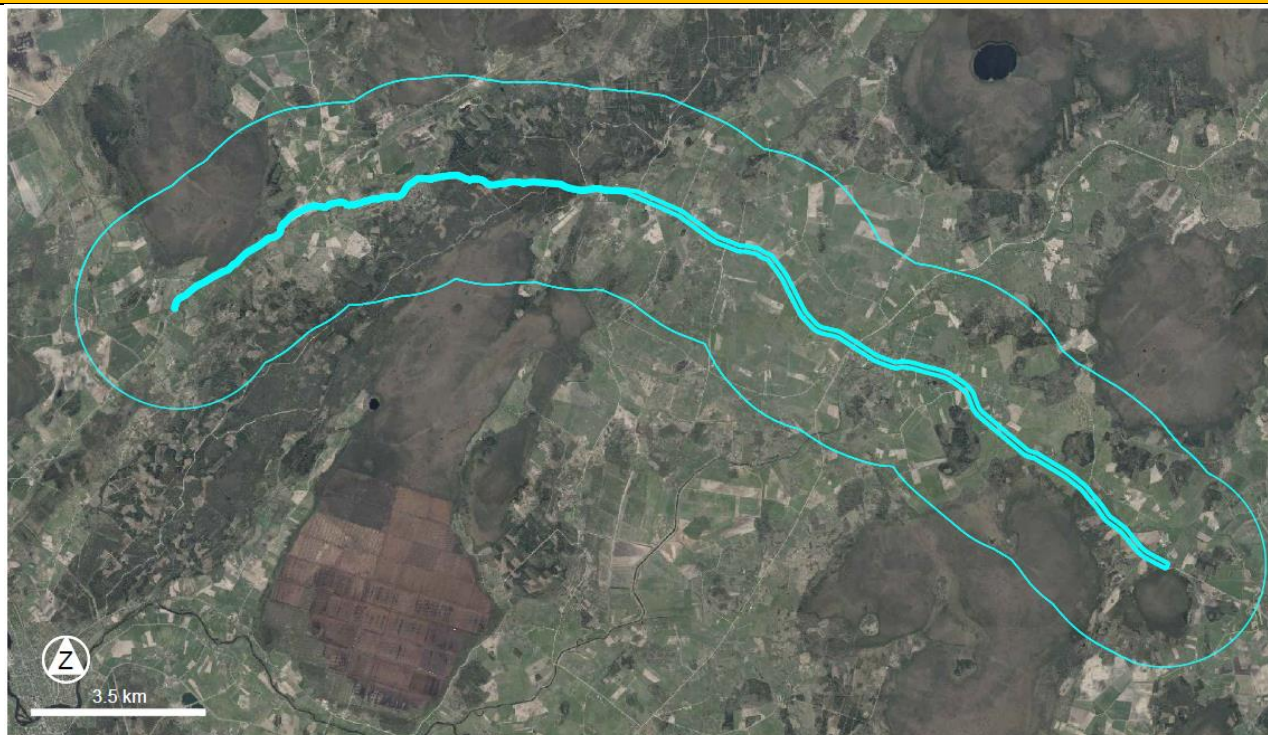


34. attēls. Ainaviski vērtīgās teritorijas – lineārās struktūras

Ainaviski vērtīgo ceļu ainavu vispārējās aizsardzības rekomendācijas:

- pārbūvējot autoceļu nepieļaut būtiskas autoceļa trases izmaiņas, taisnošanu un nozīmīgu reljefa pārveidošanu, kas maina ainavas raksturu;
- nepieļaut raksturīgajai kultūrvēsturiskajai videi disharmonējošas apbūves veidošanu;
- nodrošināt no ainaviskajiem ceļiem atvērtas skatu līnijas uz pieguļošo teritoriju;
- kultūras pieminekļu aizsardzības zonās nepieļaut apmežošanu, ja tās rezultātā tiks aizsegta augstvērtīgās skatu perspektīvas vai būtiski mainīts kultūrainavas raksturs;
- noteiktajiem ainaviskā ceļa posmiem pieguļošajās zemes vienībās nepieļaut teritorijas aizaugšanu ar krūmiem un apmežošanu, savlaicīgi veicama krūmu izciršana un ainavu degradējošu objektu nojaukšana vai to teritoriju sakārtošana;
- nodrošināt mozaīkveida ainavas struktūras saglabāšanu, maksimāli novēršot augstvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošanu un aizaudzēšanu ar krūmiem;
- perspektīvā palielināt ainaviskā ceļa nozīmi tūrisma attīstībā, iekļaut to velosipēdu maršrutos, papildus uzmanību pievērst atsevišķiem kultūrvēsturiskiem elementiem kā viensētām un to pagalmu struktūrai, kultūras pieminekļiem, atsevišķiem koku puduriem, alejām un citiem dabas pieminekļiem.

Plānā detalizēti identificētas konkrētās ainavas vērtības un definēts ainavu kvalitātes mērķis kā arī izvirzītas rekomendācijas, kas turpmākā plānošanas procesā integrējamas teritorijas plānojumā.

5. CEĻA POSMS SPĒLESKEIRI – RUDZĀTI – LĪVĀNU/ PREIĻU ROBEŽA**Novietojums, pieejamība, vērtības**

Ceļa posms atrodas Līvānu novada ziemeļu daļā un šķērso Līvānu novadu visā novada platumā no rietumu puses A6 šosejas līdz austrumu puses novada robežai. Ainaviskais ceļš veidojas no vietējās nozīmes ceļa V754 un reģionālās nozīmes ceļa P62. Asfaltēts ceļš ar izteiksmīgiem līkumiem, no kura paveras plaši skati pāri mozaīkainavai. Gar ceļu izvietojas viensētu apbūve.

Atrodas Jaunsilavas meža mozaīkainavā rietumu daļā un Vecvārkavas – Rudzātu agrārajā mozaīkainavā ceļa ziemeļaustrumu daļā. Ceļa ainavai raksturīga viļņota reljefa mozaīkainava ar lauksaimniecības zemju teritorijām, ciemiem un viensētām, autoceļš ir izteiksmīgi līkumots.

Kultūras vērtības – Ceļa posmā no Jaunsilavas līdz P62 pagriezienam atrodas vairāki nozīmīgi kultūras objekti, tai skaitā Zepu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš, Nr. 1945), Zundānu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš, Nr. 1946), Lāču senkapi (Nr. 1942), Ģedušu (Gavartines) pilskalns (Nr. 1941), Steķu senkapi (Nr. 1943), Gaiņu skolas ēka, Mālkalna vecticībnieku lūgšanu nams,

Ainavas kvalitātes mērķi

Saglabāta un labi apsaimniekota agro un mežsaimniecības ainava, kas uztur mozaīkveida ainavas raksturu un paredz jaunu būvju, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras piemērotu integrāciju konkrētajā vietā.

Rekomendācijas

Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotne, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā.

Saglabāt liepu aleju pie Gaiņu skolas;

Saglabāt ceļa ainaviskās vērtības – līkumus un paugurainumu, īpaši Turku pagastā (ceļa posms Spēleskeiri – Steķu sils);

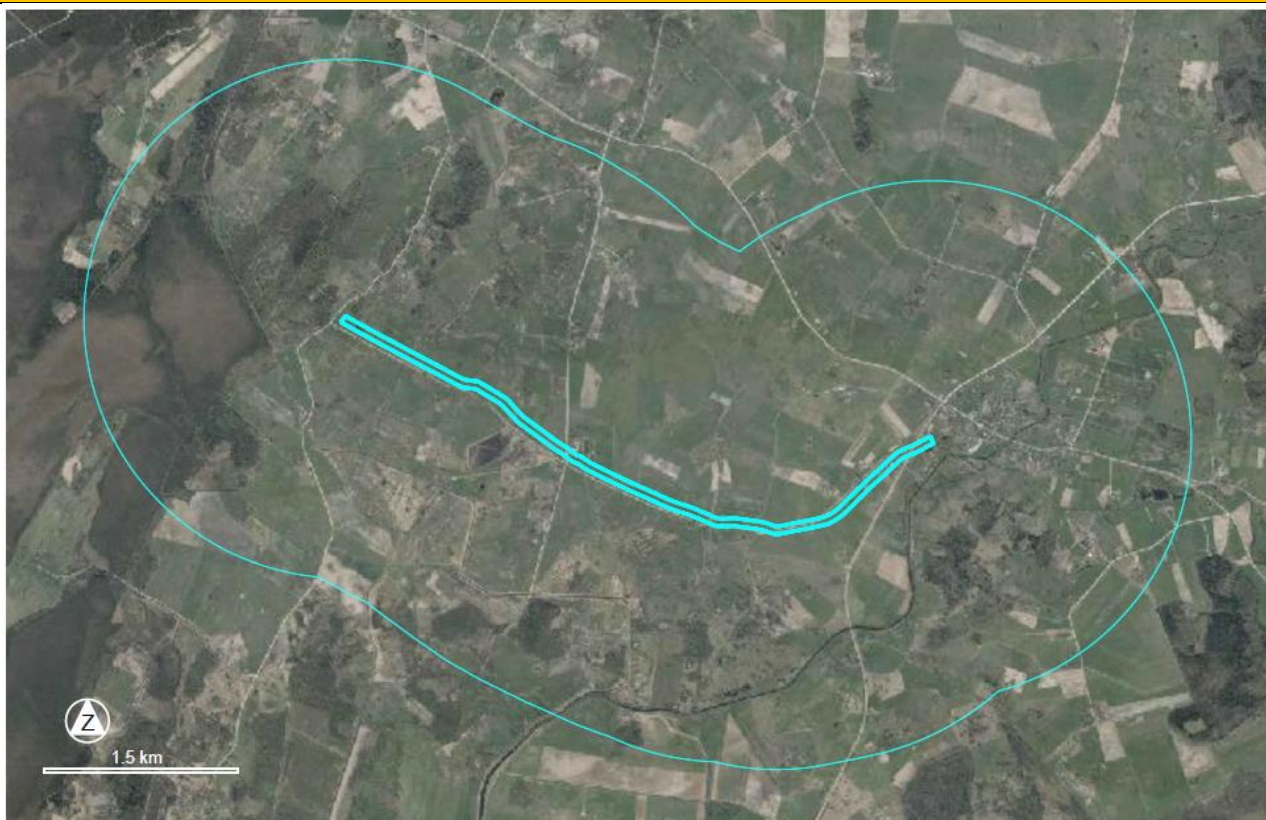
Saglabāt skatus uz kultūrvēsturiskajiem objektiem.

Rudzātu Romas katoļu baznīca, kā arī vecās viensētu vietas, kas saglabājušās ap Gaiņu purvu.

Dabas vērtības – liepu aleja pie Gaiņu skolas Atsevišķi dižkoki. Robežojas ar dabas liegumu un Natura 2000 teritoriju “Gaiņu purvs”.

Vizuāli estētiskās vērtības – augstvērtīgas skatu līnijas pār lauksaimniecības zemēm, kas robežojas ar meža masīviem pie horizonta, veidojot apsaimniekotu ainavtelpu. No autoceļu infrastruktūras redzami skati uz kultūras pieminekļiem un objektiem – izteiksmīgo Rudzātu baznīcas torni no P62 autoceļa.

6. CEĻA POSMS BRĪSLA - RUDZĀTI



Novietojums, pieejamība, vērtības

Ceļa posms Brīsla – Rudzāti atrodas starp V753 (Līvāni-Streķi) ceļu Brīslas ciemā un Rudzāti ciemu.

Ainaviskais ceļa posms iekļaujas Vecvārkavas – Rudzātu agrārā mozaīkainavā. Galvenās dominantes ir lauku āres ar tāliem, atvērtiem skatiem un izkliedētas viensētas.

Ainavas kvalitātes mērķi

Saglabāta un labi apsaimniekota agro un mežsaimniecības ainava, kas uztur mozaīkveida ainavas raksturu un paredz jaunu būvju, tehnisko pakalpojumu un infrastruktūras piemērotu integrāciju konkrētajā vietā.

Rekomendācijas

Ainavā dominē monohromas krāsas, kas kontrastē ar atsevišķām izteismīgākās krāsas ēkām, veidojot patīkamu un pievilcīgu noskaņu.

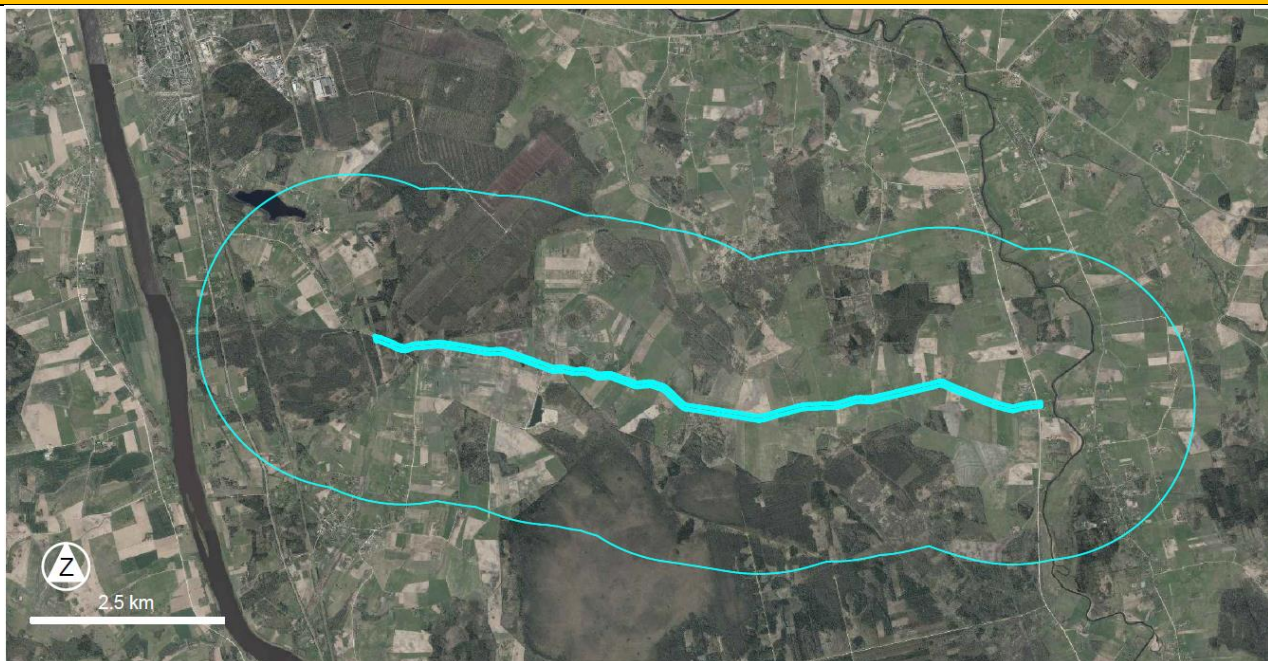
Kultūras vērtības – lauksaimnieciskās darbības viensētu struktūra.

Dabas vērtības – ĪA dabas piemineklis– dižkoks.

Vizuāli estētiskās vērtības – skatu līnijas pāri lauksaimniecības zemēm, kas robežojas ar mežiem pie horizonta, veidojot sakārtotu ainavtelpu.

Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotne, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā.

7. CEĻA POSMS UPENIEKI - STARES



Novietojums, pieejamība, vērtības

Ceļa posms Upenieki – Stare atrodas uz V757 (Grīva- Stari) ceļa starp lesalnieku ezeru un V687 ceļu.

Ceļa posms šķērso trīs ainavu areālus - Daugavas ielejas ainavu pie Līvāniem, Krievu purva ainavas un Vecvārkavas - Rudzātu agrārās mozaikainavas tipa areālu. Reljefs pārsvarā ir līdzens. Dominē plaši, atvērti skati.

Ainavas struktūru veido izteikta mozaikveida ainava - lauksaimniecību zemju ainava ar viensētām un plašiem atvērtiem skatiem. Grants ceļa trajektorija pārsvarā ir taisna un viegli

Ainavas kvalitātes mērķi

Labi uzturēta mozaikveida ainava, kur lauksaimniecības zemes un meži harmoniski iekļauj infrastruktūru. Apmežoti mazvērtīgi zemes gabali integrēti ainavā, saglabājot dabas un kultūras vērtības.

Rekomendācijas

Nepieļaut liela mēroga objektu (vēja turbīnas, vēja ģeneratoru, biogāzes lielmēroga ražotne, solārie paneļi u.c.) izvietojumu vizuālās uztveres zonā;

līkumota. Teritoriju perpendikulāri šķērso augstsprieguma elektrolīnija. Lauksaimniecības zeme šajā ainaviskajā ceļa posmā veido galveno ainavas matricu. Ainavas dominante ir lauksaimniecības zeme ar kokaugu, krūmu puduriem un grupām, pļavu un ganību laukiem. Ainavas elementi ir pļavā stāvošie siena ruļļi, kā arī solitāri augoši koki. Dabas vērtības – ceļa posma ainavā ir īpaši aizsargājami biotopi un īpaši aizsargājams dabas piemineklis – dižkoks, kā arī vairākas aizsargājamo putnu atradnes. Vizuāli estētiskās vērtības – Augstvērtīgas skatu līnijas pār lauksaimniecības zemēm.	Ekoloģiski nozīmīgām teritorijām paredzētas buferzonas un veidoti savienojumi, mazinot ietekmi uz dabas teritorijām.
--	---

5.4. Kultūrvēsturiski vērtīgās teritorijas – potenciālās TIN4

Pilsēt būvniecības plānošanas attīstība ietver apbūves arhitektoniski māksliniecisko izpēti, kurā iekļauta pilsēt būvniecības vēsturiskā attīstība un ielu tīkla struktūra, kā arī apbūves rakstura, funkciju un arhitektoniski māksliniecisko vērtību identifikācija, izpēte un analīze. Izpētes procesā definēts vēsturiskais centrs, nosakot robežas un aizsargjoslas. Vēsturiskā centra un tam piegulošās aizsargzonas attīstība balstās uz skaidri definētiem principiāliem nosacījumiem, kuri reglamentē apbūves arhitektoniskos principus, nodrošinot harmonisku mijiedarbību starp jauno un vēsturisko apbūvi un saglabājot unikālo kultūrvēsturisko ainavu.

5.4.1. Kultūras pieminekļu un objektu aizsardzība

Līvānu novadam raksturīga laba kultūrvēsturisko objektu saskatāmība no autoceļiem, kā arī īpaši Latgales reģionam unikāla reliģiskā ainava ar svētvietām un koka tēlniecības paraugiem – krucifiksiem. Lielākais vairums no ceļa saskatāmo objektu ir ar vietējās nozīmes kultūras objekta statusu, bet tikai trīs no objektiem saskatāmības zonā ir valsts nozīmes kultūras pieminekļi, ar tiem piešķirtu kārtas numuru un aizsardzības zonu.

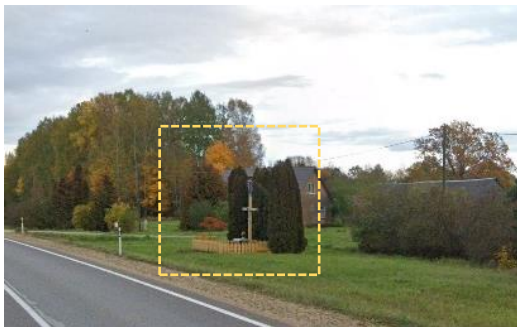
Izvirzītās rekomendācijas galvenokārt aicina saglabāt objekta vizuālo saskatāmību un pieejamību no autoceļiem, kas veicina novada identitātes uztveri no galvenajiem pārvietošanās koridoriem – autoceļiem. Rekomendācijas objektiem, kas iekļaujas izvirzīto ainaviski vērtīgo teritoriju robežās (TIN5 un TIN51), iekļautas konkrētās teritorijas individuālajās rekomendācijās ar uzsvāru uz objekta unikālajām iezīmēm ainavā.

3. tabula

Valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļi, kas saskatāmi no autoceļa

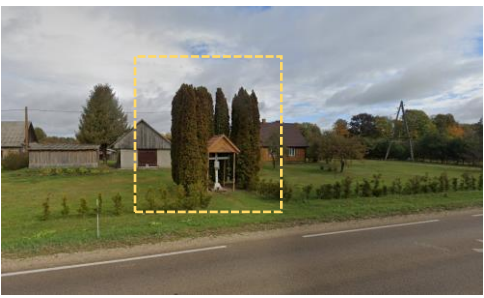
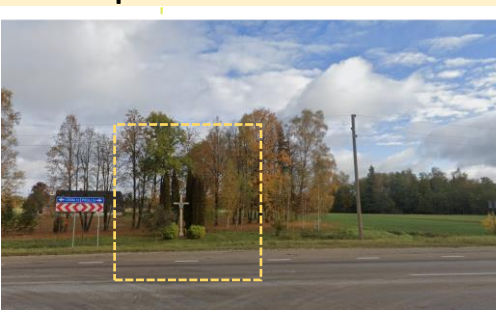
1. Madaleņas Sv. Marijas Magdalēnas Romas katoļu baznīca	Vietējās nozīmes kultūras objekts	Rekomendācijas: - Saglabāt alejas stādījumus virzienā uz baznīcu; - Neaizklāt ainavas kompozīcijas fona elementus – ūdens spoguļi ar meža joslu pie horizonta; - Saglabāt baznīcas un tai piekļaujošo elementu saskatāmību no autoceļa.
	Baznīca ir celta romāņu stilā no laukakmeņiem ar skārda jumtu un cementa grīdu. Tā ir 18 metrus gara un 10 metrus plata. Apkārt baznīcai ir koka žogs. Uz baznīcu no autoceļa ved irdena seguma ceļš ar alejas tipa stādījumiem. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Daugavas labais krasts	
2. Jersikas pareizticīgo baznīca	Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr.6496	Rekomendācijas: - Saglabāt neaizsegta saskatāmību no autoceļa.
	(aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās - 500m, individuālās aizsardzības zona izstrādes procesā) Tautā saukta par “dzelzs baznīcu”. Tās ārējā apdare – sienas, logu rāmji, jumta spāres, jumts, kupola apakša un pats kupols – veidota no dzelzs un čuguna, tā padarot to par vienīgo zināmo dzelzs baznīcu Latvijā. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Daugavas labais krasts	
3. Jersikas ciema koka apbūve		

	Vietējās nozīmes kultūras objekts Jersikas vēsturei raksturīga tipa apbūve. Atsevišķas ēkas saglabājušas vēsturisku koka apbūves stilu. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Daugavas labais krasts	Rekomendācijas: - Piešķirt vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas statusu (TIN4) – izvērtējot robežas un iekļaujamās ēkas. - Jaunas apbūves veidošanā ievērot vēsturiskās apbūves struktūras vizuālās iezīmes un materiālus.
4. Jersikas pilskalns ar senpilsētu 	Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr.1909 (aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās - 500m) Jersikas pilskalns atrodas Daugavas krastā starp divu strautu gravām, 9 km aiz Līvāniem, 200 m no Rīgas - Daugavpils šosejas. Jersikas pilskalns bijis 12. un 13. gs. seno latgaļu Jersikas valsts ekonomiskais un politiskais centrs. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Daugavas labais krasts	Rekomendācijas: - Saglabāt rakturīgos skatus uz pilskalnu no autoceļa
5. Līvānu luterāņu baznīca 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Atrodas Līvānos, pie dzelzceļa. Baznīcas projektu izstrādāja inženieris Pētersons no Krustpils un 1929. gada rudenī tika ielikts pirmais	Rekomendācijas: - Uzturēt kā dominanti ielas galā un saglabāt atvērtu skatu no sliekšņiem

		pamatakmens. Būvdarbi bija pabeigti 1932. gada maijā. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	
6. Veiguru krucifikss	 Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta, koka tēlniecības piemineklis – sastāv no raksturīga krusta, ar fona vertikāliem apstādījumiem, un norobežojošu simbolisku sētiņu. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Daugavas labais krasts	Rekomendācijas: - Saglabāt labu saskatāmību no autoceļa.	
7. Zepu krucifikss	 Vietējās nozīmes kultūras objekts Maza svētvieta ceļa malā – saglabāties brīvi stāvošs koka krusts. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt labu saskatāmību no autoceļa.	
8. Gaiņu skolas ēka	 Vietējās nozīmes kultūras objekts Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā (TIN51) Ceļa posms Spēleskeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	Rekomendācijas: - Saglabāt ēkas apkārtnes raksturīgo ainavu	
9. Lauku mājas apbūve Turkos			

	Vietējās nozīmes kultūras objekts	Rekomendācijas: - Piešķirt vietējās nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas statusu (TIN4) – iekļaujot visas aktuālās ēkas un drupas un pagalmu.
10. Ģedušu (Gavartines) pilskalns 	Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr.1941 (aizsardzības zona lauku apdzīvotajās vietās - 500m) Aptuveni 85 x 30 m, abos galos nocietināts ar diviem vaļņiem, abas pilskalna malas, ieskauj izteikta terase ar zemu valni tās malā. Ieeja pilskalnā, kas jaunākos laikos paplašināta, ved caur gala nocietinājumu. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN51) Ceļa posms Spēlesķeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	Rekomendācijas: - Saglabāt labu saskatāmību no autoceļa, abos virzienos pietuvojoties pilskalnam (skatīt rakturīgo fotofiksāciju)
11. Krucifikss Steķos 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta, kokačelniecības piemineklis – sastāv no raksturīga krusta, ar minimāliem apstādījumiem priekšpusē. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN51) Ceļa posms Spēlesķeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	Rekomendācijas: - Nepiešķirt TIN4. - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
12. Mālskalna vecticībnieku lūgšanu nams		Rekomendācijas:

	Vietējās nozīmes kultūras objekts Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN51) Ceļa posms Spēlesķeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	- Saglabāt labu saskatāmību no autoceļa, abos virzienos.
13. Krucifikss Lūzeniekos 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta– sastāv no raksturīga krusta un koka sētiņas apkārt. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
14. Rudzātu Romas katoļu baznīca 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN51) Ceļa posms Spēlesķeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
15. Lāčupu krucifikss 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta, koktēlniecības piemineklis – sastāv no raksturīga krusta, ar divslīpju jumtiņu un akmens konstrukcijas simboliskām sienām, kā arī izbūvētu ietā seguma taciņu līdz svētvietai. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
16. Krucifikss Elenorvilē		

	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta, piemineklis – sastāv no raksturīga krusta, skulptūras un simetriska laukumiņa ar simetriskiem akmens bluķīšiem pie krusta un simetriskām ziedu kastēm pie pakāpieniem. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN51) Ceļa posms Spēlesķeiri - Rudzāti - Līvānu/Preiļu robeža	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
17. Švirkstu krucifikss 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta ar necilu norobežojumu. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
18. Muktupāvelu krucifikss 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta ar koka divslīpju jumtiņu un vertikāliem iekļaujošiem aptādījumiem. Iekļaujas ainaviski vērtīgā teritorijā – (TIN5) Dubnas paliena	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
19. Rožupes ciemata krucifikss 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta ar vertikāliem iekļaujošiem aptādījumiem. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
20. Krucifikss Promos		

	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta ar necilu sētiņu, un vārtiņiem. Skatu daļēji aizsedz apkārt saauguši krūmi. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
21. Krucifikss Izcilniekos 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta ar jumtiņu. Skatu daļēji aizsedz apkārt saauguši krūmi. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa, attīrīt no krūmiem.
22. Krucifikss Kārļos 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga krusta un necilas ierobežojošas sētiņas. Svētvieta atrodas starp trīs kokiem. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
23. Krucifikss Ceļa onckuļi 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga koka krusta un diviem simetriskiem vertikāliem stādījumiem abās pusēs. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.
24. Krucifikss Ušackos 	Vietējās nozīmes kultūras objekts Svētvieta – sastāv no raksturīga koka krusta ar divslīpju jumtiņu virs paša krusta un simbolisku koka sētiņu. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	Rekomendācijas: - Saglabāt saskatāmību no autoceļa.

25. Znotiņu Dievmātes Romas katoļu baznīca	Vietējās nozīmes kultūras objekts	Rekomendācijas:
	Znotiņu katoļu baznīca ir ķieģeļu mūra viennavas celtnes ar skārda jumtu un koka grīdu. Tā ir 9 metrus gara un 6 metrus plata. Celta 1926. gadā. Neiekļaujas nevienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām	- Saglabāt pieguļošās teritorijas ietvaros augošos kokus un koku līniju stādījumus.

Līvānu novada kultūrvēsturiskā un ainavu plāna ietvaros, balstoties uz kultūrvēsturiski nozīmīgo objektu izpēti, rosināts turpmākā plānošanas procesā izskatīt iespēju piešķirt TIN4 statusu – vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorija, sekojošiem kultūrvēsturiskajiem objektiem:

- Lauku mājas apbūve Turkos;
- Jersikas ciemata koka apbūve.

Lauku mājas apbūve Turkos



35. attēls. Potenciālā TIN4 robeža



36. attēls. Skats uz lauku mājas apbūvi

Lauku mājas apbūve Turkos atrodas Turku pagastā – Turku ciema dienvidu daļā. Teritorija ir izvietota labajā pusē no vietējās nozīmes ceļa V755 (Turki – Mežāre). Potenciālā TIN 4 teritorija sastāv no trīs zemes vienībām – “Gavartiene 1”, “Tilta Geduši” un “Kļavu mājas”. Labajā pusē no teritorijas atrodas arī upe “Nereta”.

Jersikas ciemata koka apbūve

37. attēls. Potenciālā TIN4 robeža



38. attēls. Skats uz Jersikas ciemata koka apbūvi

Jersikas ciemata koka apbūve atrodas Jersikas pagastā, Jersikas ciemā. Potenciālās TIN 4 teritorijas sastāv no sešām zemes vienībām – Rīgas iela 36, Rīgas iela 40, Rīgas iela 47, Rīgas iela 49, Rīgas iela 51 un Rīgas iela 53. Teritorijas atrodas labajā un kreisajā pusē pie A6 valsts nozīmes ceļa. Jersikas ciemata koka apbūves atrodas apmēram 300m no Valsts nozīmes kultūras pieminekļa Jersikas pareizticīgo baznīcas (Nr. 6496) un teritorija iekļaujas baznīcas aizsardzības zonā.

5.4.2. Līvānu novada tradicionālā lauku apbūve

Līvānu novada tradicionālā viensētu apbūve ir autentiska vairākās teritorijās, kur saglabājušies raksturīgie būvju apjomi, materiāli un arhitektoniskās īpatnības. Tādās vietās viensētu apbūves saglabāšanai būtu nepieciešamas precizētas rekomendācijas, kas būtu balstītas uz pašvaldības rīcībā esošo informāciju par tradicionālo viensētu raksturu un tās detaļām.

Lauku apbūves aizsardzībai ieteicams būtu saglabāt dabīgo zemsedzi, kokus un reljefu pagalmos, kā arī piebraucamajiem ceļiem vēlams izmantot grants vai smalkas šķembas. Teritorijas norobežošanai var izmantot Latgales viensētai raksturīgos koka žogus, kā arī stādījumus jāizvēlas vietējiem apstākļiem piemēroti koki un krūmi, kuri arī atbilst Latgales vēsturiskajām viensētām. Būvniecībā jāievēro esošās apbūves augstums, saglabājot viens līdz divus stāvus un saskaņā ar vēsturisko apjomu. Ēku apdarē ieteicams izmantot tradicionālos materiālus, piemēram, akmens pamatus un koka apšuvumu, saglabājot raksturīgo jumta formu un logu proporcijas. Akcentiem izmantojami stikls, metāls un akmens atsevišķās būvapjoma daļās.

Lai nodrošinātu Līvānu novada vēsturiskā viensētu mantojuma ilgstošu saglabāšanu, turpmākās plānošanas procesā nepieciešams detalizēti izvērtēt viensētu teritorijas, kam būtu iespējams piešķirt TIN4 statusu. Statusu piešķiršanai būtu nepieciešama padziļinātāka izpēte ar mērķi aizsargāt un saglabāt viensētu teritorijas.

5.4.3. Līvānu pilsētas kultūrvēsturiskā apbūve

Balstoties uz vēsturiskajiem un mūsdienu fotoattēliem un aprakstiem no iepriekšējām izpētēm, vēsturiskie objekti iedalīti 3 autentiskuma kategorijās (skatīt 2. pielikumu):

1. Objekti, kuriem ir skaidri saprotamas, uztveramas un redzamas autentiskuma pazīmes.
2. Objekti, kuriem ir daļēji saglabājušās autentiskuma pazīmes.
3. Objekti, kuriem autentiskuma pazīmes vairs nav, kas liecina par arhitektūras kultūrvēsturisko liecību neesamību.

Apzīmējumi

▭ Sabiedriskā centra teritorija

Autentiskuma pakāpe

● Objekts ir autentisks

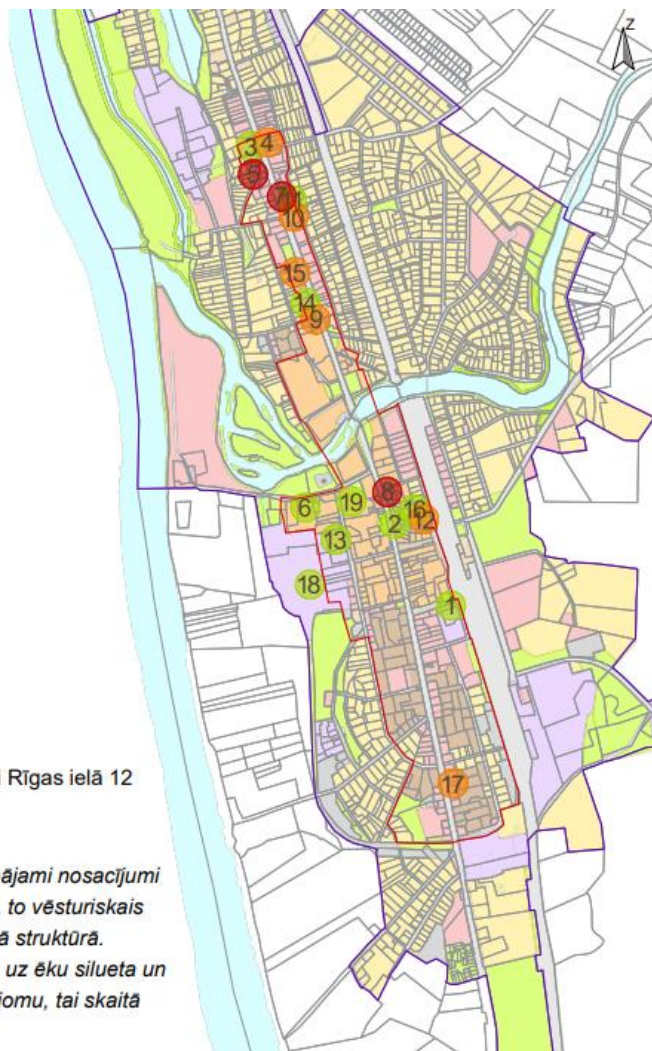
● Objekts ir daļēji autentisks

● Autentiskuma pazīmju nav

Pilsētas vēsturiskā apbūve

- 1 Līvānu evaņģēliski luteriskā baznīca
- 2 Bijusī Līvānu komercskola
- 3 Baltais krogs
- 4 Ēkas Rīgas ielā 248 un 250a
- 5 Dzīvojamā māja un desu žāvētava
- 6 Vecā vidusskolas ēka
- 7 Sarkana ķieģeļa veikala ēka
- 8 Bijusī pasta ēka
- 9 Vecā izpildkomitejas ēka
- 10 Mūra ēka pagalma iekšpusē
- 11 Bijusī sinagogas ēka
- 12 Vecā skolas ēka
- 13 Kultūrvēsturiska ēka Zaļā ielā 39
- 14 Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 135
- 15 Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 155
- 16 Dzīvojamās ēkas ar kultūrvēsturisku nozīmi Stacijas ielā 3
- 17 Publiskā (kādreiz dzīvojamā) ēka ar kultūrvēsturisku nozīmi Rīgas ielā 12
- 18 Bijušās Līvānu stikla fabrikas apbūve
- 19 Slimnīca

Piezīme: Objektam, kas ir autentiski un daļēji autentiski, saglabājami nosacījumi attiecībā uz izmantotajiem materiāliem, pārbūves tehnikām u.c., to vēsturiskais veidols ir nozīmīgs kopējā kultūrvēsturiskās pilsētvides telpiskajā struktūrā. Attiecīgi, objekti, kuriem autentiskuma pazīmju nav, neskatoties uz ēku silueta un apdares izmaiņām, būtu nepieciešams saglabāt fasādes būvapjomu, tai skaitā ievērot vēsturisko būvlaidi.



39. attēls. Līvānu pilsētas vēsturiskās apbūves autentiskuma pakāpe

Vēsturiskā un sabiedriskā centra vide ir autentiska un laikmetīga vienlaikus. Pilsētas un dzīves vides pielāgošanu laikmeta mainīgajām prasībām nodrošina modernizācija. Modernizācijas process ir neizbēgams un nepārtraukts – tas notiek ik dienu. Svarīgi ir apzināties, ka pilsētas modernizācija nenozīmē tikai vēsturiskas apbūves formu radikālu nomaiņu ar jauniem modes un stila izjūtas laikmetīguma apliecinājumiem. Ēku un vides izmantošanā svarīgs ir progresīvas tehnoloģijas lietojums un ēkai uzticētā veicamā funkcija, bet kultūrvēsturiski vērtīgā vidē šiem faktoriem jāattīstās saskaņā un līdzsvarā ar šīs vides izvirzītajām prasībām. Vēsturiskā apbūves saglabāšanas un attīstības procesam jānodrošina līdzsvars, lai visas ikdienas darbības tiktu veiktas kopīgi apzinātu mērķu piepildīšanai. Plāna risinājumi ir izstrādāti, izvērtējot koncepciju par laikmetīgās (arī rekonstruētās) un oriģinālās vēsturiskās arhitektūras ietekmi uz pilsētelpas autentiskuma līdzsvaru.

Kultūrvēsturiskā vidē, ko veido galvenokārt vēsturiskais ielu tīkls, iedibinātās būvlaides no Rīgas u.c. ielām, atsevišķi saglabājušās vēsturiskās ēkas, īpaša nozīme ir laikmetīgās arhitektūras kvalitātei un tolerancei pret kultūrvēsturiskās vides vērtībām.

Nozīmīgāko kultūrvēsturisko vides vērtību saglabāšanas un attīstības prasības:

- Nodrošināt vēsturisko pilsētībūvniecības apjomu, raksturu, apdares materiālus, kā arī vēsturiski iedibinātās būvlaides pilsētas sabiedriskajā centrā Rīgas ielā;
- Teritorijā pie Daugavas, kur atrodas Latgales mākslas un amatniecības centrs, Līvānu stikla muzejs, jaunu apbūvi attīstīt, respektējot kultūrvēsturiskās vides vērtības;
- Koptas atbrīvošanas cīņu un pasaules karu kapi un piemiņas vietas



GALVENIE SECINĀJUMI

Kultūrvēsturiskā un ainavu plāna rekomendāciju izstrāde ir pamats teritorijas plānojuma, t.sk. teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu pilnveidei, un ir pamatojums teritoriju ar īpašiem noteikumiem noteikšanai.

Plānā uzsvērtā nepieciešamība nostiprināt ainavisko vērtību pārvaldību lokālā mērogā, risinājumus integrējot pašvaldības teritorijas plānojumā, lai veicinātu ainavu kvalitātes uzlabošanu un vērtību saglabāšanu. Pielietotās metodes atbilst Eiropas Ainavu konvencijas pamatnostādnēm, un risinājumi balstīti uz konvencijas noteikto mērķu sasniegšanu.

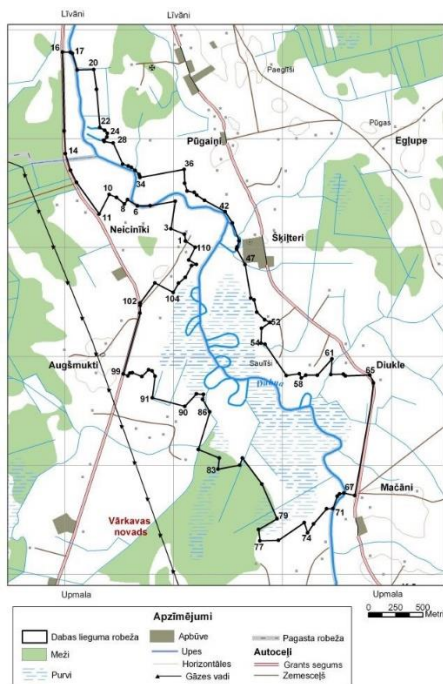
Ainaviski vērtīgo teritoriju, t.sk. TIN5 noteikšana, ir nozīmīgs instruments ainavu aizsardzības un attīstības plānošanas procesā. Papildus teritorijas plānojumam un ar to saistītām ainavu izpētēm, ainavu plānošanā iespējams izmantot citus pašvaldības un valsts rīkus, piemēram, tematiskos plānojumus, attīstības koncepcijas u.c., atbilstoši aktuālajām ainavu politikas pamatnostādnēm. Priekšnosacījums tālākiem plānošanas soļiem attiecībā uz dažādu risinājumu piemērošanu ir dažādi finanšu, sociālekonomiskie u.c. saistoši dokumenti.

PIELIKUMI

LĪVĀNU NOVADA EIROPAS NOZĪMES AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS

Dabas liegums “Dubnas paliene”

Dabas lieguma robežu shēma

Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav.

Teritorijas administratīvais iedalījums: Preiļu novada Rožkalnu un Upmalas pagasti, Līvānu novada Rožupes pagasts.

Teritorija platība ir 377 ha.

Dabas lieguma “Dubnas paliene” nozīmīgākā dabas vērtība ir dabiskie zālāji, kas izveidojušies upes palienē dabas apstākļu un cilvēku saimnieciskās darbības mijiedarbībā. Teritorijas galvenās dabas vērtības ir ES nozīmes aizsargājami biotopi. Dubnas upes palienes ir nozīmīgs ekoloģiskais koridors, kas savieno Dienvidaustrumu ģeobotāniskā rajona dabisko zālāju koncentrēšanās vietas Dagdas un Feimaņu paugurainē ar Ziemeļaustrumu ģeobotāniskā rajona koncentrēšanās vietām Daugavas un to pieteku ielejās.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts laika posmā no 2022.-2034. gadam.

Dabas aizsardzības plāna noteiktie teritorijas saglabāšanas mērķi:

- DL “Dubnas paliene” robežas precizēšana.
- DL “Dubnas paliene” paplašināšana.
- Lauksaimnieku sadarbības veicināšana.

Teritorijas ainaviskais novērtējums:

Pēc ainavsegas rakstura DL “Dubnas paliene” ainavas pieder ārainēm, kur ainavu telpā dominē agroainavas – lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Āraines struktūru veido lielu, plašu tīrumu mija ar nelieliem, savrupiem meža nogabaliem un puduriem, no vizuālās uztveres viedokļa dominē tāli un vidēji tāli skati (VARAM 2000). Sevišķu nozīmi iegūst atsevišķie ainavas elementi: viensētas, atsevišķi koki, koku puduri un alejas. Ainavas elements ar lielu vizuālo un ekoloģisko nozīmi DL “Dubnas paliene” ir Dubnas upe un tās vecupes.

DL “Dubnas paliene” ainavas ir samērā viegli pieejamas, tās ir redzamas no autoceļiem abpus Dubnas upei vietās, kur autoceļš robežojas ar DL “Dubnas paliene”. Vietās, kur skatu uz palieni aizsedz ceļmalas krūmi, nepieciešama to izciršana un atklāta skata uzturēšana. Kopumā īpaši aizsargājamo zālāju uzturēšanas un atjaunošanas pasākumi nodrošinātu arī ainavas estētiskās un ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanos.

Saites:

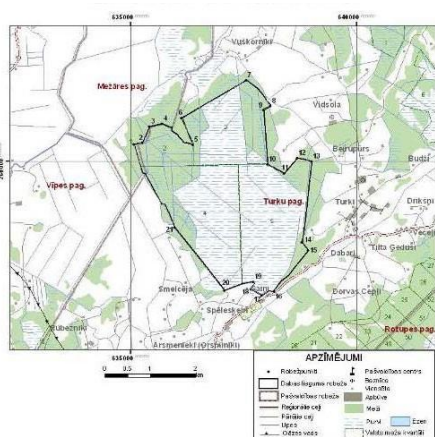
Ministru kabineta noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par dabas liegumiem"

Ministru kabineta noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"

<https://www.daba.gov.lv/lv/dubnas-paliene#dabas-aizsardzibas-plans-2022-2034>

Dabas liegums "Gaiņu purvs"

Dabas lieguma robežu shēma



Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav.

Teritorija atrodas Līvānu novadā, Turku pagastā.

Teritorijas platība ir 1110,35 ha.

Nozīmīga augsto purvu aizsardzības teritorija. Sastopami pārmitri apšu - melnalkšņu meži, kas ir aizsargājams Eiropas nozīmes aizsargājams biotops, kā arī bērzu un skujkoku meži.

Dabas aizsardzības plāna nav.

Saites:

Ministru kabineta noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par dabas liegumiem"

Ministru kabineta noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"

Dabas liegums "Lielais Pelečāres purvs"

Dabas lieguma robežu shēma



Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav.

Teritorijas administrētais iedalījums: Jēkabpils novada Atašienes pagasts; Līvānu novada Rudzātu pagasts; Preiļu novada Sīļukalna pagasts; Varakļānu novada Varakļānu pagasts.

Teritorijas platība ir 5683 ha

Teritorija ietver augsto purvu. Purva malās meži, kur ligzdo dažādu sugu dzeņi. Izcila putnu aizsardzības teritorija, sastopamas arī tādas aizsargājamas putnu sugas kā melnkakla gārgale, melnais stārķis, peļu klijāns, mednis, rubenis, mazais ērglis, pļavas lija u.c. Konstatētas arī ES Biotopu direktīvas sugas: lielais tritons un zirgskābeņu zilenītis.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts laika posmā no 2017.-2027. gadam.

Dabas aizsardzības plāna noteiktie teritorijas saglabāšanas mērķi:

	Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis ir saglabāt dabas lieguma „Lielais Pelečāres purvs” dabas vērtības, aizsargājot to ainavisko struktūru, kā arī biotopu un sugu daudzveidību. Teritorijas ainaviskais novērtējums: Dabas lieguma ainavu veido galvenokārt meža un purva ainava, kuras galvenie ainavas elementi ir dabiski attīstījušies meži un augstais purvs. Dabas liegumā dominē slēgtas skatu perspektīvas, jo to lielākoties aizņem meži. Lielā Pelečāres purva ainavu kopumā raksturo daļēji atklāta augstā purva ainavu teritorijas, kuru sīkākos nogabalos sadala priežu audzes. Dabas lieguma teritorijas ainavā iezīmējas ezeru ainavas elementi – Deguma ezers un arī mazākie purva ezeri, kas dažādo purva mozaikveida ainavu. Purva neskartās daļas ainavu veido ciņu – lāmu komplekss ar nelielām purva priedītēm. Teritorijā sastopamās slīkšņas un akači palielina purva atklātās ainavas daudzveidību. Lieguma ainavas pieejamība ir ļoti zema. Kultūrainavas vai kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti liegumā nav atrodami, jo teritorija galvenokārt attīstījusies dabiski. Saites: <u>Ministru kabineta noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par dabas liegumiem"</u> <u>Ministru kabineta noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"</u> <u>https://www.daba.gov.lv/lv/lielais-pelecares-purvs</u> <u>https://www.daba.gov.lv/lv/media/2341/download?attachmen</u> t
--	--

PILSĒTVIDES FIZISKO SASTĀVDAĻU (VĒSTURISKĀS APBŪVES) AUTENTISKUMA NOVĒRTĒJUMS

Nr.	Nosaukums	Vēsturiskā fotofiksācija	Esošā situācija	Apraksts	Autentiskuma pakāpe		
					Autentiskuma pazīmju nav	Objekts ir daļēji autentisks	Objekts ir autentisks
1.	Līvānu evangēliski luteriskā baznīca (Dzelzceļa iela 17)			Baznīca būvēta 1932. gadā uz bijušās korķu fabrikas mūriem un ir 20.gs. pirmās puses būvniecības piemērs. Atrodas pie dzelzceļa un autoostas, līdz ar to ir kultūrvēsturiska dominante tehniskās un transporta apbūves teritorijā.			Baznīca saglabājusies pilnā apjomā, viegli nolasāms vēsturiskais siluets un apdares materiāli.
2.	Bijusī Līvānu komercskola			Līvānu komercskola darbojās no 1931. līdz 1940. gadam. Tās mērķis bija sniegt komerciālo izglītību un sagatavot jauniešus darba tirgum. Komercskola bija svarīgs izglītības centrs, kas veicināja ekonomikas un tirdzniecības attīstību reģionā.			Ēkai saglabāts pilns apjoms, apdares materiāli un dizaina elementi.
3.	Ēka Rīgas ielā 213a			Latvijas pirmās brīvvalsts laika apbūve. Ēka saukta arī par Balto krogu, kurš celts 19.gs. pirmajā pusē, un tas ir viens no vecākajiem krogiem Līvānos. Blakus krogam agrāk atradies tirgus laukums, kurā 19.gs. sākumā tika rīkoti gadatirgi. Šobrīd ēka netiek lietota un			Ēkai saglabāts vēsturiskais vienkāršs apjoms, izmantotie apdares materiāli.

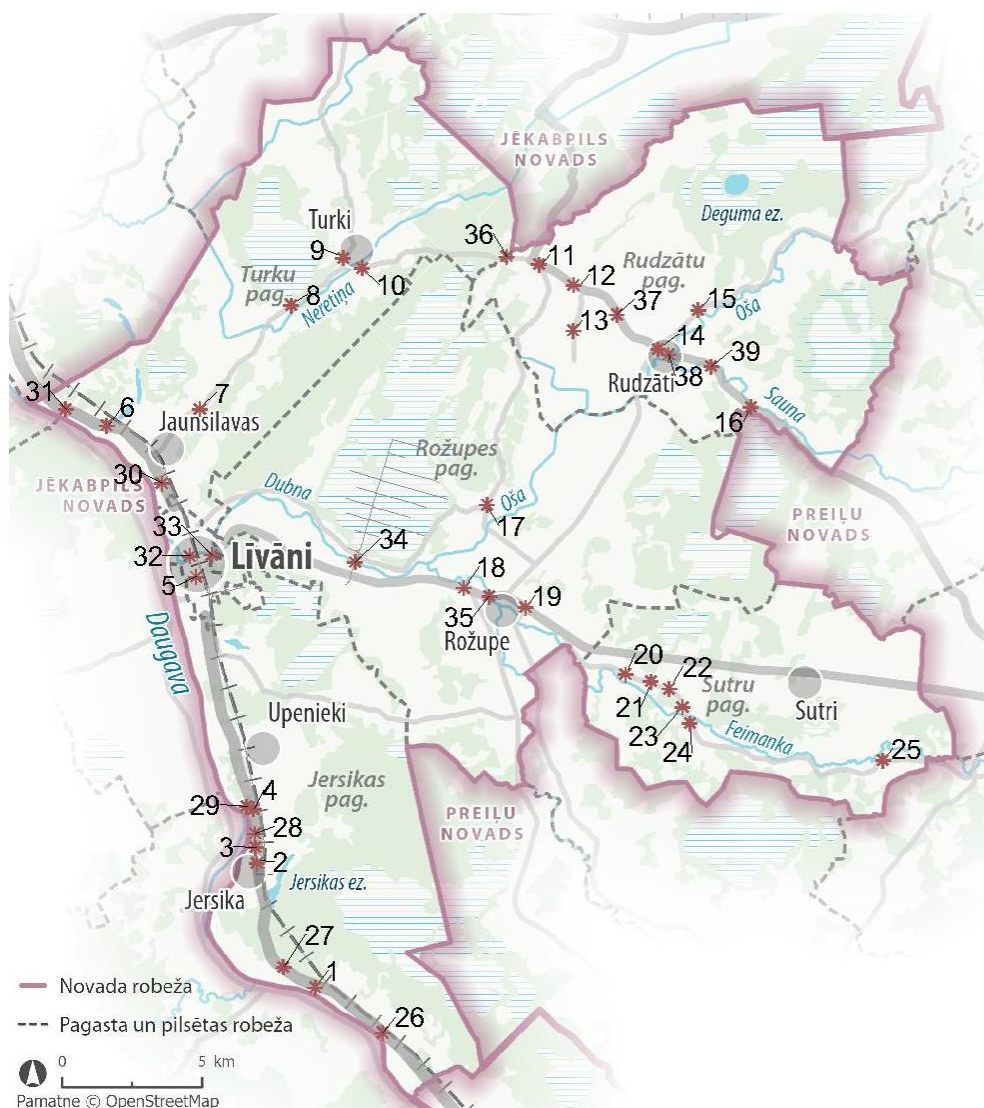
4.	Ēka Rīgas ielā 248 un 250a			Ēka ir viena no Latvijas pirmās brīvvalsts laika apbūves sastāvdaļām vienā no vismazāk izmainītajiem Rīgas ielas posmiem.		Ēka saglabājusi vēsturisko vienstāvu apjomu, taču izmaiņas redzamas izmantotajos apdares materiālos.	
5	Dzīvojamā māja un desu žāvētava (Vecbaznīcas iela 8)				x		
6.	Vecā vidusskolas ēka (Domes iela 3)			Skolas ēkas celtniecība tika uzsākta 1927. gadā, un šim nolūkam izvēlējās 1900. gadā celtās Krustpils barona N. Korfa Līvānu pusmuižas kalpu dzīvojamās mājas mūrus, kurus nolēma pārbūvēt un paplašināt.			Ēka saglabājusies pilnā apjomā, viegli nolasāms vēsturiskais siluets un apdares materiāli.
7.	Sarkana ķieģeļa veikala ēka (Rīgas iela 226)				x		
8.	Bijusī pasta ēka (Rīgas iela 112)				x		

9.	Vecā izpildkomitejas ēka (Rīgas iela 125)				Ēka saglabājusi divstāvu apjomu un nojaušamas vēsturisko apdares materiālu detaļas?	
10.	Mūra ēka pagalma iekšpusē (Rīgas iela 216)				Saglabājies vēsturiskais apjoms, daļēji saglabājušies apdares materiāli?	
11.	Bijusī sinagogas ēka (Krustpils iela 19)			Koka ēka, kas celta ap 1900. gadu. Bijusi Itas Malkas Ravdina lūgšanu nams. Rekonstruēta 1934. gadā.		Ēka saglabājusies vēsturiskajā apjomā un saglabājusies koka apdare.
12.	Vecā skolas ēka (Stacijas iela 5)			Līvānu miesta pamatskola tika dibināta 1921. gadā, kuras vajadzībām tika atjaunota Pirmā pasaules kara laikā izpostītā 19.gs. beigās celtā bijušā Līvānu ārsta un ugunsdzēsēju biedrības dibinātāja G. Vārmaņa māja. Vēlāk ēkā izvietojās PMK kantoris, un šajā laikā ēkai tika uzcelta liela, bet stilistiski nesaskaņota piebūve. Šobrīd Stacijas ielā 5 pieejami dažādi publiski pakalpojumi (kafejnīca, viesu nams u.c.).	Vēsturiskais apjoms saglabājies ar dažādu laiku uzslāņojumiem. Saglabājusies gan pati vecā skolas ēka, gan vēlāk uzceltā piebūve.	

13.	Kultūrvēsturiska ēka Zaļā ielā 39						Ēka saglabājusies tās apjomā, atjaunošanas darbiem izmantoti vēsturiskie materiāli – koka apdare.
14.	Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 135						Ēka saglabājusi savu vēsturisko vienstāvu apjomu un apdares materiālus.
15.	Kultūrvēsturiska ēka Rīgas ielā 155					Ēka saglabājusi divstāvu apjomu un nojaušamas vēsturisko apdares materiālu detaļas?	
16.	Dzīvojamā ēka ar kultūrvēsturisku nozīmi Stacijas ielā 3			Divstāvu dzīvojamo māju sev uzbūvējis agrākais Līvānu stikla fabrikas īpašnieks Jūliuss Fogess 1896. gadā. 1936. gadā tajā atradās Līvānu virsmežniecība, taču pašlaik tā ir vairākos dzīvokļos sadalīta dzīvojamā ēka.			Ēkai saglabāts vēsturiskais apjoms un apdares materiāli.
17.	Publiskā (kādreiz dzīvojamā) ēka ar kultūrvēsturisku					Ēkai saglabāts tikai vēsturiskais divstāvu apjoms?	

	nozīmi Rīgas ielā 12						
18.	Bijušās Līvānu stikla fabrikas apbūve (kvartāls starp Domes un Zaļo ielu)			Līvānu stikla fabrika tika dibināta 1887. gadā, un to slēdza 2008. gadā. Tā bija viena no lielākajām stikla ražotnēm Latvijā un PSRS, kļūstot par Līvānu simbolu. Pirmā pasaules kara laikā fabrika nodega un 1922. gadā tika uzcelts jauns stikla fabrikas korpuss. 1944. gadā tika pieņemts lēmums par stikla fabrikas atjaunošanu un ceha būvei nolēma izmantot kādreizējās muižas rijas mūra sienas.			x
19.	Slimnīca (Zaļā iela 44)			Slimnīcas celtniecība sākās 1920. gados, kad Līvāni vēl bija neliela, bet augoša pilsēta. Slimnīca bija viens no pirmajiem modernajiem medicīnas centriem šajā reģionā, un tās izveide bija nozīmīgs solis vietējās sabiedrības veselības uzlabošanā. 1970. gadā Līvānu slimnīcai tika piebūvēts jauns korpuss.			Slimnīcas ēkai saglabāts gan vēsturiskais apjoms, gan apdares materiāli.

LĪVĀNU NOVADA VĒRTĪGIE SKATU PUNKTI

**Apzīmējumi**

- 15 * Skatu punkts ar kārtas numuru

Nr.p.k.	Nosaukums
1.	Skats uz Madaleņas Sv. Marijas Magdalēnas Romas katoļu baznīcu
2.	Skats uz Jersikas pareizticīgo baznīcu
3.	Skats uz Jersikas ciema koka apbūvi
4.	Skats uz Jersikas pilskalnu ar senpilsētu
5.	Skats uz Līvānu luterāņu baznīcu
6.	Skats uz Veiguru krucifiksu
7.	Skats uz Zepu krucifiksu
8.	Skats uz Gaiņu skolas ēku
9.	Skats uz Lauku mājas apbūvi Turkos

10.	Skats uz Ģedušu (Gavartines) pilskalnu
11.	Skats uz Krucifiksu Steķos
12.	Skats uz Mālkalna vecticībnieku lūgšanu namu
13.	Skats uz Krucifiksu Lūzeniekos
14.	Skats uz Rudzātu Romas katoļu baznīcu
15.	Skats uz Lāčupu krucifiksu
16.	Skats uz Krucifiksu Elenorvilē
17.	Skats uz Švirkstu krucifiksu
18.	Skats uz Muktupāvelu krucifiksu
19.	Skats uz Rožupes ciemata krucifiksu
20.	Skats uz Krucifikss Promos
21.	Skats uz Krucifikss Izcilniekos
22.	Skats uz Krucifiksu Kārļos
23.	Skats uz Krucifiksu Ceļa onckuļi
24.	Skats uz Krucifiksu Ušackos
25.	Skats uz Znotiņu Dievmātes Romas katoļu baznīcu
26.	Skats uz paugurainavu pie Daugavas, Jersikas pag.
27.	Skats pāri Daugavai uz Dunavas Svētā Jāzepa Romas katoļu baznīcu
28.	Nolaidens skats uz Daugavu, Jersikas pag.
29.	Skats no Jersikas pilskalna
30.	Skata atvērums uz Daugavu 1, Turku pag.
31.	Skata atvērums uz Daugavu 2, Turku pag.
32.	Skats uz Dubnas upes ietekas ieleju no Līvānu pilsētas
33.	Skats uz Dubnas upi
34.	Skats no tilta uz Dubnas upi, Rožupes pag.
35.	Skats no tilta uz Dubnas palieni, Ročupes ciems
36.	Skats uz ainaviski līkumotu ceļu pie Steķiem
37.	Skats uz Rudzātu Romas katoļu baznīcas torni
38.	Skats uz Ošas upi
39.	Skats uz Saunas upi